

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**

Варшавська школа економіки

Балтійська Міжнародна Академія

Грузинський технічний університет

Херсонський Національний технічний університет

Криворізький національний університет

Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
«МОЛОДІЖНИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ
ФОРУМ НТУ «ХПІ»
18 травня 2023 р.
м. Харків, Україна**

Харків 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**

Варшавська школа економіки

Балтійська Міжнародна Академія

Грузинський технічний університет

Херсонський Національний технічний університет

Криворізький національний університет

Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
«МОЛОДІЖНИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ
ФОРУМ НТУ «ХП»**

**18 травня 2023 р.
м. Харків, Україна**

**Харків
НТУ «ХП»
2023**

Рецензенти:

Перевалова Людмила Вікторівна – кандидат філософських наук, професорка, НТУ «ХП»;

Ортіна Ганна Володимирівна – докторка наук з державного управління, професорка, Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного.

Редакційна колегія:

Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Бірюкова Марина Василівна – докторка соціологічних наук, доцентка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Калагін Юрій Аркадійович – доктор соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Круглов Віталій Вікторович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Семке Ніна Миколаївна – кандидатка філософських наук, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Терещенко Діна Акрамівна – докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Ляшенко Наталія Олександрівна – кандидатка соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Шанідзе Надія Олександрівна – кандидатка соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Григор'єва Світлана Василівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Козлова Олена Аркадіївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Сутула Оксана Анатоліївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП».

Р 64 Молодіжний соціологічний форум НТУ «ХП»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів 18 травня 2023р. Харків: НТУ «ХП», 2023. 144 с. Укр., англ. мовами.

Збірник містить тези доповідей аспірантів, здобувачів вищої освіти – учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжний соціологічний форум НТУ «ХП»», що відбулась 18 травня 2023 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Оргкомітет конференції може не поділяти висловлену авторами позицію.

Адреса редколегії: 61002, Харків, вул. Кирпичова, 2, корпус У1 / 807; НТУ «ХП», кафедра соціології і публічного управління.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу НТУ «ХП» заборонено!

© НТУ «ХП», 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

<i>Андрієнко А. О.</i>	
Проблема самотності в сім'ї.....	6
<i>Данильченко К. О.</i>	
Образ керівників-чоловіків та керівників-жінок в свідомості працівників організацій.....	9
<i>Коломіць В. М.</i>	
Рух Child free та його вплив на суспільство.....	11
<i>Кремінь Д. А.</i>	
Актуальні проблеми дітей та молоді під час воєнних дій в Україні.....	13
<i>Круць О. О.</i>	
Продакт-плейсмент як вид сучасної реклами.....	15
<i>Логачова О. О.</i>	
Переваги та недоліки існування гендерних стереотипів.....	18
<i>Ляшенко М. А.</i>	
Вразливість людей похилого віку в умовах війни.....	22
<i>Мирошниченко А. Ю.</i>	
Тенденції розвитку громадянського суспільства Харківщини в умовах російського вторгнення в Україну.....	25
<i>Музика Я. С.</i>	
Гендерне виховання школярів: дітей майбутнього не можна навчати за книжками з минулого.....	29
<i>Неменко С. О.</i>	
Гендерний аспект аналізу соціальних практик переселенців.....	32
<i>Попова О. В.</i>	
Жінки-біженки з України, як потенційні жертви тіньової експлуатації.....	35
<i>Радюк П. К.</i>	
Планування та програмування соціологічного дослідження.....	39
<i>Семке П. А.</i>	
Гендерні проблеми в словацькому суспільстві.....	41
<i>Середа В. А.</i>	
Консьюмеризм (рух на захист прав споживачів): історія виникнення і тенденції розвитку.....	43
<i>Шанідзе О. Д.</i>	
Зміна гендерних ролей як ознака сучасного суспільства.....	48

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ*Guo Lu*Influence of Music Education on Early Childhood Learning
in Chinese Modern society..... 52*Броницька А. О.*

Сучасні проблеми молоді..... 55

Жупанас М. А.

Університет як фактор стійкості й розвитку системи вищої освіти України..... 57

Кас'яненко А. І.

Проблемні аспекти сучасної вищої освіти України..... 61

Ліщук А. В.

Оцінка якості освіти як соціологічна проблема..... 64

Слісаренко М. С.

Актуальні проблеми дітей та молоді під час воєнних дій в Україні..... 67

Слісаренко М. С.

Сучасна проблематика здобувачів вищої освіти в Україні..... 69

*Терещенко А. А.*Дистанційне навчання як дієвий інструмент формування
освітнього середовища закладу вищої освіти..... 72*Шендрик Д. В.*

Повсякденні практики соціалізації сучасної молоді в соціальних мережах..... 76

СЕКЦІЯ 3

ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА*Moroz O.*Reforming Public Administration in Ukraine's Healthcare System in Times of
War: Creating Accessible Medical Care through Community Medical Centres..... 81*Германова Ю. Д.*

Порушуючи правила: "Facebook" як інструмент інформаційної війни..... 84

*Кладка Д. В.*Соціальний комп'ютеринг як технологія продукування соціологічного
знання..... 87*Круць О. О.*

Специфіка розвитку інтернет-бізнесу України в період війни..... 91

Петруленко І. В.

Свобода та відкритість інтернету..... 94

Прокопова Ю. О.

Digital-інструменти як складова комунікаційної стратегії медіа..... 96

Яковенко О. О.

Феномен блогінгу як об'єкт соціологічного аналізу..... 100

СЕКЦІЯ 4
МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Бесараб І. А.	
Формування економічного потенціалу територіальних громад.....	104
Гонта В. Г.	
Державне управління формуванням людського капіталу в умовах становлення економіки знань: тенденції та перспективи.....	107
Горбаченко М. Ю.	
Місце та роль держави у забезпеченні безпеки спілкування у соціальних мережах.....	110
Дубова О. І.	
Теоретичні підходи до проблем профайлінгу як основи забезпечення державної безпеки України.....	114
Климишин С.	
Механізми державно-громадського управління як умова сталого розвитку системи вищої освіти.....	117
Козлова Є. К.	
Державне управління розвитком сільських територій.....	120
Конюхов Б. С.	
Організація публічного управління сферою охорони здоров'я.....	123
Кремльов Д. Р.	
Лобізм як інструмент впливу на органи влади і суспільство.....	125
Курило О. В.	
Роль державних та недержавних інститутів у вирішенні проблемних питань забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб.....	130
Таушан Г. П.	
Управлінські інновації як чинник розвитку системи публічного управління...	135

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Андрієнко А. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом старшої викладачки Сутули О. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна,

ПРОБЛЕМА САМОТНОСТІ В СІМ'Ї

THE PROBLEM OF LONELINESS IN THE FAMILY

Сучасна сім'я фокусує в собі практично всі аспекти життєдіяльності суспільства і виходить на всі рівні соціальної дійсності – від індивідуального до суспільно-історичного, від матеріального до духовного. Сім'я виступає важливим носієм культури та її складових: цінностей, орієнтацій, традицій, соціальних норм, правил поведінки тощо. В складних трансформаційних умовах сьогодення проблеми сім'ї привертають до себе все більше уваги вчених.

Дослідження проблем сім'ї, були висвітлені у багатьох працях таких вчених, як М. Антокольського, Н. Алексєєва, М. Дяковича, Ю. Корольової, Г. Матвєєвої, В. Шахматової, Ф. Фомін тощо. Проблеми мотиву та мотивації молоді до подружнього життя, досліджували В. Вілюнас, К. Леві, А. Маслоу, Х. Хекхаузен, Л. Шнейдер тощо.

Під визначенням «сім'я» ми розуміємо певне об'єднання людей, які пов'язані шлюбом або кровною спорідненістю, об'єднані побутом, певною відповідальністю. Найважливішими характеристиками сім'ї є її динаміка, структура та функції, від них залежить дуже багато факторів.

Сім'я є дуже багатобічним, складним та важливим феноменом для особистості.

По-перше, тому що у сім'ї започатковуються певні основи індивіда, а також закладаються цінності, світогляди, установки та духовні напрямлення. Тобто відбувається декілька етапів соціалізації. По-друге, важливу роль відіграє зв'язок сімейних та соціальних сфер буття. Прикладом цього можуть бути різнопланові соціальні системи такі, як авторитарні держави та виробничі корпорації, які досить часто бажають своїй устрій інтерполювати в структуру сімейного укладу. Зазначимо, що в традиційній культурі сім'я вважається не тільки осередком суспільства або малою групою, а вона виступає певним стилем життя індивіда.

Після переходу від традиційного суспільства до постіндустріального, поняття сім'я істотно змінилося. Домашнє господарство перестає бути головним, також відбувається розділення понять «дому» і «праці». Відбувається певний перехід від великої сім'ї, яка може складатися з трьох поколінь, там де домінують старші за віком, до нуклеарних сімей, там де шлюбні обов'язки ставляться вище родинних та батьківських. Відбувається перехід від багатодітної сім'ї до малодітної. А також відмічається перехід від сім'ї, яка заснована на соціокультурних поняттях до міжособистісних уподобань. Таке перетворення акцентів може приводити до розширення меж сімейності, зменшення наукових критеріїв сім'ї.

Для сучасного розуміння сім'ї характерно понятійно-сміслова дезорієнтація, яка дуже відчутно проявляється в соціальній сфері. Через певне зміщення звичайних соціальних цінностей сьогодні поступово зростає та виходить на перший план принципи індивідуалізму. Особливо це стосується молодого покоління, яке може створювати безпосередню загрозу інституту сім'ї.

Також можна зауважити, що через процес демократизації шлюбно-сімейних норм терпимість з боку громадської думки до альтернативних стилів життя поступово збільшується. Наприклад, укладення шлюбу за шлюбним договором. Таке явище може надавати поширення у зв'язку зі зростанням соціальної диференціації суспільства. Також існує тенденція до збільшення шлюбного віку. Це може бути пов'язаним з тим фактом, що молоді люди не бажають брати додаткові відповідальність, не підготовлені до сімейного життя в моральному та матеріальному планах.

Серед основних завдань, які стоять перед сім'єю, окрім загальновідомих (народження і виховання дітей, турбота про батьків та близьких, культурний розвиток тощо), які, безумовно, є важливими, слід акцентувати увагу на особистісному спілкуванні подружжя. Одною з величезних проблем ХХІ ст. є проблема самотності. Дуже часто у сім'ї немає спільних інтересів, цінностей, захоплень, що знецінює подружнє життя, робить його лише відчуженим союзом двох людей протилежної статі. Найбільшою мірою в сім'ї самотність знаходить свій прояв, коли дорослі діти залишають своїх батьків. Хоча, здавалося б, чоловік та дружина залишаються наодинці, в них з'являється більше часу для спілкування та вираження подружньої любові, спільного зростання, але в стосунках між ними проступає велика прірва, яка, на жаль, існувала й раніше, але була прихованою, – самотність в цей час досягає своєї найвищої точки. В таких умовах сім'я не виконує повноцінно свої функції та завдання і, відповідно, не може досягнути своєї головної мети; вона є соціокультурною системою, в якій панує відчуження.

Для партнерської сім'ї, на відміну від авторитарної та відчуженої, проблеми самотності не існують. Кожен в подружжі сприймається як цінність. В такій сім'ї як чоловік, так і жінка постійно працюють над своїми стосунками, підтримуючи один одного, спільно проходять життєві випробування, цінують свободу та розвивають унікальні риси своїх особистостей. Це приводить до формування партнерських відносин та забезпечує адекватну комунікацію подружжя в суспільстві.

В атмосфері складних соціокультурних умов сьогодення, з досить суттєвими чинниками кризи сім'ї у суспільстві, а також враховуючи актуалізацію потреб людини у відносинах, що ґрунтуються на добрі та довірі, дослідження феномену сім'ї потребує нового осмислення.

Список використаних джерел

1. Сутність сім'ї у традиційній та сучасній культурі (філософський аналіз). URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1779/1742> (дата звернення 25.03.23).
2. Фомін Ф. Сім'я як соціокультурний феномен. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86813/10Fomin.pdf?sequence=1> (дата звернення 25.03.23).

Данильченко К. О.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ОБРАЗ КЕРІВНИКІВ-ЧОЛОВІКІВ ТА КЕРІВНИКІВ-ЖІНОК В СВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ

THE IMAGE OF MALE MANAGERS AND FEMALE MANAGERS IN THE CONSCIOUSNESS OF THE EMPLOYEES OF THE ORGANIZATIONS

Сфера гендерних відносин є однією з найбільш гострих і значущих областей дослідження соціальних наук, чия актуальність обумовлюється як теоретичними аспектами міжгендерних взаємин, так і практичними завданнями реалізації справжнього рівноправності між чоловіками і жінками, ліквідації гендерної асиметрії та формування принципово нових, вільних від забобонів гендерних відносин в суспільстві.

Сьогодні, в умовах розвитку ринкових відносин, гендерні проблеми набувають більшої гостроти. Дискримінація за статтю у різних сферах соціальних відносин багато в чому пов'язана з існуючими гендерними стереотипами, забобонами щодо розумових і фізичних здібностей різних статей.

Гендер – це соціальна стать, стать як продукт культури, соціально-біологічна характеристика, яка вказує на соціальний статус і соціально-психологічні характеристики особистості, які пов'язані зі статтю і сексуальністю, але виникають у взаємодії з іншими людьми.

Гендерні стереотипи мають на увазі, по-перше, якості та характеристики, за допомогою яких зазвичай описуються чоловіки і жінки. По-друге, в гендерних стереотипах містяться нормативні зразки поведінки, традиційно приписувані особам чоловічої або жіночої статі. У третє, в гендерних стереотипах відбиті узагальнені думки, судження, уявлення людей про те, чим

же відрізняються один від одного чоловіки і жінки. І, нарешті, по-четверте, гендерні стереотипи залежать від культурного контексту і того середовища, в якій вони знаходять своє застосування.

Ефективне функціонування організації, її виживання в мінливому середовищі багато в чому залежить від діяльності її керівника, особи, на яку офіційно покладено функції управління колективом і організації його діяльності й яка несе персональну відповідальність за функціонування групи (колективу) перед інстанцією, яка його призначила (обрала або затвердила), і володіє певними можливостями санкціонування – покарання і заохочення підлеглих для впливу на їх виробничу (наукову, творчу та ін.) активність. Мета керівника – спонукати людей працювати ефективно і з бажанням.

Управлінська діяльність має певні специфічні характеристики: має соціотехнічний характер, опосередкованість і дистанційність управління реальними об'єктами та процесами, великий обсяг і різноманітність оперативних завдань і дій, неалгоритмічний характер багатьох операцій, жорстка детермінація частин операцій часовими параметрами організаційної системи в цілому, висока психічна напруженість, пов'язана з великою відповідальністю за прийняття рішень.

Це висуває низку вимог до особистості сучасного керівника, серед яких можна назвати такі, як орієнтація на людей, прагматизм, гнучкість та здатність мати справу з невизначеністю, дух суперництва, орієнтація на системи тощо.

Динамічне залучення жінок до управління організаціями в будь-якій сфері обумовлює необхідність розгляду гендерних аспектів вертикальних структур в організації.

Роль керівника в організації можна охарактеризувати такою послідовністю дій, як визначення мети діяльності, розробка стратегії і тактики досягнення цієї мети, встановлення конкретних завдань, розробка та вибір ефективних методів управління, організація і контроль за головними напрямками діяльності й розвитком організації; аналіз і оцінювання ефективності прийнятих рішень, результатів виконання їх, аналіз проблем, сприятливих можливостей для розвитку та їхнього впливу на діяльність, розроблення підходів до вирішення проблем і вибору варіантів, аналіз можливих наслідків планованої діяльності тощо.

Коломієць В. М.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
Київський національний лінгвістичний університет,
м. Київ, Україна

під науковим керівництвом старшої викладачки Козлової О. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РУХ CHILD FREE ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО

THE CHILDFREE MOVEMENT AND ITS IMPACT ON SOCIETY

Мета даної роботи пов'язана з дослідженням особливостей руху чайлдфрі, історією його розвитку, з визначенням причин його існування а також аналізом його впливу на сучасну молодь та суспільство в цілому.

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що для українського суспільства чайлдфрі – це нова, невідома грань сімейних відносин.

Чайлдфрі (з англійської *childfree* – «вільний від дітей») – рух, учасників якого об'єднують відсутність дітей і свідоме небажання їх мати. Цим же словом позначаються учасники цього руху. При цьому мова йде не про тих людей, які свідомо відкладають народження дитини на потім, і не про тих, хто не може мати дітей, а про тих, хто не бажає їх мати взагалі. Рух чайлдфрі в західних країнах з року в рік поширюється. Доволі значна кількість американських жінок відкрито заявляє про свої чайлдфрі-погляди. Серед українців кількість тих, хто називає себе чайлдфрі, теж зростає. Представники цієї течії створюють свої спільноти в інтернеті, спілкуючись на форумах та в блогах [3, с. 8].

Рух чайлдфрі зародився в Америці наприкінці 20-го століття, де суспільство прогресує у пізнанні фемінізму, гомосексуалізму і тепер батьківства: рух чайлдфрі з'явився на протигагу стандартним сімейним парам і послужив викликом загальноприйнятим нормам і цінностям [3, с. 10].

Серед головних принципів існування чайлдфрі визначають:

- «живи сам та не заважай жити іншим»;
- найпоширеніші причини відмови від народження: небажання жертвувати особистим простором заради дитини, відсутність вагомої причини мати дітей, небажання втрачати час, бридливисть до дітей, наявність домашніх улюбленців, висновки зі спостережень за дітьми близьких чи друзів;
 - серед чайлдфрі є люди, котрі мають дітей, а також ті, хто симпатизує чужим чадам, однак не хоче мати власних;
 - дослідження довели: більшість вільних від дітей мають вищу освіту (іноді не одну), високооплачувану роботу, проживають у містах та часто відмежовуються від релігії, такі пари мають ліберальні погляди на життя та відмовляються від традиційних гендерних ролей [2, с. 526].

Кожній людині для того, щоб бути самодостатньою та реалізуватися у різних сферах життєдіяльності, потрібно долати стереотипи, що нав'язуються з народження і заважають усебічному розвитку особистості, оскільки від самого початку обмежують у виборі роду занять, залежно від суспільної думки, поділу на «чоловічі» і «жіночі» заняття тощо. Зазначене спонукає до подальшого вивчення причин гендерно-рольових стереотипів, так само як і гендерні установки, які формуються в процесі розвитку людини на основі гендерних стереотипів, власного досвіду, настанов батьків, релігійних учень тощо. Саме через це жінки відчують вимушеність заводити дітей попри особисте бажання не робити цього ніколи, адже суспільство зробило з інституту батьківства культ, у якому дитина стає надцінністю, основним сенсом життя [1, с. 16].

Проаналізувавши цю тему, можемо сказати, що суспільство прийшло до того, що людина повинна мати вибір. Особа вільна обирати професію, стиль життя, партнера, хобі, вільна приєднуватись то тієї чи іншої субкультури. Але людина, а особливо жінка, яка заявляє оточуючим про своє небажання мати дитину, все ще стикається з поширеним суспільним осудом, адже ця думка іде всупереч із традиційно ухваленими суспільством нормами.

Список використаних джерел

1. Бега М. І. Вплив гендерних стереотипів на чоловічі та жіночі ролі в сучасній сім'ї // Вісник київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. – 2008. – №89-90. – 18 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / Гіденс Е. // Пер. с англ.; – Київ: Основи 1999. – 726 с.
3. Форотинська О. В. Чайлдфрі – міфи і реальність / О.В.Форотинська // «Я» «Сексуальні права та репродуктивна відповідальність». – № 27 (2021). – 40 с.

Кремінь Д. А.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

THE CIVILIAN POPULATION OF UKRAINE BEFORE THE FULL-SCALE INVASION ON FEBRUARY 24, 2022

Ситуація суттєво загострилася восени 2021 року, коли РФ поряд с кордоном України розпочали масштабні військові навчання. Країна-агресор стягувала все більше й більше військової техніки та живої сили. Світові засоби масової інформації все частіше обговорювали насування страшних подій в Україні – загрозу масштабної військової агресії з боку Росії. Українські ЗМІ були більш стриманими і намагалися обережно доносити інформацію до населення з метою запобігання паніки. Січень-лютий 2022 року характеризується вже більш насиченим висвітленням подій та спробою підготувати населення до ймовірності повномасштабних військових дій. Чим ближче до 24 лютого, тим інтенсивніше розвиваються події. Ці події були ще

одним сигналом для пересічних громадян про наближення відкритої військової агресії.

Попри обережні попередження вітчизняних і особливо світових ЗМІ, попри напружений перебіг подій населення України не хотіло вірити в страшну загрозу, що насувається. Так, згідно результатів соціологічного дослідження, яке було ініційовано та проведено науковцями кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» у червні-липні 2022 року (N=1170 осіб) [1], менше ніж кожен п'ятий опитаний відмітив, що очікування війни були вельми реалістичними (18 %). Так відповіли 35% опитаних жінок та лише 15 % чоловіків. Жінки як берегині сімейності виявляли більше стурбованості за майбутнє своїх дітей та рідних, ніж впевнені в собі чоловіки. Навіть володіючи певною інформацією українці до останнього не хотіли і не могли повірити в реальність того, що в XXI столітті в центрі Європи може початися кривава, жорстока війна. Більше половини респондентів вказали на те, що у них певна занепокоєність виникала, проте не вважали сценарій війни реальним. А кожен десятий відповів, що не думав і в колі їх спілкування можливість війни не обговорювалася взагалі. І таку відповідь дали переважно чоловіки – 10 % опитаних. Серед жінок так відповіли лише 3 %.

Попри всі попередження та розмови в суспільстві українці не хотіли прийняти та усвідомити, що закінчується їх мирний та спокійний етап життя. Більшість опитаних так і не змирилися з думкою про можливість повномасштабного наступу та не підготувалися до нього. Згідно результатів опитування 54 % респондентів ніякої підготовки до початку війни не проводили. Лише кожен третій з опитаних зібрав «тривожну валізу», скомплектував документи. І в числі таких знов жінок більше ніж чоловіків (46 % і 4 % відповідно). Громадяни робили деякі запаси води, продуктів (кожен четвертий), подбали про запас ліків (кожен п'ятий), отримали інформацію стосовно бомбосховища поблизу свого мешкання (16 % опитаних), підготували авто, зробили запас пального (13 % опитаних). Окремі громадяни з прикордонних з ворогом територій навіть заздалегідь виїхали з міста (селища) вглиб країни або відправили дітей у більш безпечне місце

Список використаних джерел

1. Бірюкова М., Рущенко І., Ляшенко Н., Григор'єва С. Біженці і внутрішньо-переміщені особи російсько-української війни: соціальні характеристики й практики. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2022. Том 25. № 6. С. 143–156. <https://doi.org/10.15421/172282> (дата звернення 17.03.2023)

Круць О. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Козлової О. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПРОДАКТ-ПЛЕЙСМЕНТ ЯК ВИД СУЧАСНОЇ РЕКЛАМИ

PRODUCT PLACEMENT AS A TYPE OF SHORT ADVERTISING

Сьогодні продакт плейсмент є найбільш перспективною рекламною технологією. Експерти з рекламного бізнесу стверджують, що ефективність прямої реклами з кожним роком знижується. Тому рекламодавці змушені використовувати приховану рекламу, яка менш нав'язлива, а за ефективністю перевершує звичайну. Тільки американські компанії витрачають щорічно 50 мільйонів доларів на продакт-плейсмент. Ця технологія продовжує активно використовуватися в сучасному світі інформації. Продакт плейсмент відносно нове, а відтак ризиковане явище, чим викликає чимало запитань у рекламодавців

Продакт плейсмент (Product placement) – це рекламний метод просування товарів і послуг компанії, за допомогою нетрадиційної рекламної техніки, зазвичай за допомогою фільмів, телепередач, відеоігор або радіо. Тобто, продакт плейсмент – це рекламна техніка, яка полягає в тому, щоб помістити рекламний продукт або згадку про нього в популярний медіа-контент з великою кількістю глядачів чи слухачів. Це означає, що коли ви бачите, як головний

герой фільму втамовує свою спрагу вживаючи «Pepsi», то це означає, що компанія «PepsiCo», скоріш за все, заплатила творцям фільму за те, щоб даний персонаж пив саме їх напій [1].

Дослідженню актуальних проблем включення «продакт плейсменту» до аудіовізуальних творів присвячено праці таких науковців, як: Є. Ромат, Р. Ваксман, Н. Грицюта, Л. Дюпон та інші.

Першим же загальновізнаним випадком продакт-плейсменту стала історія про Моряка Папая у 1929 (перший комікс) та у 1933 (перша серія мультфільму) роках. За сюжетом, Папай щоразу, з'їдаючи шпинат, ставав сильнішим у декілька разів. У результаті об'єми продажу консервованого шпинату по всій території США зросли на 30 відсотків. Рослина стала популярним продуктом серед американських підлітків, яких раніше було дуже важко змусити з'їсти бодай щось замість бургерів [2].

Найбільш популярними фільмами, що використовували продакт-плейсмент якісно, вишукано і майже непомітно стали стрічки про Джеймса Бонда. Агент 007 рятував світ на автомобілях Aston Martin, носив годинник Rolex, костюми Brunello Cucinelli або ж Hugo Boss та пив Martini з горілкою. Аби дістати хоч трішки крутості головного героя, усі чимдуж швидше купували ці атрибути його стилю.

Як і будь який інший вид реклами, продакт-плейсмент має свої переваги та недоліки, певні особливості застосування та впливу на рекламну аудиторію. На наш погляд, до переваг цього виду реклами можна віднести:

1. Нативність. Реклама м'яко та ненав'язливо вплітається в сюжет фільму чи кліпу, тому не викликає роздратування в глядача. Така інтеграція є непомітною для пересічного споживача, проте активно працює з його сприйняттям.

2. Запамятовуваність. Оскільки глядач не сприймає появу продукту в кадрі як рекламу, то у нього й немає відторгнення інформації. Це сприяє підсвідомому запам'ятовуванню картинки, і при зустрічі певного товару на полицях магазинів спрацьовує ефект впізнаваності.

3. Асоціація з улюбленим персонажем. Улюблений блогер, музичний виконавець чи кіногерой викликає підсвідоме бажання в аудиторії бути схожим на нього, наслідувати його. Якщо улюбленим напоєм персонажу є Coca-Cola, то

цілком ймовірно, що й шанувальники надаватимуть перевагу напоям цього бренду. Це ж стосується й предметів гардеробу, речей широкого вжитку, автомобілів чи навіть мережі ресторанів або автозаправок.

4. Тривалість. Найкасовіші та найуспішніші фільми користуються любов'ю глядачів і можуть транслюватися навіть десятиліттями. Прихована реклама в таких фільмах постійно працюватиме на зміцнення позицій бренду на ринку.

5. Охоплення аудиторії. Продакт-плейсмент дозволяє охопити значно ширше коло аудиторії, ніж звичайна реклама. Кліпи транслюються по всьому світу, прем'єра фільму з'являється спочатку на екранах кінотеатрів, згодом виходить в широкий прокат і шириться мережею. Кількість людей, що переглянуть серіал, передачу, музичний кліп практично необмежена.

Також виділяють певні ризики та недоліки продакт-плейсменту:

1. Відсутність прямих продажів, заклику до дії. Прихована реклама має на меті познайомити споживача з компанією та продукцією, зміцнити її імідж, репутацію, привернути увагу до новинок, виділити серед конкурентів. Проте така реклама не має чіткого заклику до дії, а тому лише опосередковано сприяє впізнаваності та популярності бренду.

2. Відсутність аналізу ефективності. Оскільки product placement — це інтеграція реклами в відео- та аудіоконтент масового споживання, то й маркетингових маркерів, які допоможуть виміряти її ефективність не існує. Результат можна оцінити лише орієнтовно, беручи до уваги період виходу в ефір ролику блогера, запису передачі, кліпу чи кінофільму.

Плануючи рекламну співпрацю у форматі product placement, необхідно детально проаналізувати контент, який готується до випуску. Вивченню повинні підлягати та спільна цільова аудиторія, і сюжет, і контекст, в якому буде представлено продукт. А також час, частота його появи на екрані та спосіб взаємодії з ним. Світова практика має як успішні, так і невдалі приклади прихованої реклами.

3. Вартість. Якщо співпрацю з блогерами собі ще можуть дозволити невеликі компанії, то інтеграція в фільми, кліпи, телепередачі на рівні країни чи міжнародного рівнів по кишені лише масштабним світовим брендам [3, 4].

Отже, Продакт-плейсмент – це точне розміщення продукту або послуги в

основних потоках. Ця маркетингова тактика допомагає отримати визнання бренду завдяки широкому впливу на споживачів. Коли глядачі помічають певну марку або продукт, що використовуються протягом телевізійного шоу або фільму, вони підсвідомо помічають бренд в реальному житті і частіше купують цей продукт. Продакт-плейсмент – це маніпулятивний інструмент, який збільшує продажі рекламної точки зору.

Список використаних джерел

1. Лисиця Н. М. Соціологія реклами : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. М. Лисиця, Ю. В. Белікова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. – 208 с.

2. Що таке продакт-плейсмент URL.: <https://termin.in.ua/prodakt-pleysment/> (дата звернення 27.03.2023)

3. Що таке продакт-плейсмент у кіно та який він в Україні? URL.: <https://yabl.ua/2019/09/23/chim-gollivudskij-prodakt-plejsmant-vidriznyayetsya-vid-ukrayinskogo>(дата звернення 28.03.2023)

4. Що таке продакт-плейсмент та як він працює у брендів? URL.: <https://7dreamsport.ua/blog/shcho-take-prodakt-pleysment-ta-yak-vn-pratsyu-u-brendv/> (дата звернення 27.03.2023)

Логачова О. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Ляшенко Н.О.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІСНУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF GENDER STEREOTYPES

У сучасному світі, не дивлячись на активне просування і обговорення проблеми утиску жінок і як би це дивно не звучало чоловіків, більшість людей все ще продовжують мислити гендерними стереотипами та затягувати один одного у клітки норм й правила придуманих кимось понад століття тому.

Ми з'ясуємо, які є переваги та недоліки існування гендерних стереотипів і чи можна у сьогоденному суспільстві виховати дитину поза їх меж.

Гендерні стереотипи – це стійкі уявлення суспільства щодо того, якими мають або не мають бути представники того чи іншого гендеру – жінки та чоловіки, і які соціальні ролі вони мають виконувати. Існуючі гендерні стереотипи створюють такі обмеження в сфері економічних відносин:

- складності під час кар'єрного просування жінок в гору – так звана «скляна стеля», яка перешкоджає великому числу жінок в отриманні високих посад;

- дискримінація з боку роботодавців щодо жінок, що викликана аргументом, що їм через кілька років може знадобитися декретна відпустка та відпустка по догляду за дитиною, тому вони стають менш цінними працівниками в порівнянні з чоловіками;

- традиційна гендерна горизонтальна сегрегація праці (сфери діяльності умовно «поділено» на жіночі та чоловічі, при цьому жінки зосереджені в більш низькооплачуваних, бюджетних галузях);

- жінкам не обов'язково прагнути багато заробляти, це не «їх завдання», а чоловіків. Це формує феномен «ліпка підлога», що знижує вимоги жінок до розміру оплати їх праці та просування в гору в межах кар'єри.

Чоловіків у свою чергу, існуючі гендерні стереотипи продовжують запевняти в тому, що саме вони мусять забезпечувати родину, і тому вони повинні обирати не улюблену роботу, а ту що приносить більше коштів.

Гендерні стереотипи починають прищеплювати нам ще з дитинства. Вони впливають на формування гендернозabarвлених родинних ролей. Традиційні гендерні стереотипи вказують на те, що:

- жінка в першу чергу мусить наглядати за дітьми;
- жінка повинна виконувати переважну більшість побутових хатніх обов'язків у родині;
- жінка має у всьому беззаперечно слухатися чоловіка;
- жінка має обов'язково бути заміжною, якщо ні – це зменшує повагу до неї;

- чоловік мусить у свою чергу нести відповідальність за добробут родини, забезпечуючи її усім необхідним;
- останнє слово у родині при прийнятті важливих рішень лишається за чоловіком.

Гендерні стереотипи впливають на вибір дітьми та їх батьками гуртків та спортивних секцій, підтримку захоплень. Традиційно вони стверджують, що дівчата мають займатися лише «традиційне жіночними видами спорту», танцями, живописом, а хлопці в першу чергу отримують повагу якщо займаються «чоловічим спортом» (бокс, боротьба).

Гендерні стереотипи у межах норм поведінки обмежують прояви емоцій у чоловіків («не плач ти ж хлопець»), обмежують їх можливості розповісти про свої труднощі («чоловіки не скаржаться»).

Розвиток особистості в цілому і засвоєння нею стереотипів відбувається під впливом мікро- та макросередовища. До першого належать батьки та найближче оточення (друзі знайомі викладачі у школі, сусіди). Ще з раннього дитинства ми починаємо спостерігати за батьками і переймаємо їх моделі поведінки, цінності та стереотипи. Ми граємось відповідними гендерним стереотипам іграшками, які виконують також не останню роль у формуванні стереотипних уявлень (дівчата мають гратись ляльками, а хлопці у свою чергу машинами). Далі ми починаємо дослухатися до порад кумирів, представників ЗМІ, блогерів в соцмережах, які нав'язують нам те, якими ми маємо бути щоб подобатись іншим.

Макро-середовище містить у собі державу та соціальні інститути, що належать до неї. Це в першу чергу такі, як освіта, релігія, система охорони здоров'я, армія, політична система, економіка, культура, сім'я, ЗМІ. Всі вони можуть надавати рівні або різні права чоловікам та жінкам.

До мінусів існування гендерних стереотипів належать:

- відсутність можливості реалізувати реальний вибір власної поведінки поза їх межами . Сучасне суспільство вважається досить толерантним і ніби кожен з нас має свободу вибору у професії, зовнішньому вигляді у тому кого нам любити, але як тільки ця так звана свобода вибору виходить за рамки гендерних стереотипів суспільства людина може зустрічати тотальний осуд;

- стереотипне мислення зменшує здатність людини до критичного аналізу інформації, до сприйняття чогось нового;
- підвищення рівню депресії через прагнення відповідати чужим очікуванням, через що неможливо реалізувати власну індивідуальність;
- суспільство втрачає можливість використовувати в повному обсязі потенціал своїх громадян: жінок в економічній та політичній сфері, чоловіків обмежує в реалізації батьківських ролей, призводить до «подвійного навантаження» працюючих жінок.

До плюсів існування гендерних стереотипів, на нашу думку, можна віднести те, що нам легко оцінювати інших людей (критерії чіткі, зразки визначені); легко управляти і виховувати дітей; створюється спрощена картина світу. Якщо їх підтримувати, то не доведеться стикатися з осудом оточення як тоді, коли ми вільно і без упереджень проявляємо власну індивідуальність

Чи можна виховати дитину без гендерних стереотипів? Скоріш за все це не вийде. Однак дитині можна дати вибір, якою вона хоче бути, готуючи до того, що це може подобатися не всім і це нормально. Прикладом наявності реального вибору у цьому питанні може стати існування у Чехії та інших країнах Європи гендернонейтральних дитячих садочків, де дітей навчають повазі один до одного, до власного тіла, чужої релігії і вибору в цілому, пояснюють що не існує жорсткої детермінації гендерної поведінки статевими ознаками. У такий спосіб батьки полегшують життя дитини, адже вона буде готова до протистояння суспільству, зробивши власний вибір, що не відповідає існуючим стереотипам. Дитина стає більш толерантною до інших, сприймаючи світ людей як багатогранний. Саме тому заклади такого типу зараз досягли такої популярності.

Не дивлячись на те, що традиційних гендерних стереотипів на сьогоднішній день залишилася ще незліченна кількість, вони зазнали значних змін, чому сприяє низка законів. Жінки та чоловіки мають за Конституцією в Україні рівні права. Збільшується кількість жінок на посадах керівників, прийняті закони проти домашнього насильства, і у багатьох родинах відбуваються зміни патріархального устрою на партнерські відносини. Чоловіки мають право брати відпустку по догляду за дитиною, якщо дружина хоче працювати. Все більше професій стають гендерно нейтральними.

Ляшенко М. А.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

Харківський національний університет радіоелектроніки,

м. Харків, Україна

під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Ляшенко Н. О.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ВРАЗЛИВІСТЬ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

VULNERABILITY OF ELDERLY PEOPLE IN WAR CONDITIONS

Збільшення тривалості життя призвело до зростання кількості людей – представників старших вікових груп в складі населення, що, у свою чергу, призводить до численних проблем через складну адаптацію людей похилого віку до змін в їх житті. Їх проблеми ще більше загострюються в умовах війни, тому необхідно розглянути їх, описати додаткові негативні ризики під час війни для того, щоб:

- інші люди уявляли, що відбувається з літніми людьми в Україні зараз;
- організувати можливу систему соціальної допомоги на рівні територіальних громад людям похилого віку.

До типових проблем літніх людей належать:

- самотність. Самотність – це стан, при якому людина відчуває відсутність бажання або можливості взаємодіяти з іншими. Багато літніх людей втратили партнерів, друзів і сім'ю (діти виросли, живуть окремо), що може призвести до почуття відчуженості та самотності. Крім того, літні люди можуть відчувати себе самотніми через зміни в житті. Наприклад, коли вони виходять на пенсію або переїжджають в інше місто, вони можуть відчути, що втрачають зв'язок з навколишнім середовищем. Під час війни додатково обмежуються можливості стариків взаємодіяти з іншими, що викликано тим, що: їх родичі, знайомі, друзі раптово виїхали в більш безпечні регіони; вони самі виїхали,

залишаючи рідні домівки; їх здатність пересуватися, виходити на вулицю може бути обмеженою з причин повітряних тривоги, побоювання обстрілів, та розуміння що вони вже не можуть так швидко переміщуватися за необхідністю в більш небезпечне місце.

– погіршення здоров'я. Літні люди часто мають проблеми зі здоров'ям, які можуть обмежити їхню мобільність і здатність спілкуватися з іншими. Під час війни ця проблема стосується не лише людей окремих вікових груп, вона є масовою. Але літні люди вже мають в переважній більшості хронічні вади здоров'я, які потребують медичного обслуговування та допомоги, яке складно, а іноді неможливо здійснити під час війни (руйнування медичних закладів, зменшення кількості лікарів в місцях наближених до бойових дій, складно доїхати до лікаря за консультацією, обмежена кількість ліків та зростання їх ціни призводить до підвищення вартості медичної допомоги).

– обмежені фізичні можливості, слабкість, які болісно відчуються в мирний час (раніше вони все це могли робити самостійно, а зараз вже ні), викликають необхідність звернення до інших за допомогою щоб задовольнити потреби в придбанні одягу та взуття, прибиранні, купівлі деяких продуктів які важки за вагою. В умовах війни задоволення всіх цих потреб ускладнюються, а люди, що раніше допомагали (родичі, друзі, сусіди, працівники «червоного хреста») мають обмежені можливості або їх немає поруч.

– збільшення тривожності, що викликано відчуттям власної фізичної слабкості. Під час війни все це посилюється відчуттям стресу, психологічної напруги, з'ясуванням реальних загроз втрати життя, здоров'я, домівки, близьких. Безумовно, все це погіршує їх стан здоров'я (фізичного та психічного).

– відчуття вразливості та незахищеності через можливість бути пограбованими чи ошуканими. Люди похилого віку стають особливо вразливими в умовах війни, тому що різко відбувається зменшення їх соціальної компетентності, поінформованості (це збільшує ризики шахрайства щодо них).

– соціальна ізоляція. Багато людей похилого віку можуть відчувати, що їх не враховують у соціальних групах або заходах, організованих у їхньому

місті чи селі. Це може бути тому, що вони не мають транспорту, щоб відвідати ці заходи, або тому, що вони не знають, як зв'язатися з організаторами цих заходів. В результаті вони можуть проводити тривалий час наодинці вдома, не маючи можливості спілкуватися з іншими людьми. Під час війни соціальна ізоляція літніх людей збільшується, що викликано: зменшенням кількості контактів з близькими, знайомими через їх переїзд; проблемами з телефонним зв'язком (вимкнення електрики, мобільного зв'язку, невміння користуватися мобільним телефоном), обмеженою територіальною мобільністю (проблеми з транспортом, зростання ціни на квитки);

– бідність. Літні люди отримують пенсії, але майже 40% пенсіонерів в Україні отримують пенсію менше 3000 гривень на місяць згідно з дослідженням 2022 року [1]. Це може призвести до більшої ізоляції для людей похилого віку, оскільки вони можуть бути не в змозі дозволити собі основні товари та послуги, які допомагають їм підтримувати соціальні зв'язки та спілкуватися з іншими. Бідність також може означати, що люди похилого віку не можуть дозволити собі правильну медичну допомогу та ліки, що може погіршити їхнє здоров'я та ще більше ізолювати їх.

Є кілька способів допомогти літнім людям полегшити ці проблеми. Один із них – підтримка рідних, друзів, сусідів. Регулярні візити тих хто є поруч, телефонні дзвінки чи листи можуть допомогти літнім людям почуватися менш самотніми та незахищеними.

Список використаних джерел

1 Під час війни в Україні змінився розмір пенсій: в яких регіонах платять найбільше URL: <https://www.volynnews.com/news/all/pid-chas-viyni-v-ukrayini-zminyvsia-rozmir-pensiy-v-iakykh-rehionakh-platiat-naybilshe/> (дата звернення 22.03.2023)

Мирошніченко А. Ю.,

здобувачка третього рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Горошко О. І.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

КРИЗОВІ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

CRISIS COMMUNICATIONS IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN- UKRAINIAN WAR

Останні роки для України та світу виявилися надзвичайно кризовими: природні катаклізми, епідемії, війни зробили неможливим стабільний та стійкий розвиток суспільства. Кризові ситуації вплинули буквально на все: економіку, екологію, соціальні інститути та зв'язки, а також на сприйняття людиною свого сьогодення та майбутнього. Не оминула криза жодну людину чи соціальну групу, показала беззахисність перед глобальними викликами.

Криза змушує суспільство пережити певне потрясіння, що спонукає їх до несподіваних і нестандартних реакцій, рішень та дій. Кризи є не тільки дестабілізуючою силою, а й є певним циклом життя суспільства, що дає можливість переосмислити багато речей, стати сильнішим, життєздатнішим та сформувану нову стратегію розвитку. В цілому, через наявність кризової ситуації неможливий сталий розвиток суспільства та його життєва важливих підсистем.

Проблема – недостатня увага до важливості кризових комунікацій в контексті російсько-української війни.

Ціль – звернути увагу усіх можливих суб'єктів кризових комунікацій щодо важливості консолідації зусиль на інформаційному та комунікаційному фронті.

Комунікації, інформаційні технології та інформація, що розповсюджується через різні канали ЗМІ є дуже важливими для мінімізації

наслідків кризи – вони допомагають суспільству адаптуватися до змін, що виникли через кризову ситуацію, тобто дієвим інструментом подолання кризової ситуації стають саме кризові комунікації. Комунікації мають різносторонній та всеохоплюючий характер, де ключову роль грають зв'язки з громадськістю, які є провідниками інформації в різні соціальні структури, що поєднують суб'єкта та об'єкта комунікації, забезпечуючи взаємовплив сторін комунікації та зворотній зв'язок, що враховує спільні інтереси та пріоритети.

Актуальність проблематики. Комунікація, швидкість доступу до інформації, стають ще більш важливими для України, адже через війну загроз та викликів для людей та їх середовища проживання стало набагато більше. Щоб комунікація була ефективною, необхідно, щоб вона була своєчасною та цілеспрямованою. Це має вирішальний вплив на формування погляду та думок людей. Коли виникає криза, у суспільстві виникає великий попит на інформацію.

В Україні є безліч структур, особливо державних, які мають свою сферу діяльності та відповідальність перед державою та суспільством: Офіс Президента України; Міністерство Оборони України; Міністерство культури та інформаційної політики України та інші. Рівень відповідальності зобов'язує агентів впливу мати певні стандарти, методичні рекомендації з комунікації, урегульовані норми та шаблони, які мають на меті підготувати структуру до кризи та взаємодії з основними суб'єктами комунікації. Звісно, кризу ніхто не чекає. Кожна криза по-своєму унікальна, проте дотримуючись кризового комунікаційного плану можна забезпечити інформаційну гігієну, уникнути інформаційного вакууму та думок про «зраду» – дії, що спрямовані на отримання особистої вигоди, попри інтереси громадян, суспільства, держави, які несуть для останніх негативні наслідки.

Вважається, що чим авторитетніший комунікатор тим більше прикуто до нього уваги, тим більшою є відповідальність, тим більшими є репутаційні втрати, якщо комунікація буде невдалою [1].

В час тотальної інформатизації, важливим є швидкість отримання достовірної інформації [1]. Невчасно проінформована громадськість і ось ми вже маємо проблеми з комунікацією – вона стає предметом обговорення, обростає спекуляціями та суб'єктивною точкою зору.

У випадку з комунікацією на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, попит на інформацію був надзвичайно високим. Якщо раніше швидкою комунікацією під час кризи вважалася комунікація протягом перших годин/години, то у випадку з сучасними викликами цей час скоротився до 15 хвилин [1]. Особливою популярністю користувалися і користуються ті джерела інформації, що надавали об'єктивну інформацію про події в надзвичайно короткі строки. І в переважній більшості випадків це не були офіційні державні структури, тож до суспільства доходили часто суб'єктивні думки джерел інформації, які мали власні інтерпретації того, що відбувається, а також лобіювали власні наративи, що формували громадську думку. Тож окрім військового фронту ми мали війну дискурсів, наративів та інтерпретацій в соціальних мережах. Ми мали і маємо можливість спостерігати, як деякі політики, блогери чи громадські діячі маніпулюють своєю аудиторією, формують у неї думки про «зраду», адже саме такі меседжі простіше доносити до кінцевого споживача. Зокрема, українське та міжнародне суспільство більше звертало увагу на пости окремих посадових осіб про подію в різних соціальних мережах, причому ці посадові особи не були уповноважені на такі комунікації. Часто саме на такі публікації посилялися багато медіа, які мали також і свою інтерпретацію ситуації. Фактично, офіційна інформація від уповноважених представників, наприклад, про захоплення м. Соледар окупантами, доходила до громадськості із суттєвим запізненням [2]. Через це частина людей залишила основним джерелом отримування інформації соціальні ЗМІ, а інша перейшла на міжнародні засоби масової інформації, які надають об'єктивну та швидко інформацію про стан справ на фронті.

Аналізуючи комунікації під час кризи можна сказати, що фактично державних кризових комунікацій немає – є політичні, які переважно шкодять репутації відповідальних посадових осіб та держави в цілому.

В інтерв'ю **LIGA.net** Міністр оборони України Олексій Рєзніков прокоментував скандал навколо коштовних закупівель міністерства, що розгорівся в соціальних мережах багатотисячних пабліків та блогерів-мільйонників: «...По-перше, комунікаційно ми хвилю програли. І я це визнавав. Кризового інформаційного менеджменту в мене не було, оскільки я не вважав, що це потрібно. Для мене з 24 лютого 2022 року кризовий менеджмент щодня –

це взаємодія із західними партнерами». Щодо висновків Міноборони стосовно провального **кризового інформаційного менеджменту**, **Міністр Олексій Резніков** **відповів**: «Перші висновки, які я зробив, – це перезавантаження антикорупційного управління, яке, на жаль, не спрацювало. Воно має виявляти ознаки корупції та інформувати. Я поспілкувався зі знайомими, яким довіряю у сфері комунікацій. Я шукаю людей, які відповідатимуть саме за кризові комунікації...»[3].

Аналізуючи ситуацію та відповідь міністра можна зробити висновок про недостатню увагу держави та державних установ до кризових комунікацій та кризового менеджменту під час війни. Також варто зазначити, що з фокусу уваги були виключена внутрішня аудиторія – українці, що докладають щоденних зусиль задля скорішої перемоги України. Ситуація з інформацією про розкрадання бюджетних коштів шляхом укладення договорів про закупівлю продуктів за завищеними цінами викликала резонанс у суспільстві, певним чином демотивувала та деморалізувала як цивільне населення так і військових, а також мала продовження в міжнародних виданнях. Інформація про корупцію в оборонному секторі може нанести серйозну шкоду репутації України та спричинити зменшення кількості партнерів та допомоги, що так необхідна для перемоги у війні проти агресора. Зокрема, яскравим прикладом шкоди репутації для країни є корупційний скандал про те, як група осіб скуповувала військові запчастини у російських контрабандистів та на складах армії і за завищеною в рази ціною продавала на заводи «Укроборонпрому». Фігурантами справи стали заступник секретаря РНБО Олег Гладковський, його син – Ігор, колишній працівник концерну Віталій Жуков та тодішній президент України Петро Порошенко, що був давнім бізнес-партнером О. Гладковського (Свинарчука) [4]. У свою чергу, подібним інформаційним приводом може користуватися російська пропаганда та проросійськи налаштовані особи, які докладуть усіх зусиль, щоб розхитати нашу єдність на усіх фронтах.

Підсумовуючи, можна сказати про важливість ефективної кризової державної комунікації: важливо доносити інформацію, пояснювати та обговорювати її, чути зацікавлених сторін – експертів, медіа, організацій, уповноважених осіб та інших стейкхолдерів, які можуть допомогти стабілізувати ситуацію, а також допоможе швидше закінчити війну та перейти

до післявоєнного відновлення України.

Список використаних джерел

1. Мовчати чи говорити? Що не так із кризовою комунікацією в Україні. Ярина Ключковська в ефірі Радіо Культура. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=92387>;
2. Росія заявила про "повне захоплення" Соледача. Україна не підтверджує. Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64225928>;
3. Інтерв'ю | Міністр війни. Резніков про Зеленського та країну: кожен з 18 років має вчитися стріляти. Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.liga.net/ua/politics/interview/ministr-voyny-reznikov-o-zelenskom-i-strane-kajduy-c-18-let-doljen-uchitsya-strelyat>;
4. Свиначук, Росія, Сейшели і корупційні скандали. Хто такий Олег Гладковський? Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29792196.html>.

Музика Я. С.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ: ДІТЕЙ МАЙБУТНЬОГО НЕ МОЖНА НАВЧАТИ ЗА КНИЖКАМИ З МИНУЛОГО

GENDER EDUCATION OF SCHOOL STUDENTS: CHILDREN OF THE FUTURE CANNOT BE TEACHED BY BOOKS FROM THE PAST

Дослідження свідчать, що в підручниках молодшої школи в усьому світі жінок зображають у стереотипних ролях або ігнорують, і це підсилює гендерний дисбаланс у школах. Зрушення відбуваються, але "дуже повільно",

кажуть експерти.

Із читанки для початкових класів у Гаїті учні дізнаються, що матусі «піклуються про дітлахів і готують їсти», а татусі працюють «в офісі». Є ще пакистанський ілюстрований підручник, у якому всі політики, авторитетні та впливові, – чоловічої статі. У Туреччині хлопчик на малюнку мріє стати лікарем, а дівчинка уявляє себе майбутньою нареченою у весільній сукні.

Список можна продовжувати нескінченно – географічних кордонів тут не існує. Підручники для початкових класів рясніють випадками дискримінації за статевою ознакою. Як повідомляють експерти, усі її вияви напрочуд схожі на всіх континентах. Це проблема, «прихована на видноті».

«Існують стереотипи про чоловіче й жіноче, замасковані в усталених, так би мовити, ролях, які приписують кожній статі», – каже соціолог Реї Лессер Блумберг. Професорка Блумберг із Університету Вірджинії вже понад десять років вивчає підручники з усього світу. За її словами, жінок систематично відсувають на задній план і зображають у службових ролях.

«Дискримінація за статевою ознакою – це проблема шкільної освіти, що ховається в тіні. Вона не потрапить у заголовки газет, поки мільйони дітей залишаються неписьменними й не ходять до школи», – пояснює професорка.

Із 2000-го року кількість учнів у школах світу кардинально зросла, однак, за оцінками ЮНЕСКО, понад 60 мільйонів дітей ніколи не зайдуть до класної кімнати. І 54% з них – дівчатка. «У цих підручниках утверджується гендерний дисбаланс, – розповідає професорка Блумберг. – Не можна дітей майбутнього навчати за підручниками з минулого».

Торік ЮНЕСКО, освітня агенція ООН, опублікувала серйозне попередження. У документі ЮНЕСКО йдеться про те, що засилля сексизму в підручниках зрештою негативно впливає на освіту дівчат і обмежує їх у кар'єрному зростанні та очікуваннях від життя. Ці підручники – «прихована перепона» для досягнення гендерної рівності. І неважливо, які одиниці вимірювання застосувати – кількість рядків тексту, пропорцію згаданих персонажів, згадки в назвах, цитування у предметних покажчиках чи інші критерії.

«Опитування показують, що жінки недостатньо представлені в

переважній більшості підручників і навчальних програм", – повідомив Ерн Бенавот з Університету Олбані, колишній директор програми глобального моніторингу освіти ЮНЕСКО.

За словами експертів, проблема складається з трьох частин. Найбільш очевидний аспект – це використання дискримінаційної мови. Слова чоловічого роду часто позначають усе людство. По-друге, є проблема невидимості. Жінки часто відсутні в текстах, а їхні ролі в історії та повсякденні перебирають на себе персонажі-чоловіки. «Особливо мені запам'ятався один підручник про науковців. Єдиною жінкою в ньому була Марія Кюрі», – згадує професор Блумберг. «Та чи можна було зрозуміти, що вона відкрила радій? Ні. Вона несміливо визирала з-за плеча свого елегантного і статечного чоловіка, поки він із кимось розмовляв». По-третє, діють традиційні стереотипи щодо видів праці, яку можуть виконувати чоловіки та жінки – як у домашньому господарстві, так і за його межами; а також клішовані соціальні очікування й характерні особливості, які приписують кожній статі.

Разючий приклад міститься в італійському підручнику. В одному з розділів є словничок різних професій: 10 різних варіантів для чоловіків, від пожежника до стоматолога, і жодного – для жінок. А тим часом жінок часто зображають як таких, що пораються по господарству: куховарять, перуть і доглядають дітей та літніх родичів. «Непокоїть, що жінок змальовують пасивними та покірними, тобто в повній відповідності до стереотипних гендерних ролей», – каже фахівець у галузі педагогіки Кетрін Джерей, лекторка Університету Східної Англії, яку також залучали до підготовки доповіді за програмою глобального моніторингу освіти.

Неменко С. О.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

GENDER ASPECT OF THE ANALYSIS OF SOCIAL PRACTICES OF IMMIGRANTS

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала війну проти України, яка принесла біль, сльози та втрати. З перших днів війни українці включилась у боротьбу проти загарбників. Кожний на своєму місці: у лавах Збройних Сил України, Територіальної оборони або в тилу.

Бомбові удари по українським містам, селам, житловим будинкам, лікарням сьогодні – норма для російських загарбників. Вони вбивають, калічать, катують, гвалтують, депортують мирне населення до економічно депресивних районів росії. Все це змусило українців переселятися в безпечніші області країни чи за кордон, свої домівки покинуло близько 13 млн людей. За оцінками експертів, воно є найбільшим переміщенням людей у Європі з часів Другої світової війни. Зараз в Європі перебуває приблизно 8 млн. українських біженців.

Кожна людина має свої власні проблеми та власний досвід їх подолання, але соціологічне дослідження надає можливість визначити проблеми кожної соціальної групи та тип відповідних соціальних практик їх подолання. Одними з найбільш уразливих і найменш захищених у війні є жінки. Сьогодні саме вони несуть важкий тягар, намагаючись упоратись з втратами, біллю, борючись за виживання, тому особливо актуальною проблемою є гендерний аспект аналізу соціальних практик переселенців. Такий аналіз був зроблений під час соціологічного дослідження кафедри соціології і публічного управління

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», проведеного у червні-липні 2022 року. Дослідження проводилося за допомогою Інтернет-опитування (N=1170 осіб), вибірка стихійна, регіональна за принципом снігового кому. Методологією дослідження виступили теорії соціального капіталу, соціальних практик та соціального партнерства [1].

Гендерний аналіз проводився у рамках сучасної гендерної теорії, в якій розуміння гендеру ґрунтується на концепції соціального конструювання (соціо-конструктивістський підхід). Наголос на соціальному походженні було зроблено через розуміння гендеру як повсякденного світу взаємодії чоловічого й жіночого, що відтворюється в структурах свідомості, дії та взаємодії. Важливим положенням такого підходу є визнання можливості оперативного конструювання соціальних практик чоловіків та жінок у повсякденному житті під впливом процесів прискорених соціальних змін, у тому числі збройних конфліктів та війн.

Конфлікти та переміщення порушують звичайне життя людей обох статей, викликаючи травми, втрати, зубожіння та маргіналізацію, але вони також створюють умови для прояву власної ініціативи щодо обрання відповідної соціальної практики або створення нової, через розпад соціальних, економічних та політичних структур.

Для проведення гендерного аналізу соціальних практик переселенців, необхідно здійснити умовний розподіл соціальних практик за визначеним критерієм, тобто провести класифікацію. У нашому дослідженні, доцільно обрати критерії, які вказують яким чином кожний респондент включається в даний момент і в даному контексті у нове соціальне середовище в умовах війни. Виділяємо два основних аспекту:

По-перше. У нашому дослідженні беруть участь українці, які обрали активний характер соціальних практик – усі вони прийняли складне рішення залишити власну домівку та проявили активність щодо переїзду в більш безпечне місце внаслідок початку активних бойових дій.

По-друге. Кожний громадянин має потребу та право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. В ситуації, в якій опинилися респонденти нашого дослідження, їм необхідно вирішувати питання пошуку, передбачених законодавством доходів, як основного джерела існування. Вони можуть обрати

один з можливих способів отримання законних джерел для існування: заробітна плата, прибуток від підприємницької діяльності або отримувати пенсію, стипендію, аліменти, інші соціальні виплати, розраховувати на власні фінансові заощадження або фінансову допомогу від членів сім'ї.

Відповідно до обраних критеріїв, соціальні практики вимушених переселенців можуть поділятися на наступні групи:

1 група: інноваційна активність – соціальні практики вимушених переселенців, які залишили місце постійного проживання внаслідок початку активних бойових дій та обрали спосіб отримання законних джерел для існування шляхом відкриття власного бізнесу.

2 група: непродуктивна активність – соціальні практики вимушених переселенців, які залишили місце постійного проживання внаслідок початку активних бойових дій та обрали спосіб отримання законних джерел для існування шляхом працевлаштування за трудовим договором (контрактом).

3 група: патерналістська активність – соціальні практики вимушених переселенців, які залишили місце постійного проживання внаслідок початку активних бойових дій та мають законним джерелом існування – державну соціальну допомогу, власні заощадження або іншу фінансову підтримку.

Аналіз результатів дослідження надав можливість визначити кількість респондентів кожної групи.

1 група: інноваційна активність – 7 %.

2 група: непродуктивна активність – 65 %.

3 група: патерналістська актив – 28 %.

Результати показують, що абсолютна більшість жінок обрали соціальні практики 1 групи (інноваційна активність) та 2 групи (непродуктивна активність) – **72 %**. У них спосіб отримання законних джерел для існування – відкриття власного бізнесу та працевлаштуванням за трудовим договором (контрактом).

На основі результатів дослідження, можемо зробити висновок, що аналіз соціальних практик задоволення базових потреб українськими переселенцями 2022 року показав руйнування звичайних уявлень про можливі варіанти стратегії поведінки переселенців під час війни. Абсолютна більшість українських жінок обирали активні соціальні практики інноваційного

характеру, жінки беруть на себе відповідальність за свою долю та долю своїх дітей та виступають активними суб'єктами суспільного життя в нових історичних умовах.

Список використаних джерел

1. Бірюкова М., Рущенко І., Ляшенко Н., Григор'єва С. Біженці і внутрішньо-переміщені особи російсько-української війни: соціальні характеристики й практики. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2022. Том 25. № 6. С. 143–156. <https://doi.org/10.15421/172282>

Попова О. В.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Ляшенко Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЖІНКИ-БІЖЕНКИ З УКРАЇНИ, ЯК ПОТЕНЦІЙНІ ЖЕРТВИ ТІНЬОВОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

REFUGEE WOMEN FROM UKRAINE AS POTENTIAL VICTIMS OF SHADOW EXPLOITATION

Згідно з даними Управління ООН у справах біженців, приблизно 8,3 мільйона українців з 24 лютого 2022 року були вимушені переїхати в країни Європейського Союзу через повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України.

Міграція за період з 24 лютого 2022 року з України, виходячи з повідомлень світових ЗМІ, має такі масштаби, яких не було в Європі під час Другої Світової війни. Нинішня міграційна ситуація також унікальна тим, що має гендерну специфіку, переважна більшість біженців з України – це жінки та діти.

Минулий рік та новини, які ми могли бачити у світових та українських ЗМІ, продемонстрували нам, що українські жінки надзвичайно винахідливі,

сильні, здатні поєднувати декілька ролей одночасно, наприклад, вести професійну діяльність, піклуватися про дитину і займатися волонтерством та громадською активністю, але це не відмінняє тих ризиків з якими українські жінки можуть стикнутися при вимушеному виїзді за кордон. Серед проблем з якими частіше за все стикаються українські жінки, ми можемо виділяти: розрив зв'язків зі звичайним соціальним оточенням; психологічні травми та неможливість вчасно отримати кваліфіковану психологічну допомогу; складна економічна ситуація; проблеми працевлаштування; мовний бар'єр; дискримінація; маргіналізація за соціальним статусом; проблеми з доступом до послуг охорони здоров'я; труднощі з доступом до освіти дітей; труднощі з пошуком житла; відсутність досвіду перебування за кордоном та наївність пов'язана з нав'язаними в суспільстві стереотипами щодо життя в країнах Європи; втрата звичних орієнтирів в житті та баченні майбутнього.

Усі перелічені проблеми сприяють вразливості та можуть зробити з цих жінок потенційних жертв експлуатації, торгівлі людьми, сексуального насильства та залучення до тіньової економіки.

Тіньова економіка, або ж підпільна, неформальна економіка – це економічна діяльність, що не регулюється урядом країни і часто здійснюється поза офіційною системою, наприклад неофіційна робота, незадекларована заробітна плата та незареєстрований бізнес тощо.

Участь жінок-біженок у тіньовій економіці зумовлюється відсутністю правового статусу чи дозволів на роботу, обмеженістю у знаннях іноземних мов, (так званий мовний бар'єр) та дискримінацією на офіційному ринку праці. Все це може призводити до зловживання та експлуатації жінок, з боку роботодавців, які користуються більш вразливим становищем жінок-біженок в порівнянні з місцевими працівниками. Виникають проблеми поганих умов праці, відсутності доступу до механізмів соціального захисту, низької заробітної плати, а також обмежених можливостей кар'єрного зростання та підвищення кваліфікації.

Іншою проблемою, що виходить з попередньої, є проблема торгівлі людьми та сексуальне насильство, жертвами якого стають жінки-біженки. Торгівля людьми є жорсткою формою експлуатації, під час якої людей за допомогою обману, захоплення або примушення вербують, перевозять та

експлуатують заради приватної вигоди або прибутку сторонньої особи. Це може набувати різних форм, таких як примусове жебракування, практики подібні до рабства, примусова праця чи сексуальна експлуатація.

Жінки-біженки, через проблеми, що були перераховані вище, можуть бути більш вразливими до фальшивих обіцянок працевлаштування чи навчання, що може призвести до їх експлуатації у трудових чи сексуальних цілях. Подібні злочинні мережі важко відслідкувати, але завдяки повідомленням у ЗМІ, ми знаємо, що декілька таких випадків все ж мали місце бути, а отже ця проблема може класифікуватися як актуальна та така, що потребує певних дій від української спільноти, міжнародних організацій та світових урядів.

Виходячи з аналізу інформації, що розміщена у вільних інтернет-джерелах, ми можемо розподілити жінок-біженок на певні категорії, які потенційно можуть бути більш вразливими до потрапляння в умови, що спонукають до участі у тіньовій економіці та залучення до мереж торгівлі людьми чи сексуального насильства:

– Жінки, які обмежені в офіційному працевлаштуванні в приймючій країні з більшою ймовірністю працюватимуть в тіньовій економіці. Через це жінки можуть стати жертвами експлуатації з боку роботодавців або торговців людьми, які користуються їх вразливим статусом.

– Жінки, які в достатньому обсязі не володіють мовою приймаючої країни, можуть з більш високою ймовірністю зіткнутися з труднощами в доступі до офіційних можливостей працевлаштування, що також може спонукнути їх працювати в неформальній економіці. Їм важко ретельно розглянути всі складові трудового договору з роботодавцем. Крім того, через мовний бар'єр, їм буде важче звернутися за допомогою або повідомити про випадки експлуатації чи насильства.

– Самотні жінки, або жінки з дітьми: можуть зіткнутися з додатковими проблемами в пошуку роботи та офіційних можливостей до працевлаштування та одночасно перебування з дитиною, особливо якщо дитина досить малого віку.

– Самотні молоді жінки стикаються з відсутністю підтримки та нерозумінням того, як їм варто діяти далі, до кого можна звернутися за

допомогою, порадами, що може стати причиною насилля над ними та залучення до тіньової економіки.

- Жінки, що до війни ніколи не мали досвіду перебування за кордоном.
- Жінки, у яких немає досвіду працевлаштування та роботи у по найму або з низьким рівнем освіти.

Важливо зазначити, що перераховані групи не є взаємовиключними, і багато жінок-біженок стикаються з декількома проблемами одночасно. А отже, надання їм комплексних послуг підтримки має вирішальне значення для забезпечення їх захисту. Ці послуги можуть включати: надання правової підтримки жінкам (підвищення обізнаності жінок-біженок про їх права, доступні служби підтримки та потенційні ризики, з якими вони можуть зіткнутися в приймаючій країні, для отримання правового статусу в країні перебування, доступу до дозволів на роботу та допомоги у випадках експлуатації чи насильства); забезпечення доступу до мовних курсів та тренінгів, щоб допомогти жінкам підвищити рівень мовних знань та здатності до комунікації, що зробить для них більш доступними послуги з працевлаштування та підтримки; надання доступу до кваліфікованої психологічної підтримки, щоб допомогти жінкам впоратися з травмами та інтеграцією у нове оточення; підтримка жінок у пошуку офіційних можливостей працевлаштування та забезпечення ресурсів навчання, щоб допомогти їм адаптуватися до нового робочого середовища; надання доступу до професійної освіти, щоб допомогти жінкам покращити свої трудові навички та збільшити можливість працевлаштування; надання допомоги у пошуку доступних і безпечних варіантів житла; надання доступу до систем охорони здоров'я; надання підтримки в пошуку доступних та безпечних варіантів догляду за дітьми; співпраця між відповідними організаціями та державними установами для покращення захисту жінок-біженок та задоволення їх потреб;

Щоб здолати проблему залучення жінок-біженок до тіньової економіки та мереж торгівлі людьми, вищезазначені послуги мають бути адаптовані до конкретних потреб, беручи до уваги індивідуальні обставини жінок та їх досвід. Надання цих послуг має здійснюватися з урахуванням соціального та економічного походження жінок, щоб забезпечити їх ефективну інтеграцію в

приймаючі громади. Україна та міжнародне співтовариство повинні працювати разом, щоб забезпечити доступність цих послуг для всіх жінок-біженок, щоб ефективно захистити їх права. Тільки в цьому разі ми зможемо ефективно подолати проблему залучення жінок-біженок до тіньової економіки та торгівлі людьми.

Радюк П. К.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГРАМУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

PLANNING AND PROGRAMMING OF SOCIOLOGICAL RESEARCH

У проведенні соціологічних досліджень виділяють чотири послідовних, логічно і змістовно взаємопов'язаних етапи:

1. Підготовчий. Полягає у виробленні програми та інструментарію – анкети, бланка інтерв'ю, бланка фіксування результатів спостереження, аналізу документів тощо.

2. Збір первинної соціологічної інформації. Відбувається за допомогою опитування, спостереження, аналізу документів, експерименту.

3. Упорядкування та обробка зібраної інформації.

4. Аналіз обробленої інформації, підготовка звіту, формулювання висновків, розробка рекомендацій.

Специфіка кожного з етапів визначається конкретним видом соціологічного дослідження. Їх виділяють залежно від узятих за основу критеріїв. Найважливішими з них є мета дослідження, глибина потрібного аналізу, метод збирання первинної соціологічної інформації, об'єкт дослідження, терміни проведення, відносини між замовником і виконавцем, сфера соціальної дійсності, яку вивчають. Програма соціологічного

дослідження та її компоненти. Підготовка соціологічного дослідження насичена різноманітними видами робіт, специфічними науковими процедурами, найголовнішими з яких є:

- вибір методології дослідження й інтерпретації отриманих даних;
- обґрунтування теоретичних засад, логічної послідовності дослідження;
- вироблення інструментарію (анкети, бланка інтерв'ю, кодувального бланка для проведення спостереження тощо);
- розробка методичних документів для збирання первинної інформації (поради інтерв'юєру, спостерігачу тощо);
- формування дослідницької групи відповідно до мети і завдань дослідження
- розробників програми та інструментарію, виконавців польових досліджень, спеціалістів з обробки отриманої інформації, аналітиків для підготовки підсумкового звіту;
- навчання спеціалістів польових досліджень (інтерв'юєрів, спостерігачів та ін.);
- розробка програми обробки даних.

Кожне соціологічне дослідження починається зі з'ясування намірів і мети замовника, уточнення теми дослідження, визначення термінів і витрат, пов'язаних з ними, з'ясування фінансових, матеріально-технічних аспектів справи. Після цього настає безпосередня дослідницька робота, початок якої пов'язаний зі створенням програми.

Програма соціологічного дослідження є науковим документом, що містить схему логічно обґрунтованого переходу від загальних теоретичних уявлень про досліджуване соціальне явище, до використання інструментарію і виконання дослідницьких процедур (збирання, обробки та аналізу інформації). Вона є стратегічним документом, який дає змогу зробити висновки щодо концептуальних засад, методики проведення, спрогнозувати його результативність.

Програма виконує методологічну, методичну, організаційну функції. Їх реалізація впливає на "структуру програми, яка складається з методологічної та методичної частин.

Семке П. А.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом професорки Єви Тінакової,
Економічний університет у Братиславі (EUBA)
Словаччина

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В СЛОВАЦЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

GENDER PROBLEMS IN SLOVAK SOCIETY

Гендерна рівність є важливою складовою соціально-економічного розвитку країни. Численні дослідження доводять, що гендерний чинник значно впливає на економічне зростання країни.

В ЄС, до складу якого входить і Словаччина, було затверджено ряд стратегічних і програмних документів задля зменшення гендерної нерівності (наприклад, Стратегія гендерної рівності на 2018 – 2023 роки, ухвалена Радою Європи; Стратегія сприяння гендерній рівності на 2016 – 2020 рр., розроблена ЄБРР).

Під гендерною рівністю розуміються рівні можливості самореалізації жінок і чоловіків, гарантії дотримання прав і свобод з урахуванням особливостей статей, взаємні обов'язки та спільну відповідальність в процесі життєдіяльності. Гендерна рівність являє собою процес справедливого ставлення до осіб різних статей.

Гендерна ситуація і гендерні проблеми в кожній країні є найчастіше специфічними, оскільки залежать від великої кількості факторів, насамперед, культурних, традиційних, релігійних, етнічних та економічних. Гендерні проблеми в різних країнах мають різні форми прояву, різні причини виникнення.

На думку Ольги Гіарфасової – соціологині, професорки Інституту європейських студій та міжнародних відносин словацького Університету Коменіус, яка живе та працює у Братиславі, гендерна нерівність в Словаччині обумовлюється в першу чергу спадщиною комунізму, цього антидемократичного соціалістичного режиму. Тоталітарні вожді вважали, що досягли значної емансипації жінок. Але це було фальшиве твердження. Жінок

змушували працювати: вони не могли вибирати між роботою та бажанням залишитися вдома.

І на сьогоднішній день найбільш актуальною для словацьких жінок є дилема: як поєднати працю та право на особисте життя? Як знайти баланс між сім'єю та робочими обов'язками? І в XXI столітті жінки намагаються донести до владних структур той факт, що навіть сучасне словацьке суспільство не дає можливості повноцінної самореалізації половини свого населення.

Ще однією рисою гендерної нерівності є недостатня репрезентативність жінок у політиці: в Словацькому парламенті – жінок менше 20% загального складу депутатів, жодної жінки-міністра. На посадах топ-менеджменту в бізнесі жінок також незначний відсоток.

В Словацькому суспільстві на протязі багатьох років точилися дискусії щодо запровадження квот для жінок у парламенті та на ключових посадах в уряді на рівні 30–40%. Але цю ініціативу відкинули. Суспільство вбачає квоту як щось таке, що насаджується ззовні. Проте дебати тривають і досі. Вони розпочалися ще в 1990-х. І певні поступки таки є: деякі партії, наприклад, добровільно запровадили квоти для жінок у своїх партійних списках. Але суттєвого прогресу в цьому питанні так і не досягли.

У Словаччині дуже важко знайти роботу жінкам, яким за 45 – 50 років. Є стереотип: працівниці мають бути енергійними, молодими. У віддалених регіонах Словаччини жінці за 45 практично нереально знайти роботу. Враховуючи цей факт науковцями була розроблена й упроваджена кампанія «Plus for Women 45+». Ця кампанія була націлена на те, аби переконати роботодавців, що жінки, яким 45 і більше, теж є компетентними, цілеспрямованими й відповідальними фахівчинями.

Слід відзначити, що європейський дух щодо досягнення гендерної рівності є надзвичайно позитивним. ЄС намагається донести ці тенденції в усі країни євроклубу. У словацькій мові набуває поширення використання фемінітивів. Дедалі більше вони використовують у медіа, в оголошеннях про відкриті вакансії, фемінітиви характерні навіть для політичної лексики президента. Поступом є й те, що проблеми рівності перестали бути маргінальними: на досягненні гендерної рівності акцентують не лише поодинокі громадські організації, а й комерційні структури.

Список використаних джерел

1. Рада Європи ухвалила Стратегію з гендерної рівності на 2018–2023 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/articles/radaevropy-pryjnyala-novu-stratehiyu-hendernoji-rivnosti-na-2018-2023-roky/>
2. Стратегия содействия равноправию полов на 2016–2020 годы / Документ Европейского банка реконструкции и развития. – 2015. – 88 с.
3. Типізація країн світу за проявом гендерних проблем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/blogs/entry/tipizatsiyakrajinsvitu-za-proyavom-gendernikh-problem>.
4. Women in Business and Management / International Labour Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/publ/documents/publication/wcms_334882.pdf

Середа В. А.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Козлової О. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КОНСЬЮМЕРИЗМ (РУХ НА ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ): ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

CONSUMERISM (CONSUMER PROTECTION MOVEMENT): HISTORY AND DEVELOPMENT TRENDS

Проблематика роботи – виникнення руху на захист державою прав громадян, як споживачів, регулювання якості та безпеки товарів і послуг; основні етапи і тенденції розвитку руху.

Рух консьюмеризму почав формуватися у ХІХ ст. Передумовою до появи першого товариства "Товариство чесних піонерів" (у Великобританії в 1844 р.) були: зростання цін, широке розповсюдження фальсифікації продуктів харчування та ліків, свавілля виробників і продавців.

У другій половині XIX ст. в США були проведені перші офіційні акції, в результаті яких була створена методика визначення якості продуктів харчування та прийнятий ряд важливих законів.

Загалом, перший етап розвитку консьюмеризму мав досить швидкі темпи, найбільш розвинені країни здійснювали велику кількість акцій, утворювали споживчі кооперативи та приймали важливі нормативно-правові акти. Проте, Перша світова війна та економічна криза і спад виробництва у 20–30-х рр. XX ст. негативно впливали на консьюмериський рух.

Другим етапом є період 30–50-их рр. XX ст. В цей час поняття «консьюмеризм» набуло значення соціального явища. Тобто, консьюмеризм – це соціальна та економічна ідеологія, що наголошує на споживанні товарів та послуг як ключовому факторі економічного зростання та благополуччя індивіда.

Прийняті на початку тисячоліття, досить суворі закони, під впливом наукового і технологічного розвитку застарівали, тому, задля посилення контролю якості продукції та послуг у 1936 р. в США був створений Союз споживачів, що згодом став прикладом для споживацьких об'єднань в інших країнах. Після Другої світової війни був бурхливий розвиток консьюмеризму і в 1948 р. Генеральна асамблея ООН прийняла значущу «Загальну декларацію прав людини», завдяки якій в багатьох країнах стрімко почали формуватися національні асоціації споживачів. В цей період, законодавство, не дивлячись на відсутність підтримки з боку урядових установ, значно удосконалювалося, також створювалися національні асоціації споживачів.

Третій етап – період 60–90-их рр. XX ст. був визначним, адже саме тоді консьюмерський рух здобув підтримку на державному рівні та набув міжнародного характеру. У 1960 р. була створена Міжнародна організація споживчих товариств – International Organization of Consumer Union (IOCU), з 1995 р. назва цієї організації – Всесвітня організація споживачів Consumer International (CI). Завдяки цьому, було активізовано консьюмерський рух та чітко сформульовано основні права споживачів, які згодом тільки доповнювалися та удосконалювалися [1].

Консьюмерський рух відстоював права споживачів та прагнув змінити політику компаній щодо безпеки та якості товарів. Це сприяло покращенню захисту прав споживачів, таких як:

- право на безпеку та якість товарів і послуг;
- право на вибір і вільний доступ до товарів та послуг за доступними цінами;
- право на інформацію про товари та послуги;
- право на скаргу та компенсацію.

У 70–80-х рр. ХХ ст. в країнах почали формуватися урядові структури, діяльність яких була націлена на захист інтересів і прав споживачів. Керівні принципи ООН на захист прав споживачів стали програмою дій для урядів як розвинених держав, так і країн, що розвиваються, а згодом – і для урядів постсоціалістичних країн. Вони вказали на необхідність і важливість надання в системі ООН систематичної допомоги в плані відпрацювання механізму руху споживачів та активізації міжнародного співробітництва.

З 90-их рр. ХХ ст. і до сьогодні триває четвертий етап. В цей період консьюмерський рух як організований рух громадян, а також державних і громадських органів за розширення прав та впливу споживачів стосовно виробників як у комерційній, так і позакомерційній діяльності, виникнув в Україні. Цьому посприяли такі фактори як: розбудова незалежної держави, впровадження в її економіку ринкових відносин, необхідність розробки ефективного механізму захисту прав та законних інтересів споживачів.

Визначним є те, що саме Верховна Рада України першою серед колишніх республік СРСР 12 травня 1991 р. прийняла Закон «Про захист прав споживачів», який ознаменував нові принципові підходи до врегулювання відносин за участю громадян-покупців, замовників товарів, робіт та послуг [1].

Згодом, постановою Кабінету Міністрів, в липні 1992 р. було створено Державний комітет України у справах захисту прав споживачів (Держспоживзахист). Саме він до 15 грудня 1999 р. виконував функції спеціалізованого органу із захисту прав споживачів. Зараз, у структурі Держспоживстандарту функціонує Департамент споживчої політики і захисту прав споживачів [1].

Завдяки переходу України до ринкової економіки відбувся розвиток принципово нових організаційно-правових форм господарювання, здійснилися зміни у системі економічних відносин, були посилені правові позиції у розв'язанні проблем захисту прав споживачів від неякісних товарів і послуг. Загалом, консьюмерська освіта набула активного розвитку і почала налагоджуватися система підготовки фахівців з питань захисту прав споживачів.

Сьогодні, проблема захисту споживачів стала предметом зацікавленості багатьох впливових міжнародних організацій, таких як: Міжнародна організація зі стандартизації, Організація економічного співробітництва і розвитку. Гарантом захисту інтересів та прав споживачів є діяльність Організації Об'єднаних Націй. Етап розвитку консьюмеризму в Україні та інших країн СНД все ще є початковим.

Консьюмеризм як рух на захист прав споживачів розвивається і змінюється відповідно до потреб і викликів сучасного світу. Тому, є кілька тенденцій, які можна виділити:

1 Збільшення ролі цифрових технологій: інтернет та соціальні мережі надають споживачам можливість швидко обмінюватися інформацією про якість товарів та послуг, висловлювати свої побажання та скарги, звертатися до компаній та організацій з питань якості. Це дозволяє збільшити прозорість (прозорість) та взаємодію між споживачами та виробниками.

2 Зростання інтересу до етичних та соціальних питань: консьюмери все більше звертають увагу на питання, пов'язані з етичністю виробництва, екологічністю та соціальною відповідальністю компаній. Відповідно, рух на захист прав споживачів все більше акцентується на цих питаннях та веде кампанії для підвищення уваги до них.

3 Розвиток глобального консьюмеризму: вільний рух товарів та послуг через межі країн дозволяє споживачам обирати товари та послуги з різних країн світу. Однак це також ставить нові виклики для захисту прав споживачів, оскільки закони та стандарти в різних країнах можуть суттєво відрізнятися.

4 Зростання ролі громадських організацій: консьюмерські організації та неприбуткові організації, які захищають права споживачів, стають все

впливовішими та активнішими в своїй діяльності, завдяки розвитку технологій та соціальних мереж, які дозволяють швидко та ефективно збирати та поширювати інформацію про порушення прав споживачів. Такі організації також мають можливість залучати до своєї діяльності більшу кількість людей за допомогою інтернет-майданчиків та соціальних мереж [4].

Консьюмеризм постає як громадський рух, метою розгортання якого є боротьба за підвищення якості товарів і послуг, пропонованих споживачам. Він сприяє, таким чином, зростанню рівня якості життя людини, і, відтак, виступає як цінне у морально-ціннісному аспекті явище економічного буття людини, морально орієнтована соціальна діяльність у сфері ринкових відносин.

Проблема захисту інтересів споживачів є актуальною в теперішній час, оскільки від цього залежить економічний та політичний стан країн, добробут населення та міжнародні зв'язки.

Розглядаючи міжнародний рівень, досить важливою для дослідження проблемою є амбівалентність руху консьюмеризму, та концепції загалом, адже серед філософів є сперечання щодо його ролі у соціально-політичному житті суспільства. Так, Ж. Бодрійяр піддає сумніву головну соціальну ідею апологетів суспільства споживання, а саме: загальний добробут призведе до утвердження соціальної рівності. Він зазначає: «...Рух потреб, як і речей і благ, початково... соціально вибірковий.. Жоден продукт не має шансу стати широко поширеним, жодна потреба не має шансу бути задоволеною у масовому порядку, якщо лише вони не були вже частиною вищої моделі й не були там замінені яким небудь іншим благом... – так, щоби дистанція була збережена...». Суспільство споживання, на думку Ж. Бодрійяра, – це суспільство соціальної змови, члени якого – ситі різною мірою – не хочуть втратити свого статусу в принципі. Подібну точку зору висловлює і Г. Зіммель [2, 3].

Що стосується консьюмеристського руху в Україні, подальшого дослідження варта проблема процвітання підробки та фальсифікації товарів, аудіо- та відеопіратство, можливі покращення задля запобігання моральних та матеріальних збитків кожного споживача та суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Дудла І. О. Захист прав споживачів : Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 448 с.
2. Салухіна Н. Г. С16 Захист прав споживачів : Навч. посіб. // Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська, О. І. Башкатова. – К. : МАУП, 2007. – 382 с. : іл. – Бібліогр. : С. 356–380.
3. Сінкевич О. Ідеологія суспільства споживання та масова культура: філософсько-культурологічний аналіз – 2012. –109 с.
4. Тоффлер, Е. Шок майбутнього = Future Shock, 1970. – АСТ, 2008. – 560 с.

Шанідзе О. Д.,

здобувач третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЗМІНА ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

CHANGE OF GENDER ROLES AS A SIGN OF MODERN SOCIETY

Актуалізація питань, пов'язаних з гендерною проблематикою в сучасному світі обумовлена стрімкою зміною відносин до гендерних ролей та стереотипів в сучасному суспільстві. Гендерні ролі – це соціально-культурні конструкти, які визначаються соціальними очікуваннями стосовно поведінки, дій та особливостей, що пов'язані зі статевою приналежністю. Протягом більшої частини історії гендерні ролі зазнавали змін та перевтілень, як у вузькому культурному полі конкретного соціуму, так і у глобальному світовому сенсі. Саме поняття “гендер” є відносно новим, адже з'явилося лише в середині ХХ ст. Вченим соціологам, які вивчали суспільство і зокрема проблематику чоловіків і жінок, стало мало одного лише визначення «стать», тому американський психоаналітик вводить новий термін “гендер”, який позначає

«соціальну стать людини», норми і правила для чоловіків і жінок тепер розглядались з позиції соціальних конструкцій, а не традиційно біологічних. Згодом такий підхід виріс не тільки в сталі “гендерні ролі” що зумовлені біологічно, чи культурно, але і до власної самоідентифікації індивіда. Це також призвело до вивчення гендерних ролей не тільки в проблематиці сьогодення, але і з історичної точки зору, для того щоб знайти причини того, чому вони взагалі змінюються.

Зміна гендерних ролей є важливою складовою історичного розвитку суспільства. Вчені які займаються вивченням цієї проблематики пропонують починати з самого початку існування людства.

Вчений Ноель Харарі в своїй науковій праці “Людина Розумна” стверджує, що перші людські племена були мисливцями і збирачами, в таких племенах не було сталих гендерних ролей – плем’я постійно мандрувало, жінка не обов’язково проводила весь час з дитиною. Тим не менш, вочевидь що не будь яка праця тих часів була під силу жінці, тож певно існували виключно чоловічі і виключно жіночі справи. Це було зумовлено біологічно.

Аграрна революція – в корні змінила буття людей, в тому числі і в гендерній парадигмі. Тепер різниця між чоловічою справою та жіночою ставала ще глибшою. Чоловіки працювали на землі, спахували поля. У людей з’явилися сталі дома, за якими потрібно було слідкувати. Окрім того з’явилась внутрішня концепція «моє – чуже». Це також стосувалось жінок і дітей. “Моя жінка, моя дитина, мій дім, моя земля, мої запаси”. Саме з цього періоду починається традиційний гендерний уклад – жінка берегиня, матір, відповідає за хатній устрій. Такі гендерні ролі були притаманні майже 15 тисячам років, поки економічні, культурні, політичні обставини не змінились. Проте, незначні зміни гендерних ролей все ж відбувались. У середньовіччі, наприклад, жінки мали значну роль у торгівлі та ремеслі. За період розвитку ренесансу жінки отримали можливість отримувати освіту. У XVIII-XIX століттях жінки брали активну участь у боротьбі за права та визнання своєї гідності, що призвело до змін у соціально-культурному середовищі і гендерній парадигмі.

Проте, у другій половині XX століття гендерні ролі почали змінюватися швидше, ніж коли-не будь раніше. Рух за права жінок та феміністський рух

привернули увагу до проблем гендерної дискримінації та забезпечення гендерної рівності. У багатьох країнах світу з'явилися закони та програми, спрямовані на забезпечення гендерної рівності в суспільстві. Які саме причини призвели до цього?

Економічний розвиток. Зростання економіки та зміни виробничого процесу призводять до змін у розподілі праці та соціальних ролей. Наприклад, індустріальна революція змінила розподіл ролей між чоловіками та жінками. Праця чоловіка тепер не зводилася лише до фізичних “подвигів”, з'являлося більше часу. Разом із тим, жінки все ще не могли працювати у правових структурах, в політиці, та й навіть в освіті, де біологічна сила чоловіків, не має ніякої цінності, а лише розумові здібності індивіда будь то чоловік, або жінка. Такий порядок денний був зумовлений тим що за тисячі років аграрного життя у людей з'явилася безмежна кількість культурних міфів і стереотипів. Релігії багатьох країн традиційно вчили людей сталому розподіленню гендерних ролей (хоч звісно ні одна релігія світу не використовувала цей термін). Окрім того набули сили соціальні стереотипи. А стереотип як явище не має нічого спільного з дійсністю, або не дуже вдало її відображає.

От же з настанням індустріальної революції у суспільстві з'явилися нові потреби, нова економічна дійсність, пришвидшення всіх процесів, як наприклад книгодрукування і зміна культурної сфери суспільства. Традиційні релігії починають втрачати контроль, тоді як філософи один за одним пропонують нове світосприйняття. В усіх сферах соціального життя відбуваються зміни. Відбуваються політичні революції, створюються різні соціальні рухи. В контексті гендерної проблематики рух за права жінок, феміністський рух, а з настанням пост-модерну ще й ЛГБТ-рух та інші, борються за рівність та справедливість у суспільстві, що приводить до зміни соціальних стереотипів та гендерних ролей. Відбуваються політичні зміни, такі як зміни у законодавстві, введення законів про рівність статей, та сексуальної орієнтації.

Постмодернізм, як філософський рух, поставив під сумнів всі стандарти і норми, які були побудовані в попередньому масовому суспільстві. Він запропонував новий підхід до того, як ми розуміємо світ, відкидаючи однозначність істини, і замінюючи її індивідуальним сприйняттям. У зв'язку з

цим, постмодернізм має важливе значення для розуміння гендерної проблематики сучасного суспільства.

Тобто зміна гендерних ролей, яка відбулась ще зовсім нещодавно, лише дві сотні років тому, вже застаріла. З приходом постмодернізму, людство звертає увагу не тільки на “соціальне”, а дедалі більше на суб’єктивне, внутрішнє. Пройшовши довгий шлях від біологічного детермінізму до соціальної обумовленості, гендерна проблематика стоїть тепер на порозі змін – сприйняття гендеру як частини феномену ідентичності. Деякі вчені, як от Гайдеггер, Фуко і Фукуяма вважають, що будь якому разі гендерна ідентичність є часткою як суб’єктивного пізнання так і соціального впливу. Також існують теорії які пояснюють гендерну ідентичність – лише власним суб’єктивним індивіда. Однак, на думку більшості дослідників, формування гендерної ідентичності є складним процесом, який об’єднує як біологічні, так і соціальні фактори. Наукові дослідження з цієї теми показують, що людина може мати різні вимоги щодо своєї гендерної ідентичності в залежності від своїх особистих переконань, досвіду та контексту, в якому вона знаходиться.

Гендерна проблематика пройшла великий шлях, від біологічної зумовленості розподілення суспільства на суто чоловіче і суто жіноче, до повного вимивання поняття “стать” із соціального життя. Тобто, стає не важливим якої людина статі, якщо вона хоче працювати, або мати рівні політичні права і можливості. Гендер все більше відходить у бік власного пізнання, через зміну глобального соціуму – життя пришвидшується, отримати освіту стає простіше, в розвинутих країнах працівник отримує більше вільного часу, а отже людина отримує час не тільки на соціальну рефлексію, а й на саморефлексію.

Таким чином, можна визнати, що сучасні наукові дослідження дозволили виявити, що гендерна ідентичність може бути дуже різноманітною, і що вона може змінюватися протягом життя. Багато людей можуть відчувати дискомфорт через відчуття невідповідності своїй біологічній статі та соціальним ролям, пов’язаним з цією статтю, і вони можуть шукати шляхи для вираження своєї справжньої ідентичності.

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Guo Lu,

graduate student,

Music Education,

Wuhan Conservatory of Music,

Wuhan, China

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

INFLUENCE OF MUSIC EDUCATION ON EARLY CHILDHOOD LEARNING IN CHINESE MODERN SOCIETY

ВПЛИВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ НА НАВЧАННЯ В РАННЬОМУ ДИТИНСТВІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ КИТАЮ

Problem setting. Music education in modern society is an important way and mean for young children to learn how to express themselves better. Through the studying and music education not only children's patriotic feelings are cultivated, but also children's concentration, aesthetic ability and creativity development obtain a better and more appropriate guidance, and as a result contribute to children's comprehensive learning and development.

Paper main body. Developing over time, music education has an important influence on the early childhood stage in modern society. Due to the fact that early childhood learning has its own peculiarities, traditional teaching models are increasingly unable to satisfy the learning development of young children. That is why, in addition to teaching culture and developing cognitive abilities, preschool teachers started to incorporate music education and other arts into the classroom, what made early childhood learning novel and more interesting. The following are

the four main influences that music education makes on early childhood learning in modern society.

First of all, music education helps to cultivate children's patriotism in modern society. China has a long history and through the last five thousand years, cultivation of patriotic feelings always took important place in education or in public administration. Concerning music education in modern society, especially in the context of choosing the content of music teaching for young children, we can choose representative patriotic, folk songs and «red» songs materials. On the one hand, it can cultivate the national character of music education in early childhood, on the other hand, it can also significantly help to build patriotic consciousness and develop patriotic feelings from a young age. For example, during the flag-raising ceremony held every Monday at the school, when the national anthem is played, youngsters stand upright against the national flag, sing the national anthem together. Expression of respect and patriotic feelings in children's eyes, makes adults see the hope in future of our motherland.

Secondly, music education helps to train an ability to focus on studying among young children in modern society. It is well known that for children in early childhood it is very difficult to maintain in focused on learning state for long periods. To keep them focused and concentrated on studying for a long period of time, it is needed to constantly attract their attention with the help of fresh vision, sound and material stimuluses. Unfortunately, the traditional indoctrination style of teaching cannot fully satisfy these needs of toddlers to keep focuses on learning. That is why, having music education being integrated into early childhood learning, makes early childhood learning more interesting and diverse. For example, the stimulating with the help of musical melodies, visual viewing of notes, as well as using variety of interesting instruments during the lesson can significantly ease teachers' need to keep students focused. One of the most representative teaching methods is Orff Approach. Taking into account the characteristics of early childhood learning combining with teacher's guidance and novel music teaching diversification, can greatly increase the interest of young children, and as a result achieving the goal of training concentration.

Last but not least, music education can improve the aesthetic ability of young children in modern society. Together with development of modern society, illiteracy is constantly decreasing, but the level of aesthetic blindness stays on the same level, that proves the importance of music education to the aesthetics' understanding among young children. It is believed that music is the common language of the World and that is a universal way of thoughts' expression. Language of music exists beyond differences between races, is not limited to the borders of the country, does not depend on the influence of time. For example, a melody made up of just a few simple notes can reach people's hearts, thus evoking the most realistic reactions and resonance. These reactions are more visible among young children with music education. When children hear cheerful music – they are happy, when the music is tragic – they are also sad. Through perceiving happiness and sadness, beauty and ugliness expressed in music, they can gain a deeper understanding of the, it is music education in the early childhood that can lay a certain foundation of understanding of aesthetic, cultivation of the right aesthetic ability.

Finally, music education helps to develop learning skills and creativity in early childhood. «Art comes from life and is higher than life» Nikolai Chernyshevsky said. In modern society, continuous development and research in sphere of music education, it is found that independent thinking mode in not fully formed in the early childhood, it more looks like an imitation stage. Music education does not only stimulate development of imagination language of young children, but also enriches the creative abilities of young children. For example, children learn new musical melodies and rhythms, on the basis of familiar music melodic rhythms, children can adapt, graft into music familiar poetry or events in life, and so express results of their own learning and thinking. They can even write own melody lyrics and rhythm, that can be used to express their inner thoughts and mood, create their own unique expression. Therefore, through music education, during the process of learning and practicing, children's learning and creativity are developed.

Conclusions. Music education plays a vital role in the learning of young children in modern society. It not only cultivates children's patriotic feelings, trains children's ability to focus on learning, but also improves children's understanding aesthetic ability, helps to develop children's learning and creativity abilities, etc.

Therefore, in order to further promote the richness and perfection of the early childhood learning curriculum, it is needed to more closely combine cultural learning in early childhood with music education learning, promote more comprehensive and complete development of young children.

Referenses

1. Cao Jing, Yang. Mengping Exploration and Analysis of the Strategies for Cultivating Children's Independent Expression of Music in the New Era. *Teacher*. 2020(20). P. 91–92.
2. Dan Xihong. The Influence of Music Education on Children's Emotions. *Teacher's Expo: Late Edition*. 2012. №9. P. 64.
3. Li Xiaoyu. The Positive Influence of Music Education in Kindergarten. *Literature Juvenile*. 2020. №14. P. 44.

Броницька А. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна

під науковим керівництвом канд. філософ. наук, доцентки Семке Н. М.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ

CURRENT PROBLEMS OF THE YOUTH

Глобалізація світу, що зараз відбувається, сповнена протиріччями. Зростання можливостей з одного боку є безперечною перевагою сучасності, проте згортання багатьох нещодавно стабільних сфер життя, разом з локальними процесами формує нові проблеми. Молодь опинилась у стані ціннісної невизначеності, адже консервативні уявлення, що здебільшого розділяло попереднє покоління, йде всупереч світовим тенденціям, створюючи нові і старі конфлікти батьків та дітей, чи формуючи вакуум ціннісної основи у молоді.

Збільшення віртуального спілкування при суттєвому зменшенні взаємодії у реальному житті призводить до втрати навичок соціальних відносин. Розширення інформаційного впливу відбувається при одночасній втраті глибинних знань, вмінні концентруватися на великому тексті, відчувати нюанси емоцій, змісту, сенсу, прочитаного тексту. Вимушений перехід на дистанційне навчання через пандемію, війну, при одночасному зростанні агресивності віртуального простору створює суттєве зниження оптимізму в уявленні про майбутнє. З одного боку виникає ілюзія зростання кількості шансів, прозорості, чи умовності світових кордонів, з іншого, через війну руйнується можливість їх перетину навіть між населеними пунктами в межах країни.

Зростання безробіття, втрата роботи, мінливість актуальності навичок та знань при одночасному різкому збагаченні частки населення створюють цілу низку психологічних проблем від повної зневіри у собі, своїх силах, своєму майбутньому до абсолютного переносу життя у віртуальний простір, що супроводжується десоціалізацією, втратою адекватного уявлення про власні можливості а також бази, на якій можна будувати життя. Віртуалізація усіх сторін буття, включення гаджетів у сферу спілкування та навчання з маленького віку, заміщення книг та прописів, навичок, що формуються тільки через практичні заняття, призводить до складнощів успішного навчання у сучасної молоді.

Сім'я втрачає свої ціннісні позиції для багатьох представників молодого покоління. Цінність тривалих стосунків з перспективою у подальшому завести дітей для великої частки молоді здається анахронізмом. Лише у тому випадку, коли цінність сім'ї залишається на висоті, то навички спілкування, потреби у реальних, а не віртуальних відносинах зростають. Цінності суспільні, загальнолюдські або несформовані через нав'язування індивідуалізму, конкурентних моделей та споживацького гедонізму, або не мають сталих форм. Екологічні тренди або формують схильність до мінімалізму, відмову від комфорту та, навіть екологічну шизофренію, з відмовою від сім'ї, чи ігноруються через схильність до споживацтва, звичку до комфорту, надмірний індивідуалізм.

Майже вся молодь через вимушену міграцію, еміграцію, перелом цінностей, втрату звичного кола спілкування, збільшення ризиків та невизначеність майбутнього втрачає сенс життя, горизонти планування постійно звужуються, великі сенси та цілі заміщуються проблемою виживання, згортанням бачення майбутнього, втратою зав'язків між поколіннями.

Велика кількість відчуженої інформації знаходиться в протиріччі зі спадом фундаментальних знань. Інформація не розширює горизонти бачення, не формує сталу свідомість, а викликає калейдоскопічну шизофренізацію свідомості, руйнує оптимізм, позбавляє волі і віри у краще майбутнє.

Разом з цим формується і певна верства молоді зі сформованою громадянською свідомістю, та відповідальністю, що під час війни взяла на себе місію захисту та допомоги, відчула відповідальність за країну.

Які з тенденцій будуть переважати залежить не лише від країни, але й від загального напрямку глобалізації. На жаль, більшість тенденцій викликають песимізм.

Жупанас М. А.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

УНІВЕРСИТЕТ ЯК АКТОР СТІЙКОСТІ Й РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

UNIVERSITY AS AN ACTOR OF SUSTAINABILITY AND DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Останні роки вища освіта України перманентно перебуває під впливом інтенсивних трансформаційних процесів, які, з одного боку, викликані об'єктивними змінами ідей, знань та технологій у суспільстві, а з іншого боку, – намаганням держави реформувати систему вищої освіти в Україні відповідно до сучасних вимог.

У новітній період історії Україна, незважаючи на суттєві проблеми у її розвитку, що пов'язані з перманентно протікаючими системними кризами й трансформаціями, а також з активним пошуком власної стратегії розвитку, залишилася країною, що має потужний потенціал, орієнтований на створення технічних та технологічних інновацій. Особливу роль в цих пошуках й модернізації займає вища освіта, перед якою стоїть завдання не стільки адаптуватися до складних умов, а й бути готовою стати надійною основою самоствердження країни як вільної, сильної, самобутньої та процвітаючої держави.

Умови воєнної агресії змінили процеси розвитку сучасної України та не змінили вектор її спрямування на інтеграцію до Європейську Союзу й модернізації вищої освіти найкращими зразками Європейської освіти. Питання збереження власного потенціалу і модернізації вищої освіти в складних умовах воєнної агресії актуалізують дослідження специфіки розвитку вищої освіти України.

Сучасна Україна активно реалізує діджиталізаційну трансформацію суспільства. Динамічно збільшується кількість інтернет-користувачів у країні. За результатами моніторингу Інституту соціології НАН України, у 2021 р. близько 4/5 українців віком від 18 років зазначали, що є користувачами Інтернету. За двадцять років країна пройшла шлях вагомим збільшення кількості інтернет-користувачів: від 4,3% користувачів Інтернету у 2002 р. до 79,9% у 2021 р. [1]. Протягом останніх років активна діджиталізація відбувалася в усіх регіонах країни. Зауважимо, що Західний регіон, який протягом тривалого часу відставав від інших регіонів за темпами нарощування кількості інтернет-користувачів, у останні роки також демонстрував вагомим підвищення цього показника.

Необхідність модернізації вищої освіти України призвело до появи інноваційних університетів. Під інноваційним університетом слід розуміти вищий навчальний заклад (університет), який здійснює цілісну системну інноваційну діяльність у всіх напрямках своєї роботи (навчальній, науковій, виховній), являє собою інтелектуальну інформаційну систему, побудовану згідно із принципами рекурсії, автономності та активної адаптації, центрами

якої є колективи високопрофесійних викладачів і науковців, керовану командою технократів, організованих за мережевим принципом, що відповідає вимогам, які висуваються до функціонування та управління життєздатних систем. Для оцінки інноваційності університету нині використовуються такі критерії, як кількість публікацій у наукових журналах та кількість патентів.

Інноваційний університет характеризується готовністю створювати інноваційний продукт, що користується попитом в суспільстві, а це вимагає від нього впроваджувати інновації в усі види його діяльності – наукову, навчальну, організаційну, управлінську. Завершити статтю доцільно словами Б. Кларка, який підкреслював, що сьогодні «університети все частіше будуть отримувати те, що чого вони заслуговують. Удача посміхнеться тому, хто виробить у собі інституційну звичку до змін» [1, с. 308].

Введення карантинних заходів, а потім й тотальний перехід організацій України на дистанційне управління, призвело до актуалізації застосування інформаційних технологій в управлінні ЗВО. В цих умовах було здійснено зсув акцентів у діяльності управлінських структур усіх рівнів з організаційно-структурних питань на питання якості навчання й науково-дослідної роботи вищих навчальних закладів, швидке реагування вищої школи на виникаючі потреби суспільства.

У цих умовах коли якісно змінюється характер, зміст й технологія освітньої, науково-дослідної, фінансово-економічної й виробничо-господарської діяльності ЗВО, що природно вимагає відповідних змін у системі керування діяльністю ЗВО.

Перед кожним університетом, особливо тими, що знаходяться поблизу активних воєнних дій, постали доволі нові виклики: виконання графіку освітнього процесу, навчальних програм і планів; забезпечення якості освіти та надання освітніх послуг; забезпечення доступу до освіти; запобігання надзвичайних ситуацій; захист учасників освітнього процесу; надання психологічної допомоги здобувачам вищої освіти, слухачам та працівникам; внесення позапланових змін до внутрішніх нормативних документів тощо.

Система освіти України опинилася в нових реаліях функціонування, а перед освітніми менеджерами постали такі питання, які до сьогодні ніхто не

вирішував. Заклади освіти стали штабами допомоги населенню й військовим. Учасники освітнього процесу та науковці працювали як волонтери, збирали й гуманітарну допомогу, передавали кошти ЗСУ, записували відеозвернення до міжнародних ЗМІ, у яких розповідали про реалії російської агресії.

Студенти масово долучилися до розроблення сайтів, створення телеграм-каналів з інформування населення щодо перебігу військових дій та інших важливих питань. Студенти технічних ЗВО організувалися з метою кіберпідтримки країни. Зародився освітній фронт.

У воєнний період в учасників освітнього процесу виникають потреби, які пов'язані не тільки з їх професійною діяльністю та процесом здобуття вищої освіти, а й реалізацією громадянських обов'язків щодо волонтерської діяльності, дотримання інформаційної безпеки, надання психологічної, первинної медичної допомоги тощо. Тому більш затребуваною стає неформальна освіта, в тому числі й післядипломна. Саме у цей період спостерігається значне ускладнення комунікації між усіма учасниками освітнього процесу, організації освітнього процесу, обмежується можливість проведення не лише аудиторних занять, а й дистанційного навчання в цілому.

Основними тенденціями формування цифрової організації поряд з оптимізацією управління внутрішніми процесами на основі інформаційних систем і аналізу великих даних є забезпечення мобільності всіх співробітників ЗВО, соціальність, управління знаннями та людьми і, як наслідок, зміна організаційної структури, культури, сприйняття змін, зміна компетенцій персоналу і системи управління в цілому.

Дедалі поширенішими стають такі тенденції, як віддалений режим роботи, фріланс; паралельна робота, друга кар'єра, поява «гібридних кар'єр» використання в роботі навичок з різних професій; володіння синтетичними знаннями; поява великої кількості нових професій; неповна зайнятість і тимчасові трудові контракти.

Список використаних джерел

1. Максименко О. Освіта як соціальний інститут: історія, соціологічні дослідження, виклики воєнного часу // Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за

ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва.
Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. С. 131–141.

Кас'яненко А. І.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом старшої викладачки Сутули О. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

PROBLEM ASPECTS OF MODERN HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

В сучасному глобалізованому світі кожна держава створює систему освіти відповідно до своєї сутності й рівня соціально-економічного розвитку. Освіта перетворює і спрямовує життя суспільства, зберігаючи у ньому все те, що має цінність для людини, визначає стратегію і реалістичні умови розвитку суспільства, формує нове мислення громадян. У такому контексті освіта виступає як один із засобів управління розвитком суспільства.

Система освіти є взагалі консервативною за власною суттю. Саме тому, не новації в освіті викликають суспільні зміни, а навпаки, суспільні зміни відкривають шлях новому в освіті, викликають необхідність її модернізації. За Законом України «Про освіту» освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою [1].

Сьогодні в українському суспільстві існує криза класичної ідеї і моделі освіти, яка спричинила розрив між умовами життя суспільства, що різко змінилися, і освітньою системою, її цілями, змістом і технологіями навчання. Саме від якості надання освіти залежить рівень кваліфікованості майбутніх спеціалістів, що у свою чергу впливає на рівень розвитку держави. Освітній процес в вищій школі є дуже складним явищем і має як позитивні, так і негативні фактори.

По-перше, одним з недоліків є велика кількість закладів вищої освіти в Україні, більшість з яких мають проблему набору студентів на навчання. Особливо гостро це питання постало з 2014 р. з початку проведення АТО на сході України, тому що суттєвий відсоток абітурієнтів приїжджав з Донецької і Луганської областей і Криму. З часом зменшення абітурієнтів було пов'язано з такими факторами, як розвиток в країні негативних демографічних процесів та зменшення кількості молоді, бажання молоді отримувати освіту за кордоном, початок російсько-української війни в 2022 р. тощо [2].

По-друге, ряд ЗВО мають набір спеціальностей, які дублюють один одного і, як результат – держава не має такої кількості місць для працевлаштування спеціалістів.

По-третє, постає питання якості отриманих знань. Зазначимо, що деякий відсоток студентів навчаються лише через такі фактори, як отримання диплому, відстрочки від армії, через бажання батьків тощо. Також є відсоток студентів, які одночасно і навчаються, і працюють, або інша категорія студентів, які не відвідують заняття. Тоді звичайно постає питання стосовно рівня кваліфікації у такого спеціаліста після отримання диплому.

По-четверте, рівень освіти під час дистанційного навчання. Звичайно, зазначимо той факт, що з часів пандемії 2019 року і до сьогодні форми дистанційного навчання змінюються і вдосконалюються. Але як би там не було, дистанційне навчання не може повністю замінити очне, особливо для деяких спеціальностей. Звісно воно дає велику кількість можливостей для студентів, але усі по різному ними користуються. Ті студенти, хто дійсно бажають отримувати знання, звісно будуть брати усе можливе й від такого формату. Але для студентів, які не зацікавлені в отриманні знань – це лише полегшення процесу відхилення від навчання. При цьому викладачі не можуть бути впевнені в сумлінності та чесності намірів того чи іншого студента.

По-п'яте, проблема оцінювання. Звісно в усі часи студенти знаходили можливості, як зекономити свій час, та обійти систему. З розвитком технологій, кількість цих способів лише зростає і перед викладачем вже постає питання щодо розпізнання справжніх знань і оцінювання студента. Адже може бути дві роботи які будуть оцінені в високий бал, але над однією з них студент просидів

велику кількість часу й вклав усі свої знання і вміння, а інша була зроблена за допомогою новітніх технологій за короткий час. Звісно в такого студента рівень знань набагато нижчий від першого. Це також може знецінювати зроблену працю для отримання знань й оцінки, а також відбити бажання навчатися.

По-шосте, рівень кваліфікації науково-педагогічних працівників. Нажаль, є певний відсоток викладачів, які не зацікавлені в наданні знань студентам, а лише виконують свою роботу через отримання зарплатні. Звісно, це також впливає на якість освіти, адже, як і в будь якій іншій професії, від зацікавленості й відданості до своєї професії залежить якість виконання роботи. Коли викладач з натхненням й ентузіазмом викладає матеріал, то студенти це відчують, вони мають мотивацію щодо навчання. Нажаль, існують такі випадки, коли через війну у студентів виникають об'єктивні причини стосовно не підготовки до заняття або невчасного відправлення практичної роботи. Але деякі викладачі не беруть до уваги такі форс-мажорні обставини і занижують оцінку. Звісно це досить важко врегулювати й повинні бути певні рамки та строки, але фактор людяності має бути присутнім.

По-сьоме, наявність актуальної проблеми сучасності – це корупції. Хоча останнім часом цим питанням плідно займаються спеціальні органи держави, нажаль вона все одно існує. Є кількість закладів вищої освіти де окрім як за гроші не можливо отримати оцінку. Це дуже негативно впливає як на мотивацію і зацікавленість студентів, так і на якість освіти в цілому.

Отже, сучасна освіта в Україні не є ідеальною і має велику кількість проблем, найбільш поширені з яких були розглянуті. Звичайно, ідеально розвинутих сфер в суспільстві не існує і система освіти в тому числі, але те, що дані проблеми відкрито виносяться на обговорення – це, безумовно є позитивним фактом демократичної держави.

Покращення якості освіти, наявність конкурентноспроможних спеціальностей і висококваліфікованих спеціалістів вплине на бажання молоді не переїжджати до інших країн в пошуках кращого життя, а працювати і вдосконалювати всі сфери української держави.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179).
2. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voennoyi-ahresiyi-rf-problemy-u> (дата звернення 30.03.23).

Ліщук А. В.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ОЦІНКА ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК СОЦІОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

EVALUATION OF THE QUALITY OF EDUCATION AS A SOCIOLOGICAL PROBLEM

Соціологічний підхід до оцінки якості освіти виходить із положення про соціальну обумовленість освіти, необхідність урахування відмінностей вимог специфічного соціального середовища до системи освіти у конкретний історичний період. Це означає, що інтереси одного індивіда та його освітні потреби не є метою дослідження, а навпаки, освіта – це соціальний інститут, завдяки якому суспільство постійно оновлює умови свого власного існування. Навіть такі якості, які здаються на перший погляд настільки природно бажаними, індивід прагне придбати, лише коли суспільство орієнтує його до цього, і він набуває їх у той спосіб, яким воно йому це наказує. Тільки соціологія може допомогти зрозуміти, що як у теперішньому, так і в минулому наш педагогічний ідеал до дрібних своїх деталей є творіння суспільства [1, с. 659].

Якщо освіта як соціальний інститут виконує специфічний набір функцій, орієнтованих на певні суспільні потреби, то вимоги до якості освіти набувають форми соціальних замовлень. Суб'єктами цих соціальних замовлень стають різні соціальні групи, які так чи інакше включені в освітній процес: учні, соціально-професійні групи працівників освітніх установ, працівники управління освітою, роботодавці. Інтереси цих соціальних груп задають параметри якості освіти.

Суперечливість інтересів різних суб'єктів освітнього процесу в оцінці якості освіти змушує припустити, що ідеалу якогось еталона якості освіти як явища бути не може. Якість освіти – це конвенційний феномен, результат узгодження інтересів всіх суб'єктів, безпосередньо чи опосередковано включених у освітню сферу [2, с. 11]. Ступінь узгодженості даних інтересів є рівневою характеристикою якості освіти.

Суперечливість групових інтересів щодо оцінки якості освіти доповнюється ще й тим, що соціальна віддача від якісної освіти виявляється відкладеною у часі. Ця обставина ускладнює вироблення адекватних методів оцінки. Складність феномену якості освіти відображено у проблемі формування критеріїв якості, які розглядаються як показники, що використовуються для оцінювання ефективності освіти. Тобто, дослідження якості освіти здійснюється у відповідності до певних критеріїв за допомогою конкретних показників.

Для підвищення якості освітньої діяльності навчальні заклади повинні мати об'єктивну аналітичну інформацію про свою діяльність, як статистичну, так і соціологічну, яку можна отримати в результаті проведення внутрішнього моніторингу освітньої діяльності. З цією метою здійснюються внутрішні моніторингові соціологічні дослідження освітньої діяльності, які є каналом, що структурує зворотний зв'язок у системі управління освітньою організацією. Моніторингові соціологічні дослідження дозволяють постійно відстежувати загальний стан освітнього процесу та окремих його ланок з метою діагностики, аналізу, корекції, прогнозування управлінських дій щодо досягнення запланованого результату, отримати інформаційну основу для здійснення ефективного управління освітнім процесом, що сприяє підвищенню якості

підготовки фахівців. Вищесказане наголошує на значущості моніторингових соціологічних досліджень задоволеності якістю освітньої діяльності різних суб'єктів, включених в освітній процес, і дозволяє здійснити соціологічний інформаційний супровід якості освітньої діяльності навчального закладу.

Є три головні групи показників, за якими можна проводити оцінювання: ресурси, процеси та результати (inputs, processes, outputs). До першої групи відносять те, що характеризує матеріальну та кадрову базу ЗВО, фінансування, навчальні програми, забезпеченість навчально-методичними матеріалами, бібліотека, а також конкурс абітурієнтів, традиції та імідж ЗВО, тобто все те, що маємо «на вході» і що покликане забезпечити якісну освіту. «Процеси» характеризують навчальну атмосферу ЗВО, менеджмент і стратегічне планування, самооцінку і вдосконалення, методи навчання і викладання, навантаження викладачів, співробітництво з роботодавцями, мобільність викладачів та студентів, залучення студентів до наукових досліджень (Research and Development), інноваційна діяльність, відкритість і комунікація. Результати освітньої діяльності можна виміряти, аналізуючи рейтинги ЗВО, кількість отриманих грантів, публікацій чи винаходів викладачів, рівень залишкових знань студентів, працевлаштування випускників [3].

У сфері освіти оцінювання може бути спрямованим на учнів, заклади, вчителів, навчальні плани та програми, навчальні матеріали, обладнання тощо. Якість освіти, це, перш за все, якість знань студентів. Аналіз ефективності навчання із застосуванням електронних систем навчання дозволила вичленувати три головні бази, що становлять основу якості знань студентів: якість навчально-методичних матеріалів (навчальний контент); якість (професійна компетентність) викладачів; якість матеріально-технічної оснащеності освітнього середовища, що включає необхідний спектр освітніх послуг, що надаються.

Список використаних джерел

1. Освітологія: хрестоматія: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Укладачі: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. К.: ВП «Едельвейс», 2013. 728 с.

2. Якість вищої освіти: теорія і практика : навч.-метод. посібн. / За наук. ред. А. Василюк, М. Дей; НАПН Укр. ін-т менеджменту освіти. К. 2019. 176 с.

3. Паніч О. Зовнішня оцінка якості освіти в Україні: що може бути змінено? URL: <http://education-ua.org/ru/articles/430-zovnishnya-otsinka-yakosti-vishchoji-osviti-v-ukrajini-shcho-mozhe-buti-zmineno>.

Слісаренко М. С.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

CURRENT PROBLEMS OF CHILDREN AND YOUTH DURING WARS IN UKRAINE

Весь час війна була і є важкою частиною нашого життя. Вона впливає на екологію, економіку, забирає життя людей і приносить багато сліз. Зараз все це ми переживаємо, але деякі проблеми не вважають достатньо важливими для їх оприлюднення.

Нажаль, одними з таких проблем вважають ті, що відчують підлітки. Перше невдале кохання, погана оцінка, сварка з друзями або їх повна відсутність. Все це було і раніше, і зараз, і ще буде, але в теперішній час проблеми загострюються. Серйозні сварки з батьками, стрес, депресія, безсоння і т. п. стають більш травмуючими. «Молоді люди зазвичай проходять через величезну кількість викликів і соціальних трансформацій лише тому, що стають дорослими. Коли почалася війна, вони також прийняли перший удар і швидко адаптувалися до змін. Молодь не мовчала з самого початку війни, і вкрай важливо, щоб її голос зараз був почутий, обговорювати контекст «нової реальності» і складні для сприйняття речі», – говорить Людмила Шевцова, програмна радниця UNFPA з питань молоді та ВІЛ [1].

Від війни постраждали всі, але одна з найсерйозніших проблем для молоді в цей час – втрата близьких і рідного дому. По офіційним даним на 1 січня 2023 року в Україні загинуло більше 400 дітей, майже 900 поранені, через війну 685 дітей залишилися без батьківського піклування [2, 3].

Окрім фізичних поранень діти також отримують дуже серйозні психологічні травми. Дуже важливо вчасно звернутись за допомогою до лікаря-психіатра або психолога. Якщо такої можливості нема, чи людина не знає, потрібна дитині допомога чи ні, то зараз існують, де можна прочитати статтю про те, як розпізнати проблему і допомогти дитині, або отримати безкоштовну консультацію фахівця [4, 5].

Якщо вчасно не надати допомоги, це може привести до ще гірших проблем. Найгірша – самогубство. Нажаль Україна в числі «лідерів» по рівню самогубств і не тільки у молоді. Серед молоді віком від 15 до 30 років це друга найпоширеніша причина смерті після дорожніх аварій. Вона випереджає насильницьку смерть – тобто себе вбиває більше молодих чоловіків і жінок, ніж гине внаслідок терактів, військових дій та будь-яких інших конфліктів разом узятих, включаючи кримінальні та побутові вбивства.

Також однією з проблем, і не тільки серед молоді, стали особисті емоції, нервові зриви, агресія, панічні атаки, страх перед тим, що нас чекає далі. Ми самі того не розуміючи, можемо зірватись на близьких нам людей. У багатьох перша хвиля паніки, яка вважається руйнівною, вже пройшла. Однак, незважаючи на це, всі ми перебуваємо в стані постійного стресу і тривоги. Страх за близьких, невідомість, туманне майбутнє – все це вганяє людей у депресію, яка згодом може призвести до серйозних психологічних травм.

Війна – вже велика проблема і стрес для всіх. Але це не привід опускати руки. Щодня українці сміливо й безстрашно чинять спротив російським окупантам. В Україні та за кордоном люди долучаються до волонтерства, наскільки це можливо з огляду на ситуацію в містах та особисту безпеку. Кожен та кожна мають змогу докласти власних зусиль на підтримку України. Тож ми зібрали 8 способів допомогти в тилу: фінансова допомога українській армії; допомога у штабах гуманітарної допомоги; допомога переселенцям; допомога зі спорядженням та одягом для захисників; автоволонтерство;

онлайн-волонтерство та ІТ-армія України; територіальна оборона міста; допомога за кордоном.

Список використаних джерел

1. Говоримо про проблеми молоді із молоддю: UNFPA та Молодвіж запустили подкасти про ментальне здоров'я та питання, які турбують під час війни. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/36485> (дата звернення 26.03.23).
2. Прокуратура назвала число українських дітей, вбитих і поранених росіянами 2022 року. URL: <https://novynarnia.com/2023/01/01/prokuratura-nazvala-chyslo-ukrayinskyh-ditej-vbytyh-i-poranenyh-rosiyanamy-2022-roku/> (дата звернення 25.03.23).
3. Через війну 685 дітей залишилися без батьківського піклування. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3582982-cerez-vijnu-685-ditej-zalisilisa-bez-batkivskogo-pikluvanna.html> (дата звернення 25.03.23).
4. Поради батькам: психологічна допомога дитині. URL: <https://zmdl5.zp.ua/porady-batkam-psyhologichna-dopomoga-dytyni/> (дата звернення 25.03.23).
5. Українські діти потребують психологічної допомоги. URL: <https://eo.gov.ua/ukrainski-dity-potrebuiut-psykholohichnoi-dopomohy/2022/05/10/> (дата звернення 25.03.23).

Слісаренко М. С.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

CONTEMPORARY PROBLEMS APPLICANTS OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

В суспільстві існує думка, що час навчання в закладах вищої освіти, вважається найкращим етапом у житті людини. Але, не дивлячись на всі

позитивні переваги, які дає студентське життя, слід зупинитися на проблематиці вказаного періоду, враховуючи трагічні обставини сьогодення. Російська агресія, розв'язана проти України, все суттєво змінила, принесла втрати, знищення інфраструктури, тому сьогодні вбачається актуальним окреслити наявні складнощі, що ввійшли у повсякденне життя здобувачів вищої освіти.

В нинішніх реаліях війни на перший план, безперечно, виходить питання забезпечення безпеки. Здобувач вищої освіти постійно знаходиться у стані нервової напруги, в стресі, а, отже, зазначене не тільки відволікає від роботи під час зайняття, виконання встановлених навчальних завдань, а й постійно змушує шукати шляхи захисту власного життя та здоров'я, що не дозволяє належним чином концентруватися на отриманні необхідних знань та навичок.

Постійне знаходження на он-лайн зв'язку та довге перебування в приміщеннях з точки зору дотримання безпеки, що в цілому не притаманне людям, які прагнуть до живого спілкування та перебування у колективі, ускладнює соціалізацію. Під час онлайн навчання відсутній необхідний контакт, емоційність, які ми відчуваємо при фізичному спілкуванні з людьми. Як зазначає фінський дослідник К. Вальбек ізолювання від соціуму є найважчим для людського розуму, прикладом чого є покарання у вигляді тюремного ув'язнення. Зазначене впливає на людину наступним чином – самотність та неможливість активних комунікацій породжує стан пригніченості. В разі довгострокового продовження пригніченого стану, у людини з'являється почуття безнадійності та депресивність [1].

Питання технічної проблематики під час навчального процесу має залежність не лише від здобувачів вищої освіти. Починаючи з відсутності зв'язку, електричного струму, інтернету, або взагалі наявності несправності комп'ютерів, гаджетів, за допомогою яких проходить онлайн навчання та виконання самостійної роботи. Взагалі суттєве збільшення часу роботи за комп'ютером шкодить здоров'ю молоді людини. Найпоширенішими проблемами від постійного користування комп'ютером можуть бути: гіподинамія; порушення зору; навантаження на руки; навантаження на шию; вплив на центральну нервову систему [2].

Проблематика відсутності необхідних коштів, особливо для здобувачів вищої освіти, також є достатньо суттєвою у нинішніх умовах. Відчутно збільшується вартість навчання на контрактній основі, що зростає з року в рік. Наявний дефіцит коштів на освітні ресурси закладів вищої освіти (лабораторне обладнання, устаткування, науково-навчальна література). Досить складно отримати необхідну літературу в університетських бібліотеках з причин звичайного дефіциту актуальних підручників [3]. Звісно, у сучасних умовах стає простішим відшукати електронні примірники в інтернеті. Виникає питання: що робити тим, у кого нема достатньо грошей для гаджетів, або вони втратили власну техніку з причин перебування в зонах активних бойових дій? На сьогодні таких насправді не так мало, тому ця тема є досить актуальною.

Таким чином, сучасний стан навчання здобувачів вищої освіти є досить складним, враховуючи наявні соціальні, психологічні, людські, технічні проблеми, які досить суттєво впливають на навчальний процес. Але, не дивлячись на всі важкі обставини, фінансові, економічні, політичні тощо, студентська молодь України прикладає багато зусиль для подолання всіх перешкод для досягнення своєї мрії. Тому найголовніше зараз навчитися виокремлювати першочергове від другорядного, раціонально використовувати власний час і ресурси та постійно розвиватись.

Список використаних джерел

1. Чумак Ю. До чого призводить обмеження у спілкуванні. Шерифи для нових громад. 2021. URL: <https://sheriffua.org/news/dnipro/do-chogo-prizvodit-obmezhenja-u-spilkuванні> (дата звернення 20.03.23).
2. Гордієнко О. І., Мовчан В. П. Шляхи удосконалення рухової активності студентів в умовах дистанційного навчання. Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини. 2022. №. 10. С. 162-169.
3. Фоніна Я. Проблеми сучасного студента. URL: <https://kolo.news/category/suspilstvo/979> (дата звернення 20.03.23).

Терещенко А. А.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ
ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**DISTANCE LEARNING AS AN EFFECTIVE TOOL FOR FORMING THE
EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE INSTITUTION
OF HIGHER EDUCATION**

Освіта в Україні в умовах воєнного часу істотно відрізняється від дистанційної освіти в умовах пандемії, але має певні збіги в організації навчання. Воєнний стан на території України став поштовхом до інтенсивного пошуку дистанційних методів і прийомів навчання. Для розв'язання окресленої проблеми в пригоді стає широке впровадження цифрових технологій, що зараз є об'єктивною вимогою сьогодення [1, с. 148].

Сьогодні цифрові технології стали частиною інноваційних педагогічних технологій навчання та вимагають від науково-педагогічних працівників обізнаності щодо нових підходів до процесу викладання.

Серед послуг Internet-мережі та сервісів online-навчання виділимо: електронну пошту, блоги, web-форуми, списки розсилки, wiki, файлообмінні мережі, FTP, вебінари, чати, соціальні мережі, потокові мультимедіа, IP-телефонію, Web 2.0. Результатом суцільного користування сучасними мобільними пристроями стала поява мобільного навчання. Поряд із визначеними, сьогодні в світі існують такі форми дистанційного навчання:

- адаптивне (Adaptive learning), навчальний процес якого адаптує навчальні методи і матеріали до потреб споживача;
- badges (відкритий бейдж) – це гнучкий механізм для визнання досягнень, як неофіційна альтернатива акредитації;

- змішане навчання (Blended learning) – представляє собою навчальний підхід, що поєднує он-лайн і очну форму навчання, що створює значно вищий рівень самостійності в навчальному процесі;
- «перевернуті класи» (Flipped classroom) – навчальна модель, у якій здобувачі вищої освіти спрямовані на домашню самостійну роботу, перегляд відеолекцій, за якими на майстер-класі застосовують нові знання, за даної форми здобувач освіти активно співпрацює із викладачем та іншими студентами в інтерактивному просторі;
- навчальна аналітика (Learning analytics) – передбачає збір, аналіз і подання значної кількості даних, пов'язаних із навчальною діяльністю здобувачів освіти;
- масивні відкриті Інтернет-курси (MOOC) – он-лайн курс, вільно доступний для всіх, включає відкриті навчальні матеріали із можливостями для взаємодії і співпраці між здобувачами освіти;
- малі приватні Інтернет-курси (SPOC) – курси, схожі із MOOC, але використовуються як змішане навчання;
- відкриті спільні навчальні курси (DOCC) – надають можливість викладачам кожного закладу вищої освіти створювати власні версії певного курсу, заснованого на однаковому матеріалі, кожний викладач може розробити додаткові матеріали для своїх студентів, які у свою чергу мають можливість співпрацювати через мережу;
- відкриті освітні курси – данні вільного користування, зберігання та поширення (Open Educational Resources);
- відкриті освітні ресурси (Open source software) – це ресурси, Інтернет-матеріал яких є вільним і доступним [2, с. 134].

Метою впровадження дистанційного навчання у закладах вищої освіти є: підтримка традиційного навчального процесу, коли за допомогою системи дистанційного навчання проводяться дистанційні курси; підвищення якості освіти; підготовка конкурентоспроможного фахівця здатного конкурувати на ринку праці; залучення здобувачів освіти, які не в змозі відвідувати очні заняття; залучення великої кількості слухачів; створення єдиного інформаційного простору ЗВО [3, с. 87].

Важливо наголосити, що навчальна діяльність в умовах дистанційної освіти характеризується значним збільшенням обсягу знань. Тому на порядку денному «стиснення» і візуалізація навчальної інформації, які технологічно можуть бути досягнуті різними методичними прийомами: логічна структура інформації у формі «графів» (у вигляді асоціативної карти/«карти пам'яті чи карти розуму»); схемоконспект або конспект-схема; електронний підручник/електронний конспект лекцій тощо.

Дистанційне навчання сприяє формуванню таких особистісних якостей як активність, самостійність, креативність, творчість, відповідальність, цілеспрямованість тощо. Тому здобувач вищої освіти має бути мотивований до здійснення освітньої діяльності та побудови власної траєкторії розвитку, вчитися працювати у команді дистанційно, оволодіти soft skills (гнучкими навичками), підвищити власну інформаційно-цифрову компетентність; «опанувати п'ять навичок: 1) вчитися знати (learning to know), що передбачає усвідомлення природи інформації, оволодіння інструментами навчання, а не тільки здобуття структурованих знань; 2) вчитися діяти (learning to do), що передбачає розвиток комплексу навичок для тих видів робіт, які потрібні зараз та стануть у пригоді в майбутньому, включаючи інновацію й адаптацію навчання до майбутніх умов роботи; 3) вчитися жити в оточенні інших людей і співпрацювати (learning to live together, and with others), що передбачає конструктивну комунікацію, мирне розв'язання конфліктів, відкриття для себе інших людей та їхньої культури, зміцнення потенціалу співтовариства, індивідуальної компетентності і здібностей, економічної стійкості та соціальної інтеграції; 4) вчитися бути (learning to be), що передбачає здобуття освіти, яка сприяє всебічному й повноцінному розвитку людини: розум і тіло, інтелект, чутливість, естетична оцінка, духовність тощо; 5) вчитися вчитися (learning to learn), тобто продовжувати вчитися протягом усього життя» [4].

Проблеми дистанційної освіти в освітньому середовищі України в цілому відповідають тим, які характерні для систем вищої освіти інших зарубіжних країн, хоча й мають певну специфіку й особливості в її змісті. Серед таких особливостей слід виділити: недосконалість програмно-технічного забезпечення процедур дистанційної освіти; невідповідність більшості викладачів для систематичного використання засобів дистанційного навчання в

повсякденній педагогічній практиці. Інше питання – це питання упередженого ставлення суспільства до результатів здобуття освіти у дистанційній формі, що призводить до відсутності мотивації у здобувачів вищої освіти і викладачів використовувати дистанційну форму навчання для отримання професійних знань [5].

Тому сьогодні дистанційне навчання в Україні може повноцінно розвиватися лише на основі вдосконалення процесів цифровізації діяльності закладів вищої освіти за наявності таких його основних складових: 1) інвестицій в обладнання, програмне забезпечення, ІКТ, а також підготовку електронних підручників/посібників, відеолекцій тощо; 2) належного технічного й інформаційного супроводу, зокрема забезпечення рівного доступу до електронних навчальних ресурсів, формування цифрової компетентності у здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників; 3) посилення мотивації здобувачів вищої освіти до підвищення якості навчання та рівня успішності, задоволеності науково-педагогічних працівників; 4) розроблення системи показників для вимірювання й оцінки результатів використання інтерактивних методів навчання, технологій штучного інтелекту, віртуальної й доповненої реальності; 5) адаптації освітніх програм до умов використання дистанційних форм навчання.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що дистанційне навчання є вагомим фактором для значного оновлення форм і методів вищої освіти. В свою чергу, організаційні форми і технології надання навчального матеріалу впливають на зміну ролі науково-педагогічного працівника в освітньому процесі. Подальший розвиток дистанційного навчання в Україні можливий за умови реалізації «суб'єкт-суб'єктної» моделі взаємодії «викладач-здобувач вищої освіти», підвищення технологічного рівня і трансформації навчального простору; використання таких методів навчання, які активізували б мислення студентів, їх самостійність і забезпечували глибоке володіння соціально-гуманітарними ідеями.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-

практичної конференції (наукове електронне видання), 25 жовт. 2022 р. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». URL: chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/book-of-abstracts_ssi-iea_2022.pdf (дата звернення 25.03.23).

2. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти / І. Мала // Вчені записки Університету «КРОК». – 2022. № 2 (66). – С 132–151.

3. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн // – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.

4. Lynch S., Burton E., Behrend T., House A., Ford M., Spillane N., Matray S. Understanding inclusive STEM high schools as opportunity structures for underrepresented students: Critical components. *Journal of Research in Science Teaching*. 2018. № 55 (5). P. 712-748.

5. Volodymyr MOROZ, Svitlana MOROZ. Distance learning and face-to-face learning: quality assurance and improvement in educational management technologies. *Turkish Online Journal of Distance Education*. 2022. Vol. 23, Iss. 4. Pp. 159–182. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2682057> (дата звернення 20.03.23).

Шендрик Д. В.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ПОВСЯКДЕННІ ПРАКТИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

DAILY PRACTICES OF SOCIALIZATION OF MODERN YOUTH IN SOCIAL NETWORKS

Виступаючи невід’ємною частиною суспільства, молодь відчуває всі суспільні та глобальні зміни, унаслідок чого отриманий і перетворений у

процесі соціалізації соціальний досвід відтворюється нею на ціннісному та поведінковому рівнях. При цьому слід ураховувати, що свідомість, мислення та поведінка молодих людей, міжособові та групові відносини в інформаційному середовищі суттєво і швидко трансформуються. У результаті молодь реалізує свою суб'єктність, інтегрується в соціум, знаходячись у ситуації прискореної соціокультурної та інформаційної динаміки. В останні десятиліття з'явилися принципово нові канали соціалізації, які суттєво впливають на процеси формування молоді, її адаптацію в суспільстві, яке радикально змінюється. Одним із таких каналів є глобальний інформаційно-мережевий простір, який пронизує всі сфери соціального життя, торкається вказаних процесів як у нових, так і в традиційних інститутах соціалізації.

Сьогодні вчені визначають молодь як соціально-демографічну групу суспільства, що виділяється на основі сукупності характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тими або іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються рівнем соціально-економічного, культурного розвитку, особливостями соціалізації в нашому суспільстві. Відповідно до результатів досліджень, життєві пріоритети молоді залишаються стабільними. Це – сімейне щастя, здоров'я та кар'єра, а також бажання досягнути багатства й можливість реалізувати свій талант і здібності.

Молоді люди комп'ютеризованого покоління розвивають свої інтелектуальні здібності не просто швидше і різноманітніше, а і в іншому соціально-часовому вимірі. Соціальні мережі стають віртуальними аналогами традиційних соціальних спільнот. На їх основі молодь починає по-новому вирішувати завдання самореалізації і самопрезентації. Це пов'язано з можливостями соціальних мереж формувати комунікаційні поля, які діють постійно, забезпечити анонімність, яка дозволяє людині проявити більшу свободу висловлювань і вчинків, можливість програння ролей та переживання емоцій, які не реалізовані в реальному житті.

З'являється ілюзія постійного включення у взаємодії, відсутності психологічних бар'єрів. Можливості побудови віртуального світу, а також саме віртуальне середовище, яке відрізняється своєю динамічністю, яскравістю, інформаційною насиченістю, свободою слів і дій, з легкістю захоплює і занурює представників молодого покоління в особливий, створений

комп'ютерами і телекомунікаціями світ. Як результат – часто виникає залежність молоді від глобального простору, зменшення соціальних контактів, що може призвести до дезадаптації, депресій, самогубств. Занурюючись в інтернет-системи, людина може поступово ізолюватися від безпосереднього, живого спілкування з іншими членами суспільства, тому актуальною стає проблема комп'ютерної самотності, інформаційно-технологічної самоізоляції індивіда.

Крім того, щодня молодь стикається з великим обсягом агресивної масової інформації і пропаганди, які часто мають негуманний характер. Ця негативна інформація часто зомбує особистість, формує конкретні негативні настрої, не розвиває позитивного мислення, у результаті чого руйнується несформована особистість. У сучасному суспільстві молодь, споживаючи інформацію, формує та вкорінює особливу культуру, яка часто орієнтована на візуальні образи. У зв'язку з цим Е. Тоффлером було введено поняття «кліп-культура», тобто культура, заснована на «кліпах» інформації. Кліп-культура породжує відповідну свідомість, у якій немає місця рефлексії та уявленням [1, с. 28]. Як будь-яке явище, «кліпова» свідомість має для молоді як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, з її допомогою всі образи сприймаються надзвичайно швидко, що дозволяє миттєво обробляти потоки інформації, якою переповнене сучасне суспільство. З другого боку, вона дозволяє бачити лише те, що знаходиться на поверхні, не проникаючи в глибину процесу чи явища.

На сьогоднішній день студентська молодь все частіше займається самопросуванням в соціальних мережах, популяризацією свого хобі, яке потім перетворюється в гідне джерело заробітку. Більшість користувачів таких платформ як Instagram, TikTok, YouTube хоча б раз замислювалися про ведення блога і навіть робили спроби домогтися успіху, а пандемія стала приводом для цього. Безсумнівним плюсом є те, що всі перераховані вище соціальні мережі безкоштовні і так само не потрібно платити за самопросування і викладання контенту на своєму акаунті [2].

Варто зазначити, що процес соціалізації молодого покоління повинен мати активно випереджальний характер, який звертає увагу на майбутні зміни, що можуть відбутися. У процесі соціалізації представники молодого покоління

являються не лише об'єктом, а й суб'єктом відносин, що доповнюють нові форми життя, процесів соціального характеру, які відбуваються у суспільстві. В останні десятиліття з'явилися принципово нові канали соціалізації, які суттєво впливають на процеси формування молоді, її адаптацію в суспільстві, яке радикально змінюється. Одним із таких каналів є глобальний інформаційно-мережевий простір, який пронизує всі сфери соціального життя, торкається вказаних процесів як у нових, так і в традиційних інститутах соціалізації. Отже, в умовах глобального інформаційного суспільства Інтернет є специфічним фактором соціалізації та чинником особливого виду соціалізації – кіберсоціалізації.

Таким чином, процесу соціалізації молоді, особливо в інформаційному суспільстві, притаманна внутрішня конфліктність, яка зумовлена багатьма чинниками: переосмисленням молоддю всього попереднього досвіду, кардинальними змінами традиційних цінностей і поглядів, соціальною неоднорідністю тощо. З одного боку, входження в інформаційний простір і споживання інформаційної продукції у сучасної молоді формує інформаційний капітал, який можна інтерпретувати як інформаційну власність молодої людини, що забезпечує її здібність до інформаційної і комунікаційної взаємодії, до успішної соціальної і професійної адаптації, діяльності і розвитку. У цьому полягає головна соціалізуюча функція інформатизації, яка створює інформаційну і комунікаційну основу для інтеграції молоді в суспільство та її успішної самореалізації. Із другого – молоді складніше інтегруватися в соціальний простір реального життя, займаючи в ньому достатньо маргінальне положення.

У цій ситуації інформаційні засоби, і перш за все Інтернет, створюють ілюзію інтегрованості, входження в систему соціальних комунікацій і взаємодій. Однак ця ілюзія триває доти, доки індивід знаходиться в мережі. У результаті у свідомості індивіда формується суперечність соціальної і віртуальної реальності, що не сприяє оптимальному вирішенню проблеми соціальної інтеграції молоді в суспільство, а лише дозволяє на ситуативному рівні зменшити негативний ефект від реальної ситуації.

Список використаних джерел

1. Геєць В. М. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави // Український соціум, 2020, – № 3 (74). – С.9–23.
2. Ярмолюк О., Фісун Ю., Шаповалова А. Соціальні мережі як сучасний інструмент просування // Підприємництво та інновації / Міжнародний університет фінансів. – Київ, 2020. – Вип. № 11-2. – С. 62–65.

СЕКЦІЯ 3
ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА

Moroz Oleksandr

5th year student,

Clinical Medicine,

Huazhong University of Science and Technology,

Tongji Medical College,

Wuhan, China

REFORMING PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE'S HEALTHCARE
SYSTEM IN TIMES OF WAR: CREATING ACCESSIBLE MEDICAL CARE
THROUGH COMMUNITY MEDICAL CENTRES

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМИ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СТВОРЕННЯ
ДОСТУПНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ ГРОМАДСЬКІ
МЕДИЧНІ ЦЕНТРИ

Problem setting. Need to change models of public administration in different spheres of society is formatted as a response to stimulus of modern global processes, is conditioned not only by the urgency of organizing scientific searches around the violated problem, but also by its timeliness in view of Ukraine's integration aspirations to the world healthcare and military political structures. Importance of problematics of healthcare in modern Ukraine is not only resulted by its integration to European society, but also its inability to face demands of society during extreme situations, such as war.

Sufficient level of healthcare functioning does not only ensure reproduction of human potential, but also determines ability the national economy in long term to resist world crisis. The question of development of health care system and its connection with public administration, is not a fundamentally new way to organize scientific research. Relevant problematics obtains its development in research works

of Akiko Kamimura (advised that health promotion programs at the level of community clinics would improve quality of health-related quality of life among neighbourhood and society) [1], P.J. Franks (proposed that while planning effective medical service must be considered systems of care that offer rapid healing to improve patients' wellbeing) [2], Bila-Tiunova (shown that modern health care system in Ukraine cannot real population needs) [6]. Some of the areas of the discussed problematics have developed within the framework of the preliminary research carried out by the author of this publication [3,7]. Despite sufficient attention to the problematics of administration of healthcare, it is still open for further research. Among issues connected with the relevant topic we can mention aspects of modern Ukrainian healthcare's inability to satisfy demands of society during war time and possible changes that can be made to make medical help more easily accessible.

Paper main body. Under the Constitution of Ukraine, in accordance with the Law of Ukraine "On Fundamental Principles of the Ukrainian Health Legislation", and the Civil Code of Ukraine, all patients in Ukraine are entitled to quality healthcare and have rights to get access to health services and have responsibilities to take care of one's health, health of one's children and shall follow treatment schemes and doctor's recommendations. Due to the recent health care reform in Ukraine [4] healthcare system should be patient based, patients should choose "family" doctors, and due to the Minister of Health in Ukraine, medical help should be free, accessible and of good quality. Unfortunately, these goals are impossible to be accomplished by the present situation. Airstrike risks and Russian attack on healthcare centers make it difficult for patients to get to hospital in time or obtain required help. A jointly made report of the Medica Initiative for Human Rights, Physicians for Human Rights and the Ukrainian Healthcare Center, shows that during one year of war (until January 2023) there were at least 707 attacks on health care in Ukraine where monthly half a million people were consulted, and due to WHO Emergency Appeal, 17.6 million people are affected by the war on the whole [5], what in future can have fatal consequences. As the statistics shows that noncommunicable diseases, such as diabetes, cardiovascular diseases and chronic respiratory diseases, is being the leading cause of morbidity in Ukraine, and taking into account limited ability to get medical service in time, number of deaths from chronic diseases can increase. To help Healthcare System in Ukraine face rising risks and needs of society in sphere of

medical care, numerous partners provided both monetary and material support. Among which I would like to pay special attention to creation of mobile clinic centers and establishing platforms for online consultations with therapists all over the world. These practices make possible continuous care of long-term conditions and chronic diseases like diabetes and asthma, early intervention for developing illnesses such as hypertension or cardiac disease and helping to relieve significant symptoms of psychological distress. Existing of such centers not only partly satisfies needs of society but also decreases pressure and load on doctors saving lives in hospitals and front lines.

Conclusions. Considering all mentioned above, we can formulate such following conclusions

First, currently working in Ukraine system of healthcare does not include practice of local and mobile clinic centers. Absence of these institutions leads to increasing amount of people with chronic and mental diseases and development of risks related to the deterioration of health of the latter. The fact that state does not take into account these risks by they may cause in the future overloading of the national health care system because of the need to respond to those challenges, the source of which is a poor health condition of average working Ukrainian.

Secondly, we propose to pay close attention to creation of volunteer first-aid courses, rehabilitation clubs and their popularization among society, as a way to increase general understanding of medical principals and average level of health in Ukraine

Finally, we suggest to basing on responsibility to provide first aid and emergency assistance in any life- or health-threatening situation, which is attributed to the Law of Ukraine “On Fundamental Principles of the Ukrainian Health Legislation” and on experience of other countries, such as China, in creating of community health institutions and community hospitals, create volunteer and professional community medical centres with at least 1 family doctor and 2 nurses. Creation of such medical centres can not only satisfy need of society in recommendations on curing and prevention of chronic diseases, giving primary diagnosis and giving needed first aid before ambulance arriving, but also can decrease amount of work and responsibilities of hospital workers in wartime and peacetime.

Referenses

1. Kamimura, Akiko, et al. "Quality of life among free clinic patients associated with somatic symptoms, depression, and perceived neighborhood environment." *Journal of community health* 39 (2014): 524-530.
2. Franks, P. J., et al. "Community leg ulcer clinics: effect on quality of life." *Phlebology* 9.2 (1994): 83-86.
3. Moroz O.V. Conducting mandatory medical check-up of working pensioners as a component of the regulatory and legal mechanism of public administration of the development of the labour potential of the state. IX International Scientific and Practical Conference "Development Of Modern Ukrainian Society In The Sociological Dimension", November 25, 2022 – Kharkiv
4. Key steps to transforming Ukrainian healthcare. URL: <https://en.moz.gov.ua/healthcare-reform>
5. WHO 2023 Emergency Appeal: Ukraine & Refugee-Receiving Countries URL: <https://www.who.int/publications/m/item/who-2023-emergency-appeal--ukraine---refugee-receiving-countries> (date of application: 21.02.2023).
6. Bila-Tiunova, Liubov R., et al. "The problems of public administration in the sphere of healthcare in Ukraine." (2019).
7. Мороз В.М. Державне управління сферою охорони здоров'я як напрям впливу на розвиток трудового потенціалу соціального об'єкту / В.М, Мороз, О.В. Мороз // Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління») – 2019. – Вип. 1 (10). – С. 163–173.

Германова Ю. Д.,

здобувачка третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Горошко О. І.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПОРУШУЮЧИ ПРАВИЛА: “FACEBOOK” ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

BREAKING THE RULES: “FACEBOOK” AS A TOOL OF INFORMATION WARFARE

Важливість інформаційної складової в гібридній війні, з якою стикнулася Україна, це – аксіома. І її справедливність, дієвість українці почали

усвідомлювати ще з 2014 року, але рік тому навіть найбільші скептики змушені були визнати цю дійсність.

Автор монографії «Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога» Ігор Рущенко займається дослідженнями цієї галузі багато років і наголошує, що «боротьба за умисли та настрої людей стає чи не головним стрижнем гібридної війни», а звичка до вільної преси, слова і думки стає уразливою точкою [2, с. 27].

Після 24.02.2022 усвідомлення важливості інформаційного фронту у протидії російському агресору остаточно стало мейнстрімом. І українці почали використовувати увесь доступний їм інструментарій для протидії пропагандистським наративам окупанта, які розповсюджувалися, нав'язувалися у напівпідпільному, завуальованому режимі ще задовго до прямої російської агресії.

В попередніх розвідках авторка запропонувала свою систематизацію української спільноти, яка бере активну участь у боротьбі з агресором на теренах Інтернету. Зокрема, йшлося про дві підгрупи: технічне та комунікаційне спрямування, кожна з яких, в свою чергу, включає в себе дрібніші градації.

Якщо користуватися запропонованою схемою, то дописувачі-користувачі "Facebook", про яких далі піде розповідь, є представниками комунікаційного напрямку. Серед них можуть бути і умовні «інформатори», і «креативщики», і «полеміки», і «міжнародники». В даній розвідці визначальним є концентрація зусиль на "Facebook" та готовність порушувати правила соціальної мережі заради донесення альтернативної російській пропаганді позиції та перемоги України, навіть усвідомлюючи ризики блокування.

Варто наголосити, що цільова аудиторія, якій автор намагається донести свій меседж, визначає і соціальну мережу, що буде використана для просування тієї чи іншої тези. В попередніх роботах авторка звертала увагу, що карта уподобань соціальних мереж українцями зазнала суттєвих змін з початком повномасштабного російського вторгнення. Зокрема, на перше місце в українській інтернет-аудиторії вперше вийшов "Telegram". Такими є результати досліджень, проведених Київським міжнародним інститутом соціології з 3 до 26 травня 2022 року: найбільшою популярністю серед українців користується

"Telegram" (65,7%), за ним йде "YouTube" (61,2%) та "Facebook" (57,8%). 48% опитаних використовували "Viber", 29,1% – "Instagram", 19,5% – "TikTok", 8,9% – "Twitter" [1].

Ситуація ж з соціальними мережами за кордоном має зовсім інакший вигляд: там беззаперечне лідерство утримує "Facebook". За даними Statista у грудні 2022 року майже 50% усіх відвідувань соціальних мереж у США припадали на "Facebook". З великим відривом друге місце посів "Pinterest" – 15,85%, далі йде "Twitter" – 14,87% від загальної кількості відвідувань у країні [3]. Відповідно до даних Statista, станом на червень 2022 в Європі налічується близько 457 мільйонів користувачів "Facebook". Наступним йде "Instagram" – 281 мільйон користувачів, далі "TikTok" (227 мільйонів) та "Twitter" (9,2 мільйони) [4].

Безумовно, порівнювати результати в Україні, США та Європі недоречно, адже застосовувалися різні підходи, методики та навіть строки проведення досліджень. Але можна аналізувати тенденції. Тож, повертаючись до питання цільової аудиторії, варто підкреслити, що меседж, який розрахований в першу чергу на зовнішню (не українську) аудиторію, логічно просувати через "Facebook".

Соціальна мережа позиціонується як простір свободи слова та плюралізму. Проте в українському питанні зустрічається багато випадків, коли саме "позиціонується", а не має місце в реальному світі. Попередження від мережі, блокування контенту чи навіть акаунту – вже давно не поодинокі випадки серед український користувачів.

Україна на державному рівні, окремі користувачі на локальному намагаються вирішити це питання, але якщо приклади індивідуального позитивного розв'язання ситуації періодично зустрічаються, то про знаходження стратегічного підходу поки не йдеться.

Але є й інша складова питання – чому українці-користувачі "Facebook", розуміючи потенційні наслідки своїх публікацій, продовжують розміщувати на своїх сторінках ризиковані дописи? Як українська спільнота соціальної мережі об'єднується і допомагає один одному? Які нестандартні підходи використовуються, аби обійти алгоритми блокування "Facebook"? Відповіді на цей перелік питань потенційно можуть допомогти напрацювати стратегічне

вирішення проблеми блокування контенту з тематики російсько-української війни.

Список використаних джерел

1. Найчастіше новини під час війни українці отримують із соцмереж – опитування «Опори» URL: <https://detector.media/infospace/article/199761/2022-06-01-naychastishe-novyny-pid-chas-viyny-ukrainsi-otrymuyut-iz-sotsmerezh-opytuvannya-opory/>
2. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога: монографія/ І.П.Рущенко. Х.: ФОП Павленко О.Г., 2015. – 268 с.
3. Leading social media websites in the United States as of December 2022, based on share of visits URL: <https://www.statista.com/statistics/265773/market-share-of-the-most-popular-social-media-websites-in-the-us/>
4. Number of users of selected social media platforms in Europe from 2017 to 2027, by platform URL: <https://www.statista.com/forecasts/1334334/social-media-users-europe-by-platform>

Кладка Д. В.,

здобувач першого рівня вищої освіти,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна

під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ КОМП'ЮТИНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПРОДУКУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

SOCIAL COMPUTING AS A TECHNOLOGY FOR PRODUCING SOCIOLOGICAL KNOWLEDGE

Бурхливий розвиток інформаційних технологій і, як наслідок, розширення можливостей комп'ютерної обробки інформації сприяють появі підходів до отримання нового наукового знання, серед яких все більшого значення набуває інтелектуальний аналіз даних (ІАД), заснований на

використанні методів комп'ютерного аналізу та штучного інтелекту в пошуку латентних знань, прихованих у масивах вихідної інформації. Сьогодні інтелектуальний аналіз даних поступово стає невід'ємною частиною більшості інформаційних технологій, проникає в дедалі більшу кількість галузей наукової та практичної діяльності.

Соціологія також виявилася залученою до цього процесу. Зокрема, сьогодні обговорюються можливості та потенційні шляхи розвитку комп'ютерної соціології (computational sociology) [1], під якою розуміють галузь наукового знання, що використовує комп'ютинг, тобто різноманітні комп'ютерні технології роботи з даними.

Сьогодні вже можна спостерігати деякі наслідки експансії комп'ютерних технологій у соціологію:

- поширення соціологічних онлайн-досліджень;
- розширення арсеналу методів, які застосовуються для аналізу соціологічних даних, за рахунок інтелектуальних технологій обробки масивів емпіричної інформації (як первинної, так і вторинної);
- становлення нових галузей соціології, розвиток яких був би неможливим без розвитку комп'ютерних технологій (найяскравішим прикладом є Інтернет-соціологія);
- поява концепції соціального комп'ютера, під яким розуміють новий вид виробництва знань, заснований на ідеях колективного розуму, «мудрості натовпу» та смартмобу.

Найбільш природною та очевидною сферою застосування інтелектуального аналізу даних у соціологічних дослідженнях є розширення можливостей обробки та аналізу результатів масових опитувань.

Актуалізація застосування методів інтелектуального аналізу даних (особливо data mining) у вторинних дослідженнях обумовлена необхідністю виявлення глибоко захованих тенденцій, для чого зазвичай застосовуються різноманітні "складні" методи аналізу даних.

Експерти компанії Гартнер (Gartner) відокремлюють 35 трендів, серед яких 16 (47%) обумовлюють спрямованість комп'ютерних технологій на розв'язання соціальних викликів. Це свідчить про те, що напрямок досліджень

комп'ютерної інженерії наближається до вирішення соціальних проблем, що пов'язані з управлінням державами, соціальними групами, кожною людиною з метою усунення соціальних колізій [2, 3]. Існують численні публікації з напрямку кіберсоціального комп'ютингу, зокрема. Проте серед них небагато робіт, спрямованих на управління соціальними процесами [4–6].

Український соціолог О. Кіслова вказує, що кількість інформації, що містить великі дані, вибухоподібно збільшується завдяки поширенню процесів оцифрування (digitization) та даніфікації (datafication). Оцифрування та даніфікація є двома взаємопов'язаними частинами одного процесу – переведення всієї спадщини людства в машиночитаний формат, тобто у масиви Big Data. При цьому можливість кількісного аналізу є необхідним компонентом отриманого масиву даних [7].

У технології ІАД як правило розрізняють чотири різних типи знання, які можуть бути вилучені з даних: поверхнєве, багатовимірне, приховане та глибоке знання. У контексті третьої групи увага акцентується на отриманні моделі для оцінки впливу на аналізований соціальний феномен або процес різних (як зовнішніх, так і внутрішніх) факторів. В даний час запити науки і практики вимагають вирішення інших завдань, а саме, швидкий аналіз великих обсягів різномірної інформації, що надходить у режимі реального часу (потоківий аналіз інформації). Від змістовного фахівця потрібно вміння швидко приймати правильні конкретні управлінські рішення за результатами проведених соціологічних досліджень, зокрема, за умов невизначеності, дефіциту часу, здійснювати точне прогнозування тощо.

Під впливом зростання числа додатків соціальних мереж виникла нова парадигма комп'ютингу – соціальний комп'ютинг, під яким розуміють «новий вид нематеріального виробництва (виробництва знань), що включає нове середовище виробництва, нового суб'єкта виробництва і новий спосіб виробництва знань» [9]. Соціальний комп'ютер передбачає вивчення соціальної поведінки з використанням сучасних комп'ютерних систем, він інтегрує в собі різноманіття методів пізнання «мудрості натовпу», поєднуючи дослідження соціальних мереж з методами передбачення соціальної поведінки, динаміки культур тощо.

Data mining визначається як процес виявлення в необроблених даних раніше невідомих, важливих, практичних і добре зрозумілих пояснень знань, необхідних для прийняття рішень у різних сферах людської діяльності.

Використовуючи програмне забезпечення для пошуку закономірностей у великих пакетах даних, користувачі можуть розробляти маркетингові стратегії, керувати кредитним ризиком, виявляти шахрайство, фільтрувати спам і навіть виявляти настрої користувачів. Ринок систем аналізу даних зростає. Цьому сприяє діяльність великих корпорацій: SAS, IBM, Microsoft, Oracle та ін.

Інтелектуальний аналіз даних покладається на ефективний збір, зберігання та комп'ютерну обробку даних.

Список використаних джерел

1. Кірей К. О. Розвиток і трансформація поняття «Big Data». Вісник Черкаського державного технологічного університету. 2019. №1. С. 33–40.
2. Panetta K. 5 Trends Emerge in the Gartner Hype Cycle for Emerging Technologies. 2018 [Електронний ресурс: <https://www.gartner.com/smarterwithgartner/5-trends-emerge-in-gartnerhypecycle-for-emerging-technologies-2018/>].
3. Cearley D., Burke B. Top 10 Strategic Technology Trends for 2019. [Електронний ресурс: https://www.gartner.com/doc/3891569?srcId=1-725159992&cm_sp=swg_-_gi_-_dynamic]
4. Verdenhofs A. Evolution of customer segmentation in the era of Big Data. Marketing and Management of Innovations. 2019. № 1. С. 238–243. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2019_1_22
5. Che W., Lu Z., Han Q., Wang H., Jing W., Peng S., Lin J., Sun G., Song X., Song H. Social Computing. Springer. 2016. [<https://www.springer.com/gp/book/9789811020971>]
6. Meiselwitz G. Social Computing and Social Media. Springer. 2016. [<https://www.springer.com/gp/book/9783319203669>]
7. Кислова О. М. Великі дані в контексті дослідження проблем сучасного суспільства // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2019 р. – DOI: 10.26565/2227-6521-2019-42-06

Круць О. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

SPECIFICITY OF INTERNET BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE DURING THE WAR

Організації, які активно використовують Інтернет, більш успішно розвивають свій бізнес, досягають високого рівня рентабельності, забезпечують вищі темпи зростання заробітної плати працівників, ніж ті підприємства, які не повною мірою використовують Інтернет-можливості. Інтенсивність використання Інтернет-можливостей в економіці приводить і до зростання ВВП. Однак, українські підприємства використовують Інтернет-технології для того, щоб заявити про себе, створюючи при цьому сайти підприємств, он-лайн реклами розміщують близько 34% підприємств, просуванням компанії через мережі займається близько 22%, здійснюють закупівлі через Інтернет близько 32 %, а продають – лише 12 % підприємств.

Сьогодні змінюються суть бізнесу й уявлення про його цілі та основні функції. Зокрема в інформаційному, постіндустріальному суспільстві з більшою силою заявляє про себе пошук і побудова цивілізованої моделі відносин між бізнесом і суспільством, що проглядається в соціально відповідальному підприємстві. Все більш розширюються і персоніфікуються цінності підприємницької етики, в тому числі й у сфері послуг, що стрімко зростає за останні кілька десятків років – як основна сфера розвитку підприємництва сьогодення і майбутнього, виходячи з теоретичних концепцій Д. Белла, У. Ростоу та інших з питання перспективи розвитку постіндустріального суспільства (в їхньому розумінні).

На думку Ю. Пачковського, ідеологія підприємництва, зазвичай, визначає і регулює поведінку підприємця стосовно суспільства. Її зміст розкривається через розуміння в суспільстві та ділових колах соціальної відповідальності підприємців. Довготривалі егоїстичні інтереси підприємництва, тобто забезпечення прибутків у майбутньому, вимагають альтруїстичної співпраці з державою і передбачають скерування частини прибутків на забезпечення екологічної безпеки, розвиток культури, підвищення освітнього рівня громадян, їхній соціальний захист тощо [1, 2].

Велику увагу проблемам соціологічного підходу до підприємництва приділяє український соціолог Є. Сірий. Вчений визначає підприємництво як: 1) соціальне явище, характерне для усіх типів сучасних суспільних систем, структурно-функціональні характеристики якого відображують суспільні потреби та процеси відтворення і розвитку ресурсних засад суспільної життєдіяльності; 2) особливу соціокультурну діяльність, що базується на засвоєних професійних знаннях, навичках та вміннях; 3) специфічну модель трудової поведінки, яка відтворюється на засадах нормативної регуляції, самоорганізації та самодіяльної активності індивідуальних та колективних суб'єктів [3, с.7].

Аналіз основних моделей функціонування суб'єктів електронного ринку дозволив виявити основні моделі його функціонування, а саме модель В2С «Бізнес-Споживач», модель В2В «Бізнес-Бізнес», і модель «В2G» «Бізнес-Держава». З позицій ІТ-технологій прийнято розрізняти угоди «on-line», «on-line – off-line» та «off-line – on-line». Хоча первісною моделлю електронного бізнесу була «В2С», в даний час важко кваліфіковано оцінити кількісну перевагу цієї системи над наступною моделлю «В2В». «В2С» як вид нових послуг, перш за все у формі Інтернет-магазинів, виник і почав активно розвиватися в суспільстві споживання після того, як були вичерпані практично всі збутові ресурси розвитку традиційної торгівлі [4].

В Україні з початку війни і до осені 2022 р. було зареєстровано майже 150 тис. нових бізнесів, з яких 132 тис. – це фізичні особи підприємці (ФОП) переважно у сфері роздрібною та оптовою торгівлі та понад 14 тис. юридичних осіб – компаній, переважно оптові торговельні фірми та такі, що надають соціальну допомогу. Найбільший показник нових ФОПів зафіксовано було в

перший тиждень серпня 2022 р., а саме 5306, що навіть дещо більше, ніж за останній тиждень до повномасштабного вторгнення – 5231. У рамках державної підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу з грудня 2020 р. видано 14 570 кредитів на суму 44,15 млрд грн (finclub.net, 2022/08/22).

За даними Міністерства економіки України, у межах програми релокації на середину серпня було зареєстровано 1796 заявок від підприємств, з яких понад 710 підприємств переїхали з регіонів, де тривали бойові дії, майже 500 вже поновили свою діяльність і працюють переважно в Закарпатській, Львівській, Чернівецькій, Тернопільській, Івано-Франківській, Вінницькій областях (pravda.com.ua, 2022/08/17). Важливим інструментом налагодження зайнятості у сфері підприємництва було прийняття ВР України 18 липня 2022 р. поправки до Кодексу законів про працю на базі законопроекту № 5161 з метою легалізації фрілансу – вільнонайманого працевлаштування поза постійним штатом для виконання періодичних завдань для різних клієнтів, тобто роботи віддалено через інтернет. Очевидно, що ситуація для бізнесу у воєнний час помітно погіршилась, не всі змогли прийняти виклик і вистояти. В усіх регіонах складно вести бізнес, особливо це помітно там, де раніше приватний сектор був активним гравцем економічної сфери, як-то Харків і Дніпро. Про це свідчать результати опитування, здійсненого Європейською Бізнес Асоціацією з 15 серпня по 21 вересня в чотирьох стратегічних економічних регіонах, де розміщені офіси Асоціації – Львів, Одеса, Харків, Дніпро з метою порівняння динаміки розвитку бізнес-клімату. Як і минулого року, найкраще оцінили умови ведення бізнесу львівські підприємці, 56% яких вважають задовільним стан бізнес-клімату в регіоні, а 41% відчували ускладнення ведення бізнесу, лише 3% легко. Основні проблеми, з якими стикаються тут – логістика та зниження купівельної спроможності, а отже, і попиту, переїзд персоналу за кордон, що змушує оптимізувати штат працівників. Усі компанії тут зазнали втрат, для однієї половини це 50%, для другої ще більше, звісно, прибутків не здобув ніхто.

Залучення більшої кількості клієнтів, підвищення довіри користувачів приваблюють Інтернет-магазини України і до банківського сервісу онлайн-кредитування. Так, близько 2,1 млн українців здійснюють покупки через мережу Інтернет. За даними соціологічних опитувань 60% респондентів готові здійснювати покупки в кредит.

В Україні серед усіх економічних галузей Інтернет-торгівля розвивається найбільш швидкими темпами. Зростання ринку e-commerce в 2012 році, як оцінили експерти, стався від 30% до 50%. В даний час в Україні діє близько 8 тис. магазинів Інтернет-торгівлі, серед яких лише у трьохсот товарообіг досить значний. Найчастіше подібні магазини продають будь-які товари. А от невеликі учасники ринку не завжди можуть інвестувати необхідні кошти в грамотний маркетинг, логістику та інфраструктуру.

Список використаних джерел

1. Пачковський, Ю. Ф. Соціопсихологія підприємницької діяльності і поведінки [Текст] : монографія / Ю.Ф. Пачковський. – Львів : Світ, 2000.
2. Психологія підприємництва [Текст] : навч. посібник / Ю.Ф. Пачковський. – К. : Каравела, 2007. – 416 с.
3. Сірий Є.В. Підприємництво як предмет соціологічного теоретизування: автореф. дис... д-ра соціолог. наук: 22.00.01 / Є.В.Сірий; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К. – 2010. – 30 с.
4. Ткачова А.В. Специфіка і тенденції розвитку інформаційного сектора економіки України / А.В. Ткачова // Ефективна економіка, 2013. – № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z...>

Петруленко І. В.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

СВОБОДА ТА ВІДКРИТІСТЬ ІНТЕРНЕТУ

FREEDOM AND OPENNESS TO THE INTERNET

В наш час поняття «соціальна мережа» має чітке формулювання, визнане низкою веб-сервісів, які з'явилися досить давно. Як я знаю десь на початку дев'яностих Інтернет міг розглядатись лише як простір якоїсь свободи та безвідповідальності, де можна було казати що хочеш та робити що хочеш.

Взагалі, то саме через появу Інтернету з'явилась і свобода отримувати та передавати якусь інформацію та ідеї. Потім, через якийсь проміжок часу, користувачам відкрились можливості виробляти контент, а не тільки споживати його і тоді Інтернет знайшов новий сенс. Але все таки усе не так просто як здається. Сама історія Інтернету- це історія оборони саме свободи від замахів з різних сторін, наприклад, державних чи приватних, а мета цього – це обмеження свободи слова, свободи вільно висловлювати свою думку і ця боротьба триває і сьогодні. Той факт, що Інтернет створив нові можливості є нормальним, а з іншої сторони саме він породив проблеми для свободи вираження поглядів.

Є багато громадських організацій, наприклад Фонд електронних кордонів (Electronic Frontier Foundation), цей фонд був заснований у Канаді та який очолював Барлоу і в цьому фонді наслідують приклад Барлоу і зосереджують свою увагу на обороні свободи Інтернету. При здійсненні будь-яких спроб визначити основні засади управління Інтернетом, регулярно згадується принцип відкритості та свободи вираження поглядів.

Не так давно, у моєї подруги виникла ситуація, яка показує важливість захисту прав та свободи в Інтернеті. Вона початковий блогер та досить часто піддається критиці та жалобам від різних людей, але сама вона знає які у неї права та можливості в Інтернеті і чітко їх виконує. Декілька днів тому вона зняла відео і одразу ж її почали звинувачувати у плагіаті і в інших речах, але вона знає свої права, які прописані в умовах користування сайтом.

Тому саме для цих цілей і потрібні організації, які я вказала вище. Вони регулюють жалоби та перевіряють чи дійсно немає ніяких правопорушень або дійсно жалоба відправлена з якоїсь причини порушення правил, чи це просто злі люди.

Список використаних джерел

1. Capurro, R., 2011, "Never Enter Your Real Data," *International Review of Information Ethics*, 16: 74–78.
2. Floridi, L., 2011, "The Informational Nature of Personal Identity," *Minds and Machines*, 21(4): 549–566.

3. Borgmann, A., 1992, Crossing the Postmodern Divide, Chicago: University of Chicago Press.

Прокопова Ю. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

під науковим керівництвом старшої викладачки Сутули О. А.,

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

DIGITAL-ІНСТРУМЕНТИ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ МЕДІА

DIGITAL-TOOLS AS A COMPONENT OF MEDIA COMMUNICATION STRATEGY

Одним із важливих чинників сучасного життя є якісна і достовірна інформація. В інформаційному суспільстві діяльність медіа оцінюється на базі того, як інформація, що акумулюється і передається, відповідає нагальним потребам суспільства. Із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій виникає потреба в підготовці особистості до вмілого користування медіаресурсами та інформацією, а отже, бути медіаграмотною особою.

Аналіз наукових публікацій вітчизняних вчених Л. Кульчицької, О. Мороза, С. Шумаєвої та інших, а також зарубіжних дослідників Р. Кьюбі, А. Лепи, С. Мінкінена, Дж. Поттера, С. фон Файлітзена та інших вказує, що питання дослідження ролі медіаграмотності в сучасному суспільстві є актуальним.

Медіа (англ. media – засоби) – це канали та інструменти, які необхідні для зберігання і передавання інформації. В Законі України «Про медіа» це поняття визначається як засіб поширення масової інформації у будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та

постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою [1]. Медіаресурси безпосередньо пов'язані з використанням таких технічних методів комунікації як преса, радіо, телебачення. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій став передумовою для створення принципово нових моделей комунікації, зокрема з використанням Інтернету і мобільного зв'язку. Сьогодні більшість людей використовують медіа як джерело інформації, бізнесу, освіти, розваги. Під час російсько-української війни комунікація вимушена змінювати формати і акценти, в першу чергу виступати інструментом соціальної інтеграції суспільства. У цьому контексті важливою залишається медіаграмотність як споживачів інформаційної продукції, так і відповідальних осіб за ведення та обслуговування медійної інформації.

Європейський Парламент у «Резолюції щодо медіаграмотності у цифровому світі» надає наступне визначення медіаграмотності: «Здатність використовувати медіа в особистих цілях і без сторонньої допомоги, розуміти та критично оцінювати різноманітні аспекти медіа, уміти виділити необхідну інформацію з величезного потоку даних, класифікувати ці дані» [2]. Тож медійна та інформаційна грамотність об'єднує три взаємопов'язані елементи: інформаційну грамотність – уміння знаходити, аналізувати, використовувати інформацію; медіаграмотність – уміння отримувати доступ до медіа, створювати контент для самовираження та спілкування; технологічну або цифрову грамотність – передбачає вміння користуватися сучасними інформаційними технологіями та програмним забезпеченням з урахуванням усіх можливостей.

Суспільству необхідно перевіряти отриману інформацію у різних джерелах та не зосереджувати свою увагу на першоджерелі. Суспільству бажано оточувати себе різними джерелами інформації та не віддавати перевагу якомусь певному інформаційному джерелу, що здатне спотворити сприйняття реальної інформації.

За даними щорічного звіту Global Digital 2021, кількість активних користувачів соціальних мереж зросла до 4,2 мільярдів. Це при тому, що загальна кількість користувачів мережі Інтернет сягає 4,66 млрд. Тобто більше половини населення світу користуються мережею Інтернет, мобільними

пристроями й соціальними мережами. До речі, мобільними телефонами користуються 5,22 млрд людей [3]. До найпопулярніших соціальних мереж світу належить Facebook, ставши першою соціальною мережею, яка налічує понад 3 млрд активних користувачів щомісяця. Якщо взяти до уваги, що компанія, окрім основної платформи Facebook, володіє й такими соціальними медіа, як WhatsApp, Facebook Messenger та Instagram, які також входять до п'ятірки найпопулярніших соціальних медіа, то масштаб покриття аудиторії цією компанією вражає. До речі, WhatsApp, Instagram та Facebook Messenger займають 3, 4 та 5 сходинки рейтингу найпопулярніших соціальних мереж із показниками 2 млрд користувачів, 1,38 млрд та 1,3 млрд відповідно. Випередити їх зміг лише YouTube з показником 2,29 млрд користувачів на місяць [3].

З повномасштабним вторгненням російської армії на територію України соціальні мережі стали одним з інструментів реалізації комунікаційної стратегії медіа. Провідними джерелами інформації виступають такі діджитал-інструменти як месенджери Telegram, Viber, WhatsApp, Messenger, соціальні мережі Instagram, Facebook, YouTube, Twitter, Tik Tok, вебсайти. Саме через їх доступність, відносну простоту у використанні більша частина населення, мали унікальну можливість швидко отримувати необхідну інформаційну допомогу.

За перші місяці війни 2022 року спостерігалось збільшення кількості користувачів соціальних мереж, що підтверджує їх важливу роль в інформаційно-комунікаційному процесі. Так, наприклад середня кількість підписників Telegram в Україні зросла майже вдвічі: від 9 тисяч до понад 18 тисяч [4]. Месенджер Viber, станом на червень 2022 року мав понад 4 млн підписників, що робить його найбільшим новинним каналом у месенджерах в Україні [5].

В умовах війни особливу значимість набули фактчекінгові ресурси, які неупереджено аналізують інформацію, викриваючи маніпуляційні, фейкові, пропагандистські технології. Сьогодні український кіберпростір та медіасистема мають достатньо антифейкових ресурсів, завдяки яким можна виявляти негативний маніпулятивний контент, який вкидається в інформаційний простір ззовні. Актуальними українськими антифейковими

проектами є такі інтернет-ресурси як «Реєстр фейків України», «Детектор медіа», «НотаЄнота», «Інститут масової інформації» «StopFake», «Брехунець», «Перевірка» тощо. Разом з цим Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при МКІП разом із Держспецзв'язку, Кіберполіцією та Мінцифрою запустили інструмент для перевірки чатботів на сайті Dovidka.info. Це інструмент, який перевіряє Telegram-бот на наявність у нього двійників, створених ворогом. Зазначимо, що впродовж липня-червня 2022 р. до кіберполіції надійшло понад 35 тис. скарг з боку населення стосовно існування підозрілих чат-ботів в Telegram. Завдяки цьому вдалось заблокувати понад 300 ворожих профілів. Цей факт красномовно вказує на те, що в інформаційному просторі йде запекла боротьба, але українські спеціалісти успішно їй протистоять. Тільки таким чином необхідно і можливо протистояти дезінформації, маніпуляції, чуткам, фейкам в інформаційному просторі України!

Список використаних джерел

1 Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звертання 12.02.23).

2 European Parliament resolution of 16 December 2008 on media literacy in a digital world (2008/2129 (INI). European Parliament URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0598+0+DOC+XML+V0//EN> (дата звернення: 18.03.2023).

3 Most popular social networks worldwide as of July 2021, ranked by number of active users. URL: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (дата звернення: 18.03.2023).

4 Рябоштан І., Півторак О., Ілюк К. Від «Трухи» до Гордона: найпопулярніші канали українського сегмента Telegram. Детектор медіа. MediaSapiens. 09.09.2022. URL: <https://detector.media/monitorynhinternetu/article/202665/2022-09-09-vid-trukhy-do-gordona-naupopulyarnishi-kanaly-ukrainskogo-segmentatelegram/> (дата звернення: 22.02.23).

5 Снопко О. Троянський кінь, або що не так із Viber-каналом «Молнія»? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/07/22/7359469/> (дата звернення 22.02.23)

Яковенко О. О.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ФЕНОМЕН БЛОГІНГУ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

BLOGGING PHENOMENON AS AN OBJECT OF SOCIOLOGICAL ANALYSIS

Соціальна комунікація посідає особливе місце у житті сучасного суспільства та окремої людини. Соціальна комунікація існує у всіх сферах життєдіяльності людини. Можливість спілкуватися в часі та просторі з часом розширилася з придбанням писемності, друку, електронного зв'язку – телефону, радіо та засобів масової комунікації.

Комунікаційний процес є необхідною передумовою становлення та функціонування всіх соціальних систем. Саме він забезпечує зв'язок між індивідами та соціальними спільнотами; робить можливим зв'язок між поколіннями, забезпечує накопичення та передачу соціального досвіду, його збагачення, трансляцію культури. За допомогою комунікаційного процесу вибудовується організація спільної діяльності, формується громадська думка. Завдяки комунікації здійснюється керування. Саме тому, комунікація є соціальним механізмом, за допомогою якого виникає та реалізується управління в суспільстві.

Сьогодні, широке поширення у всьому світі та в нашій країні зокрема отримав Інтернет. На даний момент він є найбільш повним, оперативним та доступним джерелом інформації та засобом масової комунікації. Але, за допомогою інтернету можна не лише отримувати інформацію, а й взаємодіяти з людьми, які перебувають на великій відстані. Тобто існують такі інтернет-комунікації, які дозволяють людині контактувати з величезною кількістю

людей, які живуть у різних містах, країнах, різних континентах. Спілкування може бути як у реальному часі, так і онлайн, як, наприклад, на форумах або в Інтернет-щоденниках.

Блогінг – електронний журнал або, онлайн-щоденник людини, організації або якоїсь спільноти, яка постійно оновлюється. Власника та автора блогу, відповідно, називають «блогером» [1].

Блог – це сайт, швидше за новинний або інформативний характер, на якому регулярно з'являються свіжі записи. Блог створюють в основному в рамках однієї або кількох схожих тем, які розкриваються та аналізуються протягом усього існування блогу [1].

Науковці Д. Клайн і Д. Бурстейн зазначають, що інтернет-щоденники стали новою парадигмою сучасного людського спілкування. На думку фахівців, блогосфера розвивається за тими ж законами, що й свого часу телеграф, радіо, телебачення, інтернет: спочатку зацікавленість проявляється на індивідуальному рівні, а потім у використанні настільки спрощується, що стає надбанням широких мас, впливаючи на всі сфери людської діяльності [2].

Інтернет-блоги (від англ. web-log, веб-журнал) вперше з'явилися у США набули поширення як особисті мережеві щоденники, в яких можна обговорювати те, що цікавить автора та його друзів-передплатників («френдів»). По суті, це був творчий розвиток ідеї інтернет-форумів у бік їхньої індивідуалізації, підвищення прав та можливостей окремих користувачів [2].

Очевидно, популярність блогів пов'язана з зростанням прагненням сучасної людини до самовираження, самостійного формування свого кола спілкування та кола джерел інформації. Їх використання дозволяє швидко створювати нові соціальні мережі, не обмежені державними кордонами співтовариства за інтересами та захопленнями.

Для людини, яка веде класичний щоденник, інший існує і враховується як певна можливість. Інакше з блогами: інший тут – це даність. Причому, поряд з наявними іншими у вигляді «френдів», тобто чітко визначеними адресатами, існують і потенційні читачі, кількість яких зростає до нескінченності. Щоденник, у його паперовому вигляді є інтимним текстом, в інтернеті – оприлюдненим. Тобто інтимність, що виставляється на обговорення.

В наявності зміщення акценту з приватного на публічне, яке відбувається не стільки в жанрі щоденника, скільки в соціокультурній ситуації в цілому. Причому, у комунікаційної спрямованості, наш сучасник зовсім не займається чимось радикально іншим, ніж людина XIX століття, який записував свої думки та переживання на папері та собі. Він так само веде щоденник, який змінив носій з паперового на цифровий, але веде його, будучи вбудованим у сучасну соціокультурну систему.

Блог у нашій країні, на відміну, наприклад, від США, до засобів масової інформації не відноситься. Тим не менш, будь-який блогер, який досяг 18-ти років, не відбуває термін у місцях позбавлення волі і не визнаний душевнохворим, вправі зареєструвати свій електронний щоденник як ЗМІ.

Поряд із постійними посиланнями журналістів на авторів мережевих журналів і оглядами блогосфери, що публікуються в деяких ЗМІ, самою журналістською спільнотою, підтверджує той факт, що блоги остаточно вписалися в систему мас-медіа і стали частиною журналістики. Тим не менш, сьогодні багато серйозних видань мають у своєму розпорядженні власні блог-платформи або створюють на своїх сайтах стрічки блогів, експортуючи записи інших блогахостингів. Деякі блоги з аудиторії вже давно складають конкуренцію ЗМІ, а їхні автори стають знаменитостями. Зростаюча популярність блогів приваблює рекламодавців, які починають активно просувати у блогосфері свої товари та услуги [3].

Таким чином, блоги виявляються важливим елементом розвитку публічної сфери, яка, за Ю. Хабермасом, є посередником між суспільством та державою та об'єднує громадян незалежно від їх соціально-економічного статусу для критичного обговорення загальнозначимих питань [4]. Але, водночас блогінг можна розглядати як різновид щоденника, чиї автори торкаються у своїх «постах» важливих суспільно-значущих проблем, або виставляють на публіку моменти зі свого особистого життя.

Ми у своїй роботі розглянемо блогінг як засіб соціальної комунікації. Блогінг є засобом соціальної комунікації, оскільки це поняття співвідноситься з поняттям соціальної комунікації. Тобто через блогінг реалізується передача інформації. Мета такої взаємодії висловити себе та надати певній вплив на

аудиторію. У блогінгу як і у соціальній комунікації можна назвати такі суб'єкти як відправник та реципієнт, комунікація здійснюється за допомогою технічних пристроїв, через інтернет; засобами передачі є слова, фотографії, відеозаписи; предметом – явище, подія; ефект комунікації – реакція суспільства на отриману інформацію.

Список використаних джерел

1 Білан Н. І. Особливості соціальних комунікацій в інтернеті. URL: [https://NZ_40:NZ_0000.qxd.qxd \(univ.kiev.ua\) \(дата звернення 18.02.23\).](https://NZ_40:NZ_0000.qxd.qxd (univ.kiev.ua) (дата звернення 18.02.23).)

2 Яцимірська М. Мова інтернет-видань: термінологія, персвазивність. URL: [https://www.mediakrytyka.info/onlyn-zhurnalistyka/mova_internetvydan_termiologhiya-persvazyvnist.html \(дата звернення 19.02.23\).](https://www.mediakrytyka.info/onlyn-zhurnalistyka/mova_internetvydan_termiologhiya-persvazyvnist.html (дата звернення 19.02.23).)

3 Флюр О. М. Формування глобального інформаційного суспільства. Шлях України : монографія. К. : Центр вільної преси, 2004. – 140 с.

4 Габермас Ю. Про інституціоналізацію сфери громадської відкритості. URL: [https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/viewFile/3764/3812 \(дата звернення 18.02.23\).](https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/viewFile/3764/3812 (дата звернення 18.02.23).)

СЕКЦІЯ 4

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИМ РОЗВИТКОМ

Бесараб І. А.,

здобувач першого рівня вищої освіти,

ХНУМГ ім. О.М. Бекетова,

м. Харків, Україна

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

FORMATION OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Органи місцевого самоврядування конкурують за ресурси розвитку територіальних громад: інвестиції, людський капітал, технології, територіальний вплив. У таких ускладнених умовах важливим завданням є розробка місцевих стратегічних документів, які задають вектор розвитку територій. При цьому важливо, щоб ці документи ґрунтувалися на якісному всебічному аналізі, сприяли акумулюванню ресурсів та залученню інвесторів відповідно до пріоритетів розвитку, а також супроводжувалися підтримкою місцевих громад.

Важливим чинником та основним ресурсом територіального розвитку є економічний потенціал. Активна участь та підтримка ініціатив територіальної громади у процесі розробки стратегій надає цим документам необхідну суб'єктоорієнтованість та підвищує ефективність реалізації. Тому актуальним завданням є створення відповідних шляхів активізації економічного потенціалу

на територіальному рівні, залучення зацікавлених осіб у процес розробки стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад та підвищення рівня життя.

Якість життя в територіальних громадах характеризується такими показниками як: благоустрій та упорядкованість територій, інфраструктурна забезпеченість, середній рівень доходів населення, рівень зайнятості населення, розмір середньої заробітної плати населення, рівень смертності та народжуваності, якість медичних послуг, рівень освіти, забезпеченість населення житловими приміщеннями, випуском продовольчої та сільськогосподарської продукції та ін. показниками.

Нові громади стали все більше залежати від місцевих доходів і менше від фінансових ресурсів, які надаються з державного бюджету. Зростання місцевих доходів призвело до відповідного збільшення частки національних державних витрат, що припадає на витрати територіальних громад. У 2019 році частка належних ендогенних доходів місцевих бюджетів становила 7,1% ВВП (у 2014 р. – 5,1%), а належні ендогенні доходи місцевих бюджетів зросли з 68,6 млрд грн. (2015 р.) до 189,4 млрд грн (2019 р.). Частка місцевих бюджетів (включаючи трансферти) у загальному бюджеті України зросла з 45,6% (2015 р.) до 51,5% (2019 р.). Фінансування з державного бюджету розвитку територій збільшилося з 0,5 млрд грн (2014 р.) до 19,3 млрд грн (2019 р.). Державна підтримка розвитку територіальних громад та покращення їх інфраструктури у порівнянні з 2014 роком зросла в 39 разів [1].

Однією із проблем України, що має одну з найбільших територій у Європі, є нерівномірність економічного територіальних громад. Перехід національної економіки до ринкових основ, а також прийняття владою неоліберальних та неокласичних концепцій трансформації економіки та суспільства супроводжувалося ослабленням державного економічного регулювання, що негативно позначилося на ефективності суспільного виробництва. Особливо це позначилося на господарському та соціальному становищі територіальних громад. Система державного регулювання

соціально-економічного розвитку на місцевому рівні виявилася нездатною вирішувати проблеми, пов'язані з підтриманням і відтворенням промислового і трудового потенціалу з урахуванням вимог ринку. У процесі перетворень економіка України ще не сформувала чинники ефективного функціонування всієї соціально-економічної системи. У сучасних умовах актуальним стає розробка стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад країни як у найближчий період, і на довгострокову перспективу.

Отже, слід зазначити, що економічний потенціал територіальних громад дуже залежить від регіонального розміщення. Громади, що знаходяться в регіонах, які економічно спроможні, потребують меншу кількість трансфертів та мають вищий рівень заробітної плати, менший рівень безробіття та вищі показники економічної активності. Важливим залишається формування розгалуженої системи інфраструктури забезпечення, використання територіального маркетингу з метою залучення потенційних інвесторів, раціональне використання земельних ресурсів, що є у розпорядженні місцевих органів самоврядування. Зазначене передбачає потребу подальшого пошуку шляхів удосконалення економічного потенціалу громад за рахунок бюджетного та стратегічного напрямів, удосконаленні управління на місцевому рівні, розвиток сектору громадянського суспільства та посиленні фінансової спроможності територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Romanova V., Umland A. Ukraine's Decentralization Reforms Since 2014. Initial Achievements and Future Challenges. The Royal Institute of International Affairs. 2019. 26 p.

Гонта В. Г.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЛЮДСЬКОГО
КАПІТАЛУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**STATE MANAGEMENT OF HUMAN CAPITAL FORMATION IN THE
CONDITIONS OF THE FORMATION OF THE KNOWLEDGE ECONOMY:
TRENDS AND PERSPECTIVES**

В умовах становлення економіки знань, прискорення темпів трансформації сучасних суспільств, масштабних політичних і соціальних змін роль держави в процесі формування та розвитку людського капіталу надзвичайно важлива і відповідальна, тому що саме вона повинна створювати умови для набуття освіти, постійного професійного розвитку, ефективної зайнятості, зростання доходів, більш високого рівня соціальної захищеності і якості життя людини.

Управління людськими ресурсами в світлі нових глобальних викликів економічному розвитку вимагає пошуку інноваційних ідей та імплементації наукових здобутків у реалії суспільних відносин, де все зростаючого значення набуває інтелектуальний потенціал, прагнення постійного розвитку та самовдосконалення, а також навички відповідальної взаємодії у суспільстві. В Україні нові загрози глобального характеру з новою силою окреслили неформоване інституційне середовище забезпечення ефективного людського розвитку на всіх рівнях. Відтак, можливості, що виникли внаслідок реформи децентралізації, наближення до європейських принципів ведення бізнесу та

соціального діалогу через підтверджені євроінтеграційні наміри, значною мірою залишились нереалізованими [1, с. 9].

Задля ефективного державного управління формуванням людського капіталу необхідно враховувати численні зв'язки, які існують між людським капіталом різних рівнів, фактори впливу на людський капітал і функціонування механізму управління цим капіталом (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні функції людського капіталу за економічними рівнями [розробка авторів на підставі [2, с. 99]

Економічні рівні	Функції людського капіталу
1	2
Мегаекономічний рівень	Інноваційна (створення та поширення нових знань і результатів впровадження інновацій в основні сфери світової економіки); інформаційна (надання інформації щодо характеристик людського капіталу, рівня його дохідності тощо); економіко-соціальна (забезпечення економічного та соціального прогресу у світі).
Макроекономічний рівень	Кумулятивна (накопичення та збереження людського капіталу у часі і загальнонаціональному просторі); трансляційна (передавання і розвиток людського капіталу країни); економічна (забезпечення зростання національного багатства країни); соціальна (забезпечення суспільного розвитку з утворенням нових суспільних відносин, інститутів, цінностей).
Мезоекономічний рівень	Кумулятивна (накопичення людського капіталу у часі та регіональному (галузевому) просторі); трансляційна (передавання та розвиток людського капіталу регіону (галузі)); економічна (забезпечення економічного зростання регіону (галузі)); соціальна (забезпечення розвитку нових суспільних відносин у регіоні (галузі)).
Мікроекономічний рівень	Виробнича (участь носіїв праці у виробничому процесі); економічна (людський капітал є фактором економічного зростання і забезпечення прибутковості підприємства); соціальна (людський капітал є фактором соціального розвитку підприємства); інноваційна (створення та поширення нових знань та їх практичних результатів у діяльність підприємства); ринкова (людський капітал є провідним фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємства); адаптаційна (розвиток здібностей людини під потреби підприємства); виховна (формування здібностей до праці та культури соціальних відносин у процесі виховання індивідуума).
Нанорівень (індивідуальний)	Індивідуум: економічна (забезпечення дохідності індивідуума); соціальна (набуття людиною певного соціального статусу); креативна (реалізація творчих можливостей людини).

Державне управління розвитком людського капіталу – це насамперед формування інституційного середовища забезпечення ефективного людського розвитку на всіх рівнях; вирішення проблеми забезпечення якісної освіти, розвиток принципів соціальної відповідальності та ін. Основними вимогами до забезпечення ефективного державного регулювання формування людського капіталу в умовах становлення економіки знань, є:

- забезпечення якості життя працівників як основи для виникнення внутрішніх стимулів до продуктивної і творчої діяльності на індивідуальному й мікроекономічному рівні;
- створення умов для формування регіонального і галузевого людського капіталу на мезоекономічному рівні;
- управління людським капіталом на макроекономічному рівні як ключовою складовою інноваційного розвитку національної економіки;
- забезпечення перерозподілу у світовому масштабі та формування глобального (світового) людського капіталу загалом і міжнародного людського капіталу (інтеграційних угруповань регіонів або зон), зокрема на мегаекономічному рівні; конкурентоспроможності національної економіки в період становлення економіки знань з урахуванням аналізу складових індексу людського розвитку.

Актуальним у цьому процесі є обов'язкове формування механізму адміністративно-правового державного регулювання з урахуванням наведених вище фактів та тенденцій розвитку шостого технологічного укладу, який характеризується розвитком когнітивних, соціогуманітарних і освітніх технологій, нанобіотехнологій, заснованих на досягненнях систем штучного інтелекту і квантових технологій; глобальних інформаційних мереж і цифрових технологій. Для ефективного формування даного механізму доцільно керуватися такими показниками, на які має бути спрямований регуляторний вплив норм права і які мають бути чітко і нормативно закріплені у відповідних нормативно-правових актах. Серед основних показників – досягнення мети державної освітньої політики з урахуванням входження України як суб'єкта до переліку країн шостого технологічного укладу; ефективність і результативність засобів і шляхів досягнення визначеної вище мети. Також важливо зазначити, що ефективність будь-якого засобу або напряму розвитку людського капіталу (концепції, наративи (гуманітарний, технократичний, цифровий), стратегії

збереження національної ідентичності, технології (шостого технологічного укладу), інвестиції (в освіту, у технології, продукцію та послуги шостого технологічного укладу), інституції (державні, недержавні, в тому числі цифрові), державно-приватне партнерство (в т.ч. створення аналітичних спільнот) тощо) вимагає наявності необхідних ресурсів, якісного державного управління та координації дій, відповідної оцінки і моніторингу результатів.

Отже, перед державою стоять виклики, які полягають у формуванні людського капіталу, трансформації суспільства, освітньої системи, головним завданням яких є якість надання освітніх послуг, утримання молодих перспективних фахівців від еміграції та задоволення запитів суспільства й економіки на майбутніх працівників.

Список використаних джерел

1. Інноваційні засади управління людськими ресурсами: можливості, виклики, пріоритети досягнення соціально-економічної безпеки: колективна монографія / за наук. редакцією д.е.н., професора Міщук Г. Ю. Рівне : НУВГП, 2020. 408 с.

2. Волошина С.В. Концептуальні підходи до розуміння людського капіталу підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск 3-1 (46). 2018. С. 97-103.

Горбаченко М. Ю.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

THE PLACE AND ROLE OF THE STATE IN ENSURING SECURITY OF COMMUNICATION IN SOCIAL NETWORKS

За даними дослідження української компанії Global Logic станом на липень 2022 року кількість українців, що використовують соціальні мережі

становить більше 76%. Серед опитаних, які використовують соціальні мережі як джерело інформації, 66% обирають Telegram, 61% – YouTube, 58% – Facebook [1]. Оскільки соціальні мережі набирають все більшої популярності серед населення, даному виду комунікації потрібно приділити особливу увагу.

Також варто зазначити, що спілкування в соціальних мережах створює своєрідний вільний простір для людини, оскільки спілкування не обмежується особистим колом знайомств. У той же час користувачі можуть стикнутися з певними ризиками, серед яких:

- шахрайство (продавці через акаунти в соціальних мережах продають товар за низькою ціною, але потребують передплату);
- економічна злочинність (надсилається посилання, яке при відкритті передає злочинцю усі особисті данні користувача);
- так звані «групи-смерті» (накшталт «Синій кит» – злочинне інтернет-угруповання, що втираються в довіру неповнолітніх з метою маніпулювання свідомістю);
- пропагандиська діяльність (фейкові новини, що створюють психологічний тиск на користувачів);
- реклама та розповсюдження наркотичних речовин;
- проституція.

Описані ризики безпосередньо несуть негативний вплив на забезпечення інформаційної безпеки України як на рівні особистості та суспільства, так і на державному рівні.

Сам термін «соціальна мережа» з'явився ще до появи Інтернету, проте мав інше значення, ніж ми сприймаємо його зараз у сучасному світі. Так, цей термін був започаткований британським соціологом, представником Манчестерської школи Джеймсом Барнсом для визначення соціальних зв'язків, як тісних взаємовідносин між двома і більше людьми [2].

Наукове висвітлення соціальних мереж представлено в роботах широкого кола дослідників. Заслужують виокремлення роботи Маріям Чалабаєвої (розглядаються особливості соціальних мереж як невід'ємного елемента сучасної системи електронних засобів масової інформації) [3]; Редчука Р.О., який в своїх статтях акцентує увагу на соціальні мережі як ключові канали

комунікації публічної влади і громадян [4].

Серед зарубіжних праць варто виділити дослідження Юн Джу Лі, Хюн Сук Кім, Мін Хві Чжу результати якого показало, що соціальні медіа мають більший рейтинг довіри над засобами масової інформації [5].

Не дивлячись на розгляд окреме питання залишається відкритим для наувого розгляду.

В загальному вигляді соціальну мережу розглядають як соціальну структуру, що об'єднує людей з однаковими вподобаннями, або просто для спілкування і пошуку нових знайомств [1]. Головною метою створення соціальних мереж є можливість спілкування з будь-якої точки світу з моментальною доставкою повідомлень.

Серед переваг соціальних мереж (розширене коло спілкування, можливість онлайн навчання, швидкий та зручний доступ до інформації) ми виділили також головний недолік – відсутність правового регулювання. На законодавчому рівні відсутнє визначення «соціальна мережа». Це є поштовхом для висвітлення викривленої і часто зовсім неправдивій інформації, тому що ніяка сторінка не несе відповідальності за опублікований контент.

Поняття «соціальна мережа» відносно нове для правового українського поля. Саме тому на законодавчому рівні в нашій державі такого визначення на даний момент не існує, хоча наприклад Німеччина ще у 2017 році прийняла Закон «Про вдосконалення правоохоронної діяльності у соціальних мережах» і має на меті боротьбу з фейковими новинами, мовою ворожнечі і т. ін. [6].

Традиційно склалося, що простір, який позбавлений контролю з боку держави чи інших контролюючих органів розглядається як спосіб для впливу та маніпулювання. Не виключенням є і соціальні мережі, їх неконтрольованість породжує ті ризики, про які вже було описано. Проте, в той же час соціальні мережі – це вільний майданчик, де кожен може висловити свою особисту думку.

Сформульоване протиріччя показує необхідність усестороннього розгляду зазначеного питання; серед основного можна виділити наступне:

– забезпечити механізми правового регулювання соціальних мереж на законодавчому рівні (на прикладі Німеччини та інших країн Євросоюзу);

- популяризація серед населення офіційної сторінки в соціальних мережах органів державної та місцевої влади (на офіційних сторінках подавати посилання на популярні соціальні мережі – Telegram, YouTube, Facebook);
- викривати за допомогою спеціальних контролюючих органів, зокрема кіберполіцією (контент в соціальних мережах, який містить елементи викривлення чи пропаганди має бути ідентифікований; притягування до відповідальності вкласників даних інтернет-сторінок);
- державна-громадсько взаємодія (партнерство у боротьбі з протиправним контентом, наприклад, через гарячу лінію або спеціально створені канали, куди можна подати скаргу чи підозру);
- проведення заходів щодо інформування населення з приводу самостійного розпізнавання фейкових новин/акаунтів у соціальних мережах (суб'єктом можуть виступати ГО, медіа ресурси, ЗВО з відповідними програмами).

Вищезазначені узагальнення не є повними та можуть бути доповнені науковцями та бути залученими до наукового дискурсу із запропонованого нами фокусу уваги. Для конкретизації вважаємо за доцільне провести подальше дослідження проблематики.

Список використаних джерел

1. Результати дослідження української компанії GlobalLogic – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.globallogic.com/ua/>.
2. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyukray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/socialni-merezhi-piv>.
3. Чалабаєва М.Р. Поняття соціальних мереж як особливого виду електронних засобів масової комунікації / М. Р. Чалабаєва «Молодий вчений» №8 (72) серпень 2019 // – с.125.
4. Редчук Р.О. Особливості використання соціальних мереж у публічному управлінні як сучасного каналу комунікації / Р.О. Редчук. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. Том 33 (72) №1 2022// – с.73.
5. ISSN: (Print) (Online) Journal homepage – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/loi/hhth20>.

6. ОПОРА- Громадська мережа. Регулювати не можна ігнорувати. Як світ контролює дезінформацію в інтернеті – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.oporaua.org/article/vybory/disinformation/22735-reguliuvati-ne-mozhna-ignoruvati-ia-k-svit-kontroliuie-dezinformatsiiu-v-interneti>.

Дубова О. І.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМ ПРОФАЙЛІНГУ ЯК ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

THEORETICAL APPROACHES TO THE PROBLEMS OF PROFILING AS THE BASIS OF ENSURING THE STATE SECURITY OF UKRAINE

Профайлінг можна застосовувати у різних сферах життєдіяльності суспільства, у тому числі забезпечення державної безпеки і громадського порядку. На сучасному етапі розвитку суспільства профайлінг є дуже поширеним методом, який застосовують служби безпеки в західних та національних аеропортах для визначення осіб, що здатні здійснити злочинні діяння. Окрім фахівців-профайлерів службами безпеки використовується технічний профайлінг (наприклад, камери відеоспостереження, «поліграф» тощо). Кримінальний та поведінковий профайлінг є допустимими й законними інструментами, які дозволяють найбільш ефективним способом розподіляти обмежені ресурси правоохоронних органів.

Профайлінг доцільно використовувати як інструмент забезпечення національної безпеки. Так, профайлінг є ефективним інструментом забезпечення кадрової безпеки в системі публічного управління. Спершу профайлінг активно застосовувався спецслужбами провідних країн світу для розкриття серійних злочинів насильницького характеру, попередження

терористичних актів на авіатранспорті, виявлення причетності тієї чи іншої особи до терористичних, чинних злочинних діянь.

Спершу термін «профайлінг» почав широко використовуватись як «авіаційний профайлінг» і передбачав опитування пасажирів та спостереження за ними для виявлення потенційно небезпечних осіб. А підготовку профайлерів для запобігання терористичним актам започаткували в Ізраїлі, ще у 80-х роках ХХ століття. Завдяки використанню профайлінгу авіакомпанія Ель-Аль (EL-AL) отримала статус однієї з найбезпечніших у світі.

Перспективними вважаються такі області застосування профайлінгу, як забезпечення безпеки підприємств і окремих заходів, супровід банківської, страхової, аудиторської, договірної діяльності, політичний консалтинг, що відповідно призводить до виділення цілої класифікації видів профайлінгу.

Значну перспективу має застосування профайлінгу в сфері інформаційної безпеки. Людський фактор є основною причиною виникнення загроз інформаційній безпеці (74% випадків за даними Ponemon Institute). І саме усунення цих загроз є завданням служб безпеки. У діяльності служб інформаційної безпеки найбільший ефект дає прогнозування ризиків, а не фіксація порушень і здійснення службових розслідувань. Із цією метою використовуються технології аналізу поведінки User and Entity Behavioral Analytics (UEBA) – це клас систем, що дозволяють будувати моделі поведінки користувачів на основі масивів даних про них та про ІТ-обладнання за допомогою алгоритмів машинного навчання та статистичного аналізу. Як джерело даних для цих систем можуть використовуватися файли журналів мережевих і серверних компонентів, журнали систем безпеки, журнали з кінцевих станцій, дані систем автентифікації та зміст поштових повідомлень, повідомлень у месенджерах та у соціальних мережах. Ці системи вивчають поведінку користувачів і фіксують зміни звичної поведінки.

Боротьба з кіберзлочинністю недавнім часом набуває дедалі більшої актуальності, оскільки спостерігається значне зростання кількості кіберзлочинів. Згідно з повідомленням пресслужби платформи відкритих даних Opendatabot, за останні п'ять років в Україні кількість інформаційних злочинів

зросла щонайменше у 2,5 рази. І для протидії таким злочинам підрозділи кіберполіції України мусять застосовувати найсучасніші методи.

Як вважає Д. Шіндер (Shinder, 2010), у процесі профайлінгу більшість кіберзлочинців можуть бути описані такими характеристиками: певний рівень технічних знань; нехтування законом; потреба у ризику; насолода від маніпулювання іншими; мотив злочину – гроші, емоції, політичні чи релігійні переконання, сексуальне задоволення та бажання розважитися.

На думку Н. Гарсія (Garcia, 2018) з Utica College в Utica, New York, розуміючи профіль кіберзлочинців, слідчі можуть розвивати свої стратегії боротьби з кіберзлочинністю та зменшувати поточну статистику кіберзлочинності.

Дуже важливим є правове регулювання використання профайлінгу в діяльності підрозділів кіберполіції Національної поліції України. Діяльність Департаменту кіберполіції Національної поліції України регулюється Положенням про Департамент кіберполіції Національної поліції України, затвердженим наказом Національної поліції України від 10.11.2015 № 85. Як і будь-який інший підрозділ Національної поліції України Департамент кіберполіції Національної поліції України керується нормами Закону України «Про Національну поліцію». Також Департамент кіберполіції керується нормами Закону України «Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність». Згідно з визначенням, яке дається на офіційному сайті кіберполіції України: «Департамент кіберполіції Національної поліції України є міжрегіональним територіальним органом Національної поліції України, який входить до структури кримінальної поліції Національної поліції та відповідно до законодавства України забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, організовує та здійснює відповідно до законодавства оперативно-розшукову діяльність». Тому він також керується Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». У жодному з цих нормативно-правових документів не передбачено використання профайлінгу в діяльності кіберполіції. Тому подальші розробки в галузі правового регулювання застосування профайлінгу підрозділами кіберполіції Національної поліції України є дуже важливими.

Виходячи із вище сказаного можна стверджувати недостатність досвіду використання профайлінгу в діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України, зокрема підрозділів кіберполіції, тому недооцінка його можливостей вимагає переосмислення. Технології профайлінгу можуть бути успішно впроваджені у діяльність оперативних підрозділів Національної поліції, в тому числі підрозділів кіберполіції, що дасть змогу ефективніше протидіяти злочинності. З цією метою доцільно до наявних пошукових заходів додати на законодавчому рівні такий захід, як «оперативний профайлінг», що дасть змогу широко застосовувати його можливості. Також важливо здійснювати навчання працівників кіберполіції основам профайлінгу, для чого необхідно запровадити відповідну навчальну дисципліну в освітній процес закладів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3496/1/14.pdf>.
2. <https://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/344/374>
3. Види профайлінгу. URL: <https://searchinform.ru/kontrol-sotrudnikov/profajling/vidy-profajlinga/> (дата звернення: 14.09.2022).

Климишин С.,

здобувач другого рівня вищої освіти

Поморської Академії в Слупську;

під науковим керівництвом канд. держ. упр., доцентки Падафет Ю. Г.,

м. Слупськ, Польща

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ЯК УМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION AS A CONDITION FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

В сучасних умовах розвитку держави становлення освіти відбувається відповідно до викликів, які ставить перед нами суспільство. Її функціонування

– це взаємовигідна взаємодія державних органів з органами місцевого самоврядування, освітніми закладами, педагогами, батьками, здобувачами освіти, роботодавцями, громадськими організаціями. Держава та громада виступають повноцінними партнерами щодо реформування освіти, приділяють значну увагу її якості. Сьогодні особливої уваги вимагає питання соціального захисту всіх учасників освітнього процесу, оптимізації мережі закладів вищої освіти, підготовки висококваліфікованих фахівців. Саме це забезпечує вирішення проблем державно-громадського управління у сфері вищої освіти [1, с. 27–32].

Метою державно-громадського управління освітою є поєднання державних і громадських методів в інтересах людини, суспільства й держави. Завданнями такого управління є:

- реалізація законодавчо визначених прав педагогів, здобувачів освіти та їхніх батьків на участь в управлінні закладом освіти;
- демократизація державного управління освітою;
- задоволення потреб та інтересів учасників освітнього процесу;
- розвиток узгоджувальних механізмів розв'язання суперечностей і конфліктів між усіма суб'єктами [2, с. 53].

На сьогоднішній день представники світової спільноти та провідних міжнародних інституцій не перестають дивуватись «українському освітньому феномену», оскільки в умовах воєнного стану Україні вдалося не лише продовжити освітній процес, а й підготуватися та розпочати новий навчальний рік. Адже світовий досвід функціонування закладів освіти в кризових умовах, зокрема в умовах пандемії COVID-19, показав неготовність більшості країн світу до переходу на дистанційне навчання з різних причин. Як наслідок (за даними ЮНЕСКО) на піку захворюваності у 2020 р. у 195 країнах світу було закрито майже всі школи та перервано звичний освітній процес для 1,6 млрд дітей, що активізувало швидкий перехід до цифрової освіти [3].

В процесі здійснення модернізації управління галуззю вищої освіти і науки до умов України може бути адаптований досвід демократизації та децентралізації управління вищою освітою у Польщі.

Система громадського управління вищою освітою Польщі є дуже розгалуженою та охоплює всіх стейкхолдерів й учасників освітнього процесу, таким чином забезпечуючи врахування їхніх інтересів на всіх рівнях та у будь-якому рішенні, що стосується політики у сфері вищої освіти і науки. Міністерство та міністр науки і вищої освіти є фактично не керівником, а партнером, чого, власне, і вимагають європейські стандарти управління. Закон унеможливорює жорстке централізоване підпорядкування і гарантує університетську автономію, академічні права і свободи. Ключовим суб'єктом державно-громадського управління вищою освітою Польщі є Конференція ректорів польських вищих навчальних закладів (Konferencja Rektorw Akademickich SzkPolskich, KRASP) та Конференція ректорів польських професійних навчальних закладів (Konferencja Rektorw Zawodowych Szk Polskich). Автономність і самоврядність є одними з ключових характеристик системи вищої освіти Польщі. Тому громадське управління вищою освітою здійснюється організаціями, які належать до так званого академічного самоврядування – це різні громадські об'єднання аспірантів, молодих науковців, студентів, що представлені на національному рівні, на регіональному, міському та університетському. Найвпливовішими організаціями є Національне представництво докторантів (Krajowa Reprezentacja Doktorantw) та Рада молодих науковців (Rada Modych Naukowcw), Парламент студентів Республіки Польща (Parlament Studentw Rzeczypospolitej Polskiej) [4].

Отже, формування системи державно-громадського управління має важливе значення. Глобальні виклики, зумовлені розвитком технологій, змінами структури економіки, ринку праці та сфери зайнятості, демографічними й соціальними проблемами, підсилені повномасштабною військовою агресією російської федерації, потребують розв'язання завдань, які постали перед системою вищої освіти в Україні.

Саме від сфери освіти та науки залежить добробут людей, забезпечення національних інтересів, розвиток інтелектуального потенціалу й формування людського капіталу. Однак такі фактори, як масові пандемії та війни, негативно впливають на систему освіти, пригальмовуючи її розвиток, зокрема обмежують можливості здобувачів вищої освіти набувати знання і компетентності.

Розв'язання окресленої проблеми в сучасних умовах має здійснюватися шляхом створення моделі державно-громадського управління, з урахуванням регіональних особливостей і автономізації закладів освіти. Така модель управлінської освітньої системи передбачає зміну її структури та делегування громадськості певних функцій.

Список використаних джерел

1. І. М. Шоробура. Особливості впровадження державно-громадського управління органами влади у сфері освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021 р., № 75, Т. 3. С. 27-32.
2. Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 25 жовт. 2022 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. 360 с.
3. Education during COVID-19: moving towards e-learning. 2020. URL: <https://data.europa.eu/en/impact-studies/covid-19/education-during-covid-19-moving-towards-e-learning>.
4. Deghtjarjova, I. O., & Prokopenko, L. L. (2014). Досвід державно-громадського управління вищою освітою в Польщі. Аспекти публічного управління, 2(7), 99-106. URL: <https://doi.org/10.15421/151449>.

Козлова Є. К.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

ХНУМГ ім. О.М. Бекетова,

м. Харків, Україна,

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

PUBLIC ADMINISTRATION FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORY

Зміни, що відбуваються в економіці України, пов'язані з диверсифікацією та модернізацією її структури, спрямовані на досягнення нової якості життя

населення. Зазначене передбачає значимість управління соціально-економічним, екологічним та інституційним розвитком територій. Особливу роль у системі управління територіями займає управління розвитком сільських територій. Важливість пошуку нових підходів до вдосконалення управління сільськими територіями визначає існуючий економічний, демографічний, екологічний, культурний потенціал села, який поряд із кризовими явищами в аграрній сфері економіки, з впливом трудових ресурсів, погіршенням екологічної ситуації, зростанням безробіття формує сучасну специфіку їх розвитку.

Водночас ефективне управління є одним із головних факторів розвитку будь-якої території. Оптимальний розподіл фінансових ресурсів формує передумови сталого розвитку як економіки країни загалом, так й регіонів, територіальних громад, сільських територій всередині них. У той же час неефективне управління призводить до поглиблення диференціації соціально-економічних можливостей територій, недовикористання їх ресурсного потенціалу, і знижує рівень життя населення цих територій.

У 2020 році запроваджено новий адміністративно-територіальний устрій [1, 2] в Україні, і в 2021 році всі новостворені територіальні громади перейшли на безпосередні стосунки з бюджетом, що ознаменувало завершення найважливішого етапу. Реформа місцевого самоврядування в нашій державі сприяла формуванню нових, спроможних місцевих органів влади з відповідними повноваженнями та ресурсами. Але спостерігається на місцевому рівні часта надмірна політизація органів місцевого самоврядування, коли політичні інтереси переважають над державними. Утворення неплатоспроможних територіальних утворень порушило загальноприйняті норми, які згодом не змогли стати центрами економічного зростання. Безвідповідальний вибір лідерів місцевих громад змушує громаду жити за старими уявленнями обраних депутатів.

Реалізація реформи відбулася на всіх рівнях влади і нова національна економічна стратегія до 2030 року [3] враховує збалансований розвиток на регіональному рівні. Інвестиції спрямовуються в проекти розвитку, враховуючи існуючу проблематику та потенціал розвитку територіальних громад та

сільських територій. Але ще залишаються значні диспропорції місцевого економічного розвитку, надання суспільних послуг та задоволеності споживачів. Існує несформованість підходів до розподілу фінансування проектів, ускладнені процеси відповідальності різних рівнів влади, безсистемне використання коштів місцевих бюджетів. Зазначена проблематика потребує майбутнього вирішення за рахунок впровадження стратегічних документів, спрямованих на розвиток сільських територій.

Розуміння процесів державного управління розвитком сільських територій передбачає, що дана категорія є з одного боку характеристикою, здатністю території, як соціально-економічної системи зберігати свої економічні, соціальні, екологічні та інші характеристики при зовнішньому або внутрішньому впливі, з іншого є набором інструментів, методів і способів впливу органів публічної влади на економічний, екологічний, соціальний аспект сільської території з метою їх поліпшення.

Таким чином, можливим забезпеченням стійкості територіальних громад, що має передбачати і розвиток сільських територій, можна визначити:

- підтримання збалансованості бюджету;
- встановлення чітких орієнтирів для підготовки проектів місцевих бюджетів;
- оцінка реальних бюджетних можливостей для встановлення видатків за пріоритетними суспільними напрямками (освіта, охорона здоров'я, розвиток інфраструктури та ін.).

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад: Закон України № 562-IX від 16 квітня 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>.

2. Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України № 807-IX від 17 липня 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.

3. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

Конюхов Б. С.,

здобувач першого рівня вищої освіти,

ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

м. Харків, Україна,

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ORGANIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF HEALTH CARE

Пандемія COVID-19 продемонструвала нагальну потребу у вирішенні значного кола проблем у сфері охорони здоров'я. Диспропорції щодо підходів у системі публічного управління охороною здоров'я, які особливо відчують сільські та віддалені населені пункти, пов'язані з відсутністю лікарень та закладів охорони здоров'я, недостатньою кількістю місць для тестування, обмеженим фінансуванням, неефективністю прийняття рішень. Сфера охорони здоров'я постійно розвивається в усьому світі, щоб відповідати на потреби та виклики суспільства. Концепцію покращення публічного управління охороною здоров'я необхідно реалізовувати фундаментально, розширюючи інфраструктуру, базу навичок і звертаючись до програм навчання та розвитку. Оскільки ці зміни поки що не в повній мірі реалізуються, то проблема публічного управління сферою охорони здоров'я, за низького фінансового та інфраструктурного забезпечення надавачів послуг, є актуальною.

Основним стратегічним документом у європейських країнах є «Основи політики «Здоров'я-2020», що включають пріоритетні напрями: інвестування у здоров'я людини на всіх етапах її життя та розширення прав і можливостей громадян; вирішення найбільш актуальних проблем, пов'язаних з хворобами; зміцнення орієнтованих на людину систем охорони здоров'я та потенціалу

охорони громадського здоров'я; готовність системи охорони здоров'я до надзвичайних ситуацій та підвищення її міцності на місцевому рівні з метою створення підтримуючого середовища [1].

Формування та покращення здоров'я людини є ключовим пріоритетом стратегічного розвитку. Це дозволяє підвищити конкурентоспроможність економіки в глобалізованому середовищі. На жаль, існуюче медичне забезпечення в Україні стрімко девальвує, що виражається у високому рівні природної депопуляції та скороченні тривалості життя. Запорукою ефективного функціонування українського суспільства загалом та модернізації економіки є удосконалення публічного управління розвитком сфери охорони здоров'я.

Публічне управління охороною здоров'я пов'язане з управлінням усіма ресурсами та державними коштами, які цілеспрямовано розподіляються для покращення медичної сфери. Управлінський аспект громадського здоров'я включає концентрацію та зосередження на управлінні структурою державних організацій охорони здоров'я за допомогою секторальних програм та політики, які компенсують витрати на медичні послуги. Успіх глобальних впливів у сфері охорони здоров'я вимагає ефективного впровадження заходів з нагляду за охороною здоров'я та кадровим складом, використанням потенціалу приватного сектора у сучасних моделях державно-приватного партнерства [2, 3].

Удосконалення публічного управління охороною здоров'я можливе за рахунок вирішення критичних потреб у створенні ефективних кадрів науковців та управлінців, підвищення готовності реагувати на загрози захворювань та ефективного впровадження програм охорони здоров'я. Концепція управління охороною здоров'я та аналіз навичок вимагає успішної практики за допомогою сучасних механізмів публічного управління. Органи публічної влади та заклади охорони здоров'я зосереджуються на розвитку фахівців із охорони здоров'я, щоб полегшити доступ до якісної медичної допомоги. Ключовими напрямками визначається контроль, технічні консультації та ефективна реалізація розробленої політики, норм і керівних принципів [3].

Отже, ключовим завданням для України у сфері публічного управління охороною здоров'я є створення та розробка стратегії, політики та нормативної

бази у цій сфері. Усі зацікавлені учасники повинні реалізовувати сильну державну політику розвитку галузі з метою інвестицій та сталого розвитку. Крім того, необхідно посилювати можливості інститутів громадянського суспільства, які забезпечать ефективний контроль суспільства над владою, що дасть можливість досягти достатньо високої якості послуг у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Health 2020. A European policy framework and strategy for the 21st century. WHO. URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf.
2. Краснова О. І., Плужнікова Т. В. Особливості механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №. 7. С. 46-48.
3. Круглов В. В. Державно-приватне партнерство в секторі охорони здоров'я. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2018. Вип. 3. С. 61–64.
3. Модернізація менеджменту та публічного управління в системі охорони здоров'я : монографія / Р. Р. Августин, О. З. Апостолюк, А. І. Артимович [та ін.]. Тернопіль : Крок, 2020. 560 с.

Кремльов Д. Р.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЛОБІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ОРГАНИ ВЛАДИ І СУСПІЛЬСТВО

LOBBYING AS A TOOL OF INFLUENCE ON GOVERNMENT BODIES AND SOCIETY

Досвід країн світу свідчить, що влада не може існувати без підтримки громадськості. У цих умовах усе більш суттєвим комунікаційним засобом, без якого важко забезпечити інтереси громадськості та влади, стає лобізм. Розвиток

і джіару, і лобізму в сучасному суспільстві обумовлено виникненням інститутів громадянського суспільства та бізнесу, які завдяки їхньому розвитку, зростанню, ускладненню розв'язуваних ними завдань усе більше потребують співпраці з органами державної влади й управління [1, с. 17].

«Лобіювання» є похідним від поняття «лобі», що, як вважають, увійшло в ужиток із середньовічної латини і первинно позначало критий майданчик, коридор, зокрема в монастирі. Оскільки на той час монастирі часто ставали місцями проведення різного роду зборів та слухань, то цілком закономірним є позначення цим терміном приміщень навколо залів засідань у будинку Палати громад англійського парламенту [2, с. 376]. Відмінною особливістю архітектурних кулуарів, які називалися «лобі», у ті часи було те, що саме у цих місцях парламенту британським депутатам дозволялось зустрічатися з усіма зацікавленими у законодавчій діяльності громадянами, яким був заборонений доступ до пленарних засідань Палати громад. Тут, у «лобі», уповноважені від різноманітних груп інтересів чекали на депутатів, для того щоб обговорити з ними окремі питання законодавчого характеру та силою переконання чи іншими методами вплинути на результат подальшого голосування у парламенті [3, с. 408].

У багатьох країнах світу діяльність лобістів легалізована, і вони відіграють значну роль у формуванні політики. Так, наприклад, без участі груп інтересів (які беруть участь в політичному процесі безперервно, а не лише під час виборів) в американській політиці не ухвалюється жоден законодавчий акт; вони суттєво впливають на всі гілки державної влади. Для США, Канади, Японії характерне існування законодавчого регулювання лобізму, у Франції та Німеччині є закони, що регулюють певні аспекти лобізму (наприклад, Кодекс етики лобістів у Франції чи Положення «Про реєстрацію союзів та їх представників у Бундестазі» у Німеччині).

Основними цілями лобізму є гармонізація відносин із працівниками державних структур, особливо з їх керівниками; моніторинг рішень та дій законодавців, керівників державних органів у сферах, що торкаються діяльності організації, інтереси якої лобіюються; забезпечення представництва інтересів організації на всіх рівнях державного управління; вплив на рішення та

законодавство, що торкається галузі або регіону, у яких розташована організація та здійснюється її діяльність; забезпечення владних структур інформацією щодо діяльності та проблем, які стосуються певної організації чи соціальної групи. Структура лобізму як комунікаційного явища містить такі складові: клієнт, суб'єкти й об'єкти, предмет лобізму [1, с.17].

Суб'єктами лобізму є групи інтересів, які здійснюють вплив на об'єкти лобізму з метою досягнення власних цілей. Групами інтересів називають інституційні структури будь-якого типу, які не претендують на політичну владу, але намагаються впливати на неї посередництвом у забезпеченні інтересів своїх членів. Група інтересів є загальним поняттям. До груп інтересів належать: політичні партії, профспілки, приватні підприємства, трансконтинентальні корпорації, громадські організації, релігійні організації, державні діячі, окремі фізичні особи, держави (при трансконтинентальному/міжнародному лобізмі) та ін.

Об'єктами лобіювання є центри прийняття політичних рішень, а саме органи вищої виконавчої та законодавчої влади та місцевого самоврядування. Особливостями українського лобізму є поширеність т. зв. «вмонтованого» лобізму, коли державний службовець або народний депутат є водночас і об'єктом, і суб'єктом лобістського впливу, і обслуговує або інтереси власного бізнесу, або інтереси фінансово-промислових угруповань. Галузевий лобізм – поширений і ефективний вид лобізму в Україні, але саме тоді, коли його суб'єктами стають не стільки галузеві асоціації чи регіональні об'єднання громадськості, скільки олігархічні галузеві і регіональні групи, що діють непрозоро через власних «вмонтованих» лобістів [4, с. 38].

Природа лобізму багатоаспектна, тому його класифікація ґрунтується на декількох критеріях: за суб'єктом (лобізм органів державної влади, корпоративний, галузевий, регіональний, іноземний), за об'єктом (законодавчий, виконавчий і судовий), за предметом (політичний, економічний, соціальний, культурний), за методами (конвенціональний (легальний) і неконвенціональний (латентний); прямий і непрямий) та ін.

Серед засобів лобістської діяльності науковці [1-4] виокремлюють: виступи лобістів на слуханнях у комітетах і комісіях парламенту; залучення до

вироблення нормативних документів експертів; здійснення особистих зустрічей, контактів, переговорів; фінансування виборчих кампаній; проведення кампаній в ЗМІ; розміщення інформації в агенціях новин; проведення соціологічних опитувань та досліджень; Інтернет-лобізм; лобістський прийом *grass roots lobbying* – «лобіювання на низовому рівні», що включає організацію пропагандистських акцій на підтримку або проти прийняття тих або інших управлінських рішень (як правило, законів) та здійснюється у вигляді кампанії «тиску з місць».

Grassroots-лобіювання (від англ. – «Коріння трави») – вид непрямого лобіювання, що широко застосовується масовими групами інтересів, наприклад профспілками та екологічними об'єднаннями. Інструментарій Grassroots включає організацію і проведення всякого роду масових заходів і колективних дій, для участі в яких мобілізуються як безпосередні члени групи інтересів, так і представники широкої громадськості, що поділяють подібні цілі або мотивовані матеріально [5, с. 10]. Дослідники в сфері громадського лобіювання наводять близько двохсот видів Grassroots-лобіювання – від листів із висловленням невдоволення чи підтримки, групових петицій до протестів, страйків, голодування [6, с. 147].

Узгальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що лобіювання є насамперед інформаційним впливом на суб'єкта публічної влади. Формою опосередкованого впливу є використання засобів масової інформації. Основною метою цих дій є інформування суб'єктів публічної влади про наявність певних проблем і необхідність їх (першочергового) вирішення. Лобізм може бути використаний як для блага суспільства, так і для реалізації інтересів окремих груп. Лобіювання здійснюється через цілеспрямований вплив представника зацікавлених осіб на суб'єкта публічної влади за допомогою різних засобів, зокрема правових; результатом лобіювання є офіційні акти (як дії, так і документи).

Фактично лобізм доповнює конституційну систему демократичного представництва. Використовуючи можливості лобістської діяльності, різні соціальні групи, бізнесові, благодійні, комерційні та інші організації, що не спроможні захищати власні інтереси шляхом забезпечення свого

представництва в парламенті, можуть у певний спосіб впливати на законотворчий процес, зокрема за допомогою прийняття тих чи інших законів, а також реалізацію політичних рішень [7, с. 145].

Аналіз застосування комунікативної технології лобізму як інструменту впливу на органи влади і суспільство дозволяє зробити наступні висновки:

1. Лобіювання сприяє взаємодії держави та суспільства, особливо в напрямі впливу суспільства на формування різних аспектів державної політики, тому лобіювання є невіддільним від сучасної демократії.

2. Досягнення мети лобіювання забезпечується діями представника інтересів у формі впливу на суб'єктів публічної влади. В соціології виокремлюють такі види впливу, як примусовий (основний спосіб тиску – можливе покарання за відмову підкоритись), легітимний (передбачений законом), нагороджуючий (винагорода за згоду підкоритись), інформаційний і експертний (заснований на переконанні в компетенції джерела), референтний (заснований на ідентифікації об'єкта впливу з суб'єктом). Варто зазначити, що останні три види найчастіше використовуються в лобістській діяльності [8].

3. Лобізм є інструментом представництва групових інтересів (інтересів зацікавлених осіб) та саморганізації громадянського суспільства, за допомогою якого здійснюється вплив на політиків. В умовах розподілу влади кожна з гілок влади може використовувати те чи інше лобі в своїх інтересах.

4. Лобізм сприяє покращенню інформаційного і організаційного забезпечення прийняття державноуправлінських рішень, привертає увагу до нагальних проблем суспільства і є способом активізації різноманітних процесів у сфері політики.

5. Інститут лобіювання буде дієвим лише за умови утвердження дієвої системи лобінгового законодавства.

Таким чином, лобіювання є ознакою демократії. Лобіювання повинне мати чітко визначений правовий механізм, закріплений у чинній системі законодавства України.

Список використаних джерел

1. Тихомирова Є. Б. Government relations і лобізм: спроба порівняльного аналізу. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe* : електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д. В. Яковлев (голов. ред.),

К. М. Вітман (заст. голов. ред.), Д. Ю. Дворніченко (відп. секр.) [та ін.]; НУ «ОЮА». Одеса, 2016. Вип. 1. С. 17-20.

2. The Oxford English dictionary. Being a corrected re-issue with an introduction, supplement and bibliography of a new English dictionary on historical principles / [ed. by James A. H. Murray, Henry Bradley, W. A. Craigie, C. T. Onions]. Vol. VI. Oxford : Clarendon Press, 1970. 820 p.

3. The World Book Encyclopedia. Chicago ; London ; Sydney ; Toronto : World Book, Inc. a Scott Fetzer Company, 1994. Vol. 12. 542p.

4. Лубінець Д. В. До питання про типологію українського лобізму. *Політикус : наук. журнал*. 2019. № 4. С. 34-40.

5. Бризіцький М. І. Правовий механізм лобіювання в Україні: деякі проблеми формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Юридичні науки»*. 2015. № 6. С. 7–10.

6. Публічне лобіювання : навч. посіб. / під заг. ред. канд. філос. наук Р. Кобця, канд. істор. наук С. Панциря. Київ : Фонд «Європа XXI», 2008. 160 с.

7. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. С.Чернова та ін.; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с.

8. Ребуха Л. З. Різновиди інформаційно-психологічних способів впливу у процесі спілкування. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvldu/2008_1/rebuxalz.pdf.

Курило О. В.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

THE ROLE OF THE STATE IN SOLVING THE PROBLEM ISSUES OF ENSURING THE RIGHTS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

Питання забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб є актуальним в сучасних умовах військово-політичної ситуації в Україні.

Військова агресія Російської федерації призвела до безпрецедентної міграції населення України та появи такого статусу як внутрішньо переміщена особа (ВПО). Станом на 1 грудня 2022 року в Україні зареєстровано 4,7 млн. внутрішньо переміщених осіб. Понад 14,5 млн. українців виїхали після 24 лютого, а мінімум 11,7 млн. – в'їхали до країн Євросоюзу. 7,7 млн. зареєстровано в Європі як одержувачів тимчасового захисту [2].

Для актуалізації стратегії щодо підтримки ВПО необхідно мати детальну інформацію не лише щодо кількісних характеристик, а й відносно основних потреб та очікувань ВПО, їхньої оцінки задоволення своїх потреб сьогодні, а також планування дій ВПО на майбутнє. Така інформація є корисною не лише для місцевої влади, а й для міжнародних гуманітарних організацій, донорів та громадських і волонтерських ініціатив, які планують працювати над питаннями ВПО, такими як забезпечення житлом, налагодження побуту, соціальна інтеграція, працевлаштування тощо.

Серед осіб працездатного віку від початку війни втратили роботу майже 5 млн українців. З них 1,2 млн виїхали у сусідні країни, 3,6 млн громадян, які залишились в Україні, стали безробітними. Склався відчутний дисбаланс на ринку праці між попитом і пропозицією. Вже у квітні він сягнув п'ятикратного зменшення з боку пропозицій, тобто претендентів і пошукачів роботи виявилось значно більше, аніж пропозицій, а робочих вакансій у 20 разів менше, ніж до війни [3, с.161-162].

Згідно з аналітичними даними Київської школи економіки станом на 5 вересня 2022 року з початку війни пошкоджено та зруйновано 412 промислових підприємств, у тому числі з урахуванням великих і середніх об'єктів у східних і південних областях України. Сума збитків, завданих підприємствам і промисловості, становить 9,7 млрд доларів.

ВПО, що займаються малим та середнім бізнесом, демонструють активну позицію та готові працювати в складних умовах. Влада пропонує бізнесу можливості для релокації, проте бізнес далеко не завжди користується такими можливостями внаслідок недостатньої поінформованості про можливості, тривалість процедури для отримання допомоги, незначної фінансової підтримки. Процедури, склади, логістика, мита – серед основних питань, які

потребують державної підтримки. Транспортна логістика є проблемою для бізнесу, який має своїх клієнтів в Україні. Реалізація продукції з перенесеного виробництва стає одним з головних викликів, в умовах, що склалися. Середній бізнес потребує фінансової підтримки, у тому числі кредитної та грантової. На думку підприємців, 100 тис. грн. допомоги не вирішують жодним чином їх потреб у фінансуванні [3, с. 28].

Серед найбільш часто згадуваних проблем ВПО – це висока вартість житла для працівників та оренди приміщень, включаючи послуги посередників. Деякі представники скаржились на корупцію в окремих сферах (наприклад, у сфері ліцензування джерел іонізуючого випромінювання). Підприємства зі складним випадком релокації, окрім приміщення для відновлення діяльності та поселення працівників, потребують також комплексної допомоги із пошуком та перевезенням обладнання, додаткового фінансування. Великим викликом є нагальність вирішення цих питань, аби не втратити працівників – в цьому зацікавлені як власники бізнесу, так і місцева влада. Переважно, представники малого і середнього бізнесу розглядають релокацію як паралельний регіон для свого бізнесу: не планують згортати діяльність на його території після війни, але також планують відновити свою роботу в тих регіонах, де вони працювали. Частково це пов'язано із безпековими ризиками, частково із бажанням забезпечити прибуток від інвестицій у релокацію бізнесу.

Координація процесів щодо надання допомоги ВПО, як правило відбувається між місцевою владою, бізнесом, міжнародними організаціями та місцевими волонтерськими організаціями й ініціативами, проте на практиці реалізуються не завжди відпрацьовані спільні стратегії.

На рівні взаємодії між організаціями виникають труднощі з юридичного оформлення співпраці. Для офіційної співпраці необхідне підписання документів з усіма бенефіціарами. Ця процедура вимагає часу та терпіння, якого в оперативному реагуванні на запити ВПО завжди бракує. Відтак, громадські організації часом співпрацюють поверхнево, аби не затягувати процес надання допомоги. Або ж не співпрацюють взагалі. Волонтери зазначають, що існують проблеми в комунікації з ВПО, зокрема, через їх важке минуле та стресові ситуації, що впливає на стан самих волонтерів. Відтак,

працівники волонтерських організацій потребують постійної психологічної підтримки та навчання зі збереження емоційної стабільності. Робота з ВПО передбачає певну кваліфікаційну підготовку, аби ефективніше працювати.

Існує потреба в залученні фінансування для підтримки волонтерів, а також гроші, аби втримувати соціальних працівників на місцях, оскільки з часом значна частка добровольців повертається до своєї (основної) роботи.

Представники місцевої влади зазначають, що мають труднощі із забезпеченням належного проживання та харчування ВПО. Це стосується таких викликів: складнощі у пошуку приміщень для тривалого проживання; облаштування шкільних та лікарняних приміщень для комфорту ВПО (закупівля ліжок та постільної білизни, встановлення санвузлів, душових кабін); встановлення харчоблоків, холодильників, дрібної побутової техніки тощо; створення запасів продуктів для харчування ВПО. Зазначають також недостатню кількість якісних приміщень для бізнесу (наприклад, у Львівській ОТГ), що ускладнює процес релокації великих підприємств. Робота з ВПО потребує швидкого реагування та вирішення координаційних питань, натомість в роботі з міжнародними фондами та організаціями виникають проблеми через їхнє повільне реагування.

Отже, проаналізувавши наявні проблемні питання підтримки ВПО, вважаємо, що основним ініціатором регулювання інституціональних перетворень та створення рівних умов для соціальної адаптації ВПО повинна виступати держава.

Серед основних зобов'язань держави з метою забезпечення прав ВПО: 1) попередження; 2) залучення загальнонаціональної уваги до проблеми; 3) збір персональних даних; 4) навчання з питань прав ВПО; 5) національне законодавство про захист прав ВПО; 6) державна політика (план дій) щодо переміщення всередині країни; 7) єдиний національний центр, який відає справами ВПО; 8) роль національних інституцій з прав людини; 9) участь ВПО в процесі вироблення рішень; 10) довгострокові рішення; 11) адекватні ресурси; 12) співпраця з міжнародними і регіональними організаціями [4, с. 26].

Захист прав ВПО має передбачати забезпечення довгострокового планування щодо покращення їхнього стану, отже розробки стратегії,

адекватної сучасним умовам. Розроблена Стратегія інтеграції ВПО та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року [5] потребує своєї актуалізації і має комплексно враховувати всі елементи допомоги та пропонували конкретні дії для тієї чи іншої групи потреб ВПО. Слід врахувати, що стратегії не повинні базуватись лише навколо матеріальних потреб, беручи до уваги, що низка ВПО планує залишитись в місцях релокації, що означає необхідність задоволення також професійних та нематеріальних потреб, інтегрування у місцеву соціокультурну спільноту.

Список використаних джерел

1. Григоренко І.О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах: навч. посіб. / І.О. Григоренко, Н. М. Савельєва. Полтава : ПНПУ, 2017. 100 с.
2. Омбудсмен розповів, скільки українців виїхало за кордон із 24 лютого. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/01/novyna/polityka/ombudsmen-rozpoviv-skilky-ukrayincziv-vuyixalo-kordon-24-lyutoho> (дата звернення: 20.02.2023).
3. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
4. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / [С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я.В. Лазур та ін.]; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О.Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2017. 348 с
5. Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року: Розпорядження КМУ від 28 жовтня 2021р. №1364. URL: <https://minre.gov.ua/doc/doc/47>. (дата звернення 21.02.23).

Таушан Г. П.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

УПРАВЛІНСЬКІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

MANAGEMENT INNOVATIONS AS A FACTOR OF THE DEVELOPMENT OF THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

Сучасні тенденції розвитку демократичних суспільних відносин, реалізації стратегічного курсу України на *інтеграцію до Європейського Союзу* передбачають докорінну перебудову діяльності органів публічного управління та адміністрування на засадах новітньої управлінської парадигми, що потребує імплементації до процесної моделі надання публічних послуг управлінських інноваційних інструментів та технологій.

Становлення національної державності, сучасного соціально орієнтованого ринкового суспільства та демократії в Україні пов'язане з системними модернізаційними трансформаціями всіх сфер соціальної життєдіяльності. Основним засобом їх здійснення є впровадження комплексних інновацій, підпорядкованих загальним цілям реформування суспільства та його окремих сфер. Набуття ними характеру цілісної основи розвитку українського суспільства означає його перехід до інноваційної моделі розвитку – однієї з фундаментальних цілей модернізації. Проте досягти цього можна лише в умовах адекватності трансформаційних процесів в українському суспільстві методології та технології його державного регулювання. Звідси постає проблема дослідження та впровадження управлінських інновацій у систему органів державної влади [1, с. 3].

Об'єктом розвитку інноваційної складової діяльності суб'єктів публічного управління є процес управління інноваціями, які впроваджуються й

використовуються в діяльності органів публічного управління та адміністрування: нові або трансформовані організаційні структури, фінансові, інформаційні, правові та інші механізми управління розвитком органів публічного управління та адміністрування, підходи у взаємодії органів публічної влади з громадськістю і бізнесом.

Сьогодні світова практика пропонує широкий спектр інноваційних інструментів, підходів до управління, які можна використовувати в діяльності органів публічної влади в Україні. Такими інноваціями є:

- outsourcing – передача організацією визначених функцій іншій компанії, що спеціалізується у відповідній сфері;
- benchmarking – використання найкращого досвіду;
- governance – управління без уряду;
- e-government, яке охоплює такі складники: government to government; government to citizens; government to business;
- збалансована система показників (Balanced Score Card, BSC);
- концепція ощадливого управління (lean management);
- нове державне управління (new public management);
- підприємницький уряд (reinventing government);
- реінжиніринг (reengineering);
- управління за цілями (management by objectives);
- управління за результатами (management by results);
- управління проектами (project management) та ін. [2, с. 155–156].

Спираючись на світовий досвід та наявні фінансові ресурси, використання названих інноваційних інструментів повинно забезпечити ефективність та результативність управління в органах публічної влади. Окрім задоволення кінцевих споживачів (суспільства), публічне управління спрямовано на забезпечення ефективної взаємодії бізнесу, владних структур і суспільства, прийняття стратегічно важливих рішень на базі використання сучасних згаданих вище інноваційних управлінських інструментів та технологій.

Варто підкреслити, що впровадження будь-якої інновації у сфері

публічного управління вимагає відповідних знань і навичок публічних службовців, які є ключовим стратегічним ресурсом для досягнення цілей публічного управління та забезпечення надання якісних управлінських послуг. Розвиток людських ресурсів системи публічного управління є основним чинником формування постсучасної системи управління, а створення можливостей для розкриття креативного потенціалу державних службовців стає головним системним завданням управлінських інновацій. Разом із тим, необхідним є дієве заохочення творчості й ініціатив щодо нових способів розв'язання суспільних проблем, використання наявного його працівників, поліпшення інформаційного середовища та формування нової управлінської культури. Таким чином, до першочергових заходів забезпечення інноваційного розвитку публічного управління є створення належного нормативно-правового, кадрового, науково-методичного, інформаційного, фінансового та мотиваційного забезпечення; створення умов конкуренції та залучення інвестицій; забезпечення приватизаційних процесів; створення відповідних умов для вироблення й упровадження інновацій, інноваційних рішень, інструментів та методів управління на різних рівнях та гілках влади [3, с. 124–128].

Важливо підкреслити, що, для того, щоб публічне управління змогло виконати свої функції щодо суспільних орієнтацій трансформацій українського суспільства, воно має зазнати принципово якісних змін, в основі яких мають лежати нові стратегії інноваційного розвитку суб'єктів публічного управління. З одного боку, вони мають відповідати основним принципам соціальної модернізації, орієнтованої на створення умов для самоактуалізації людей. З іншого боку, забезпечувати управлінську ефективність діяльності органів публічної влади, переорієнтовуючи їх на потреби суспільства і громадян. Серед основних завдань розвитку інноваційної складової діяльності органів публічної влади слід виокремити навчання публічних службовців та підвищення їх кваліфікації, мотивація та заохочення до надання якісних управлінських послуг, підвищення інтелектуального потенціалу публічних службовців, створення умов для ефективного управління людськими ресурсами.

Таким чином, розробка і впровадження управлінських інновацій мають

важливе значення для подальшого розвитку системи публічного управління в умовах сьогодення. Для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України, належного виконання публічними службовцями своїх функцій, необхідними є якісні зміни, в основі яких лежать нові стратегії інноваційного розвитку системи публічного управління, які зорієнтовані на потреби суспільства і громадян, забезпечення нового рівня взаємодії суб'єктів та факторів публічного управління на основі використання нових знань, передусім світового управлінського досвіду, широкого спектру інноваційних методів, технологій і інструментів управління.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на використання зарубіжного досвіду розробки та впровадження управлінських інновацій в системі публічного управління та адміністрування.

Список використаних джерел

1. Хачатурян Х.В. Інновації в державному управлінні: Монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2005. 252 с.
2. Федорчак О.В. Інноваційний механізм державного управління: підходи до формування. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. №33. С.150–157.
3. Луциків І.В., Сороківська О.А., Котовська І.В. Дослідження особливостей інноваційного розвитку системи публічного управління в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 124–128.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Guo Lu – graduate student, Music Education, Wuhan Conservatory of Music, (Wuhan, China);

Moroz Oleksandr – 5th year student, Clinical Medicine, Huazhong University of Science and Technology, Tongji Medical College, (Wuhan, China);

Андрієнко Ангеліна Олегівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Бесараб Іван Андрійович – здобувач першого рівня вищої освіти, ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, (м. Харків, Україна);

Броницька Антоніна Олександрівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, (м. Харків, Україна);

Германова Юлія Дмитрівна – здобувачка третього рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Гопта Валерій Григорович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Горбаченко Марія Юріївна – здобувачка другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Данильченко Ксенія Олександрівна – здобувачка другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Дубова Ольга Ігорівна – здобувачка другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Жупанас Маргарита Андріївна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Кас'яненко Альона Ігорівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Кладка Данило Вікторович – здобувач першого рівня вищої освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, (м. Харків, Україна);

Климишин Станіслав – здобувач другого рівня вищої освіти Поморської Академії в Слупську; (м. Слупськ, Польща);

Козлова Єлизавета Костянтинівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, (м. Харків, Україна);

Коломієць Вікторія Михайлівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Київський національний лінгвістичний університет, (м. Київ, Україна);

Конюхов Богдан Сергійович – здобувач першого рівня вищої освіти, ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, (м. Харків, Україна);

Кремінь Дмитро Андрійович – здобувач першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Кремльов Давид Рубенович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Круць Олександра Олександрівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Курило Олексій Володимирович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Ліщук Анатолій Валерійович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Логачова Олена Олегівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Ляшенко Марія Андріївна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Харківський національний університет радіоелектроніки, (м. Харків, Україна);

Мирошниченко Альона Юріївна – здобувачка третього рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Музика Ярослава Сергіївна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, (м. Харків, Україна);

Неменко Сергій Олександрович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Петруленко Ірина Володимирівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Попова Олена Володимирівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Прокопова Юлія Олександрівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, (м. Харків, Україна);

Радюк Павел Костянтинівич – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Семке Поліна Артемівна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Економічний університет у Братиславі (EUBA), (м. Братислава, Словаччина);

Середа Вікторія Андріївна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Слісаренко Марія Сергіївна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Таушан Галина Петрівна – здобувачка другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Терещенко Антон Анатолійович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Шанідзе Олександр Дмитрович – здобувач третього рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Шендрик Дарія Віталіївна – здобувачка першого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Яковенко Олексій Олексійович – здобувач другого рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна).

Наукове видання

**«МОЛОДІЖНИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ
ФОРУМ НТУ «ХП»»**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ**

18 травня 2023 м. Харків, Україна

Українською, англійською мовами.

*Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр,
прізвищ, а також за помилки несуть автори матеріалів*

Відповідальний за випуск: проф. Мороз В. М.

План 2023 р., поз. 59.

Підп. до друку 11.04.2023 р. Друк цифровий. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. 8,5. Безкоштовно.

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Самостійне електронне видання